



This PDF you are browsing now is a digitized copy of rare books and manuscripts from the Jnanayogi Dr. Shrikant Jichkar Knowledge Resource Center Library located in Kavikulaguru Kalidas Sanskrit University Ramtek, Maharashtra.

KKSU University (1997- Present) in Ramtek, Maharashtra is an institution dedicated to the advanced learning of Sanskrit. The University Collection is offered freely to the Community of Scholars with the intent to promote Sanskrit Learning.

Website
<https://kksu.co.in/>

Digitization was executed by NMM

<https://www.namami.gov.in/>

Sincerely,

Prof. Shrinivasa Varkhedi
Hon'ble Vice-Chancellor

Dr. Deepak Kapade
Librarian

Digital Uploaded by eGangotri Digital Preservation Trust, New Delhi
<https://egangotri.wordpress.com/>

41

नांव उमाश्वलामिन शैल सुता

पृष्ठ ८७५१०१

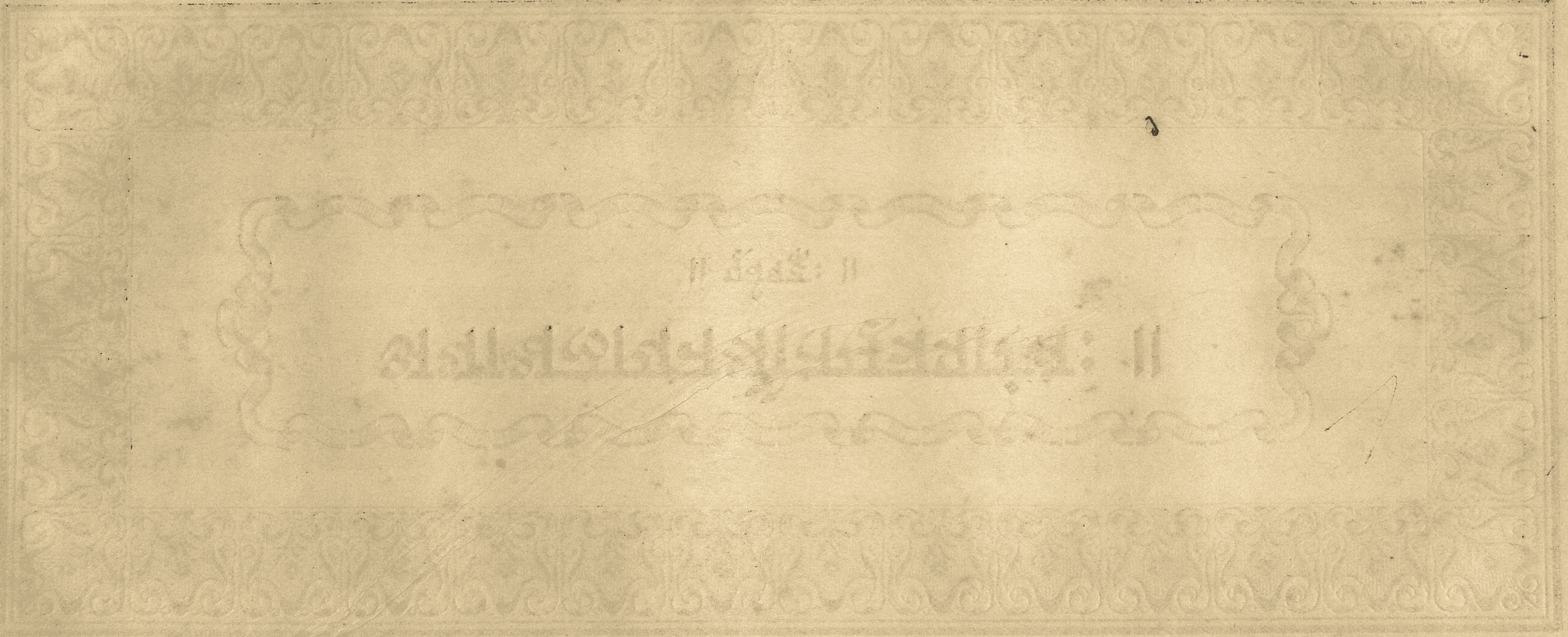
CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

M-2465

✓

अथाश्वलायनश्रौतसूत्रप्रारंभः ॥

॥ पूर्वषट्कः ॥



श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ हरिः ॐम् ॥ ॥ अथैतस्यसमाम्नायस्यवितानेयोगापत्तिवक्ष्यामोऽन्याधे
 यप्रभृतीन्याहवैतानिकानिदर्शपूर्णमासौतुपूर्वव्याख्यास्यामस्तंत्रस्यतत्राम्नातत्वाद्दर्शपूर्णमासयोर्हविःष्वासन्नेषुहोता
 मंत्रितः प्रागुदगाहवनीयादवस्थायप्राङ्मुखोयज्ञोपवीत्याचम्यदक्षिणावृद्धिहारंप्रपद्यतेपूर्वेणोत्करमपरेणप्रणीताइधमम
 परेणाप्रणीतेचात्वालंचात्वालवत्स्वेतत्तीर्थमित्याचक्षतेतस्यनित्याः प्रांचश्रेष्ठाअंकधारणाचयज्ञोपवीतशौचेचविहाराद
 व्यावृत्तिश्चतत्रचेत्कर्मैकांगवचनेदक्षिणंप्रतीयादनादेशैकर्मचोदनायांहोतारंददातीतियजमानंजुहोतिजपतीतिप्राय
 श्चित्तेब्रह्माणमृचंपादग्रहणैसूक्तंसूक्तादौहीनेपादेऽधिकेतृचंसर्वत्रजपानुमंत्रणाप्यायनोपस्थानान्युपांशुमंत्राश्चकर्मकर
 णाः प्रसंगादपवादोबलीयान्प्रपद्याभिहृततरेणपादेनवेदिः श्रोण्योत्तरयापाष्णींसमानिधायप्रपदेनबर्हिराक्रम्यसंहितौ
 पाणीधारयन्नाकाशवत्यंगुलीहृदयसंमितावंकसंमितौवाद्यावापृथिव्योः संधिमीक्षमाणंएतद्धोतुः स्थानमासनंवांसर्वत्रैवं
 भूतोवचनादन्यत्प्रेषितोजपति ॥१॥ नमःप्रवक्त्रेनमउपद्रष्ट्रेनमोनुरूप्यात्रैकइदमनुवक्ष्यतिसइदमनुवक्ष्यतिषण्मोर्वीरंह
 सस्पांतुद्यौश्चपृथिवीचाहश्चरात्रिश्चापश्चौषधयश्चवाक्समस्थितयज्ञः साधुच्छंदांसिप्रपद्येहमेवमाममुमितिस्वंनामादिशे
 तभूतेभविष्यतिजातेजनिष्यमाणंआभजाम्यपाव्यवाचोअशांतिंवहेत्यंगुल्यग्राण्यवकृष्यजातवेदोरमयापशून्मयीतिप्र
 तिसंदध्याद्वर्ममेद्यावापृथिवीवर्मान्निर्वर्मसूर्योवर्ममेसंतुतिरश्विकाः ॥ तदद्यवाचःप्रथमंमसीयेतिसमाप्यसामिधेनीरन्वा

श्रौतसू.

॥ २ ॥

ह्राँ ३ इति हिं कृत्य भूर्भुवः स्वरो ३ मिति जपत्येषोभि हिं कारो भूर्भुवः स्वरित्येव जपित्वा कौत्सो हिं करोति न च पूर्वजपं जपत्यथ
सामिधेन्यः प्रवोवाजा अभिद्यवोऽग्न आयाहि वीतये गृणान ईळेन्यो नमस्यस्ति रोहिं दूतं वृणीमहे समिध्यमानो अध्वरै समि
द्धो अग्न आहुतेति द्वेता एकश्रुतिसंततमनुब्रूयादुदात्तानुदात्तस्वरितानां परः सन्निकर्ष एकश्रुत्यं स्वरादिमृगंतमोकारं त्रि
मात्रं मकारांतं कृत्वोत्तरस्या अर्धर्चेवस्येत्तसंततमेतदवसानं मुत्तरादानमविप्रमोहे समाप्तौ प्रणवेनावसानं चतुर्मात्रोवसा
नेतस्यांतापत्तिस्पर्शेषु स्ववर्ग्यमुत्तमं मंतस्था सुतांतामनुनासिकारे फोष्मस्वनुस्वारं त्रिः प्रथमोत्तमे अन्वाहाध्यर्धकारमध्य
र्धामुक्त्वावस्येदथ द्वे द्वे प्रथममुत्तमस्यामथाध्यर्धांताः पंचदशाभ्यस्ताभिरेतेन शस्त्रयाज्यानिगदानुवचनाभिष्टवनसंस्त
वनानि न त्वन्यत्राध्यर्धकारं न जपः प्रागभिहिंकारान्नाभिहिंकाराभ्यासावबहुषु प्रकृत्यानावच्छेदादौ शस्त्रेष्वेव होत्रकाणा
मभिहिंकारः सामिधेनीनामुत्तमेन प्रणवेनाग्नेमहाँऽअसिब्राह्मणभारतेति निगदेवसाय ॥ २ ॥ यजमानस्यार्षेयान्प्र
वृणीते यावंतः स्युः परंपरं प्रथमं पौरोहित्यान्नाजविशां राजर्षीन् वाराज्ञां सर्वेषां मानवेति संशयै देवेद्धोमन्विद्धं ऋषिष्टुतो वि
प्रानुमदितः कविशस्तो ब्रह्मसंशितो घृताहवनः प्रणीर्यज्ञानां रथीरध्वराणामतूर्तो होता तूर्णिर्हव्यवाळित्यवसायास्पात्रं जु
ह्वे देवानां च मसो देवपानो राँ इवाग्नेनेमिर्देवांस्त्वं परिभूरस्यावह देवान्यजमानायेति प्रतिपद्य देवता द्वितीयया विभक्त्या दे
शमादेशमावहेत्यावाहयत्यादिं प्लावयन्नग्न आवहेतितु प्रथमदेवता मग्निं सोममित्याज्यभागावग्निमग्नीषोमाविति पौर्णमा

पूर्वष.
अ. १

॥ २ ॥

स्यामग्नीषोमयोः स्थानं इंद्राग्नी अमावास्यायामसन्नयत इंद्रं महेन्द्रं वासनयतो तरेण हविषी विष्णुमुपाश्वैतरेयिणो ग्नीषोमीयं
 पौर्णमास्यां वैष्णवममावास्यायामेकेनैकेकं च नान्येषामप्युपांशूनामावहस्वाहायाद्रप्रियाधामानीदं हविर्महोज्याय इत्यु
 चैर्येऽन्येतद्वचनाः परोक्षास्तानुपांशूच्चैर्वा प्रत्यक्षमुपांशुप्रतिचोदनमावाहनं सर्वा आदिश्य सकृदेकप्रदानास्तथोत्तरेषु निग
 मेष्वेकामिव संस्तुयात्समानां देवतां समानार्थामव्यवहितां सकृन्निगमेष्वोह्वास्वावापिकासु देवांऽआज्यपां आवहाग्निहो
 त्रायावहस्वं महिमानमावहावहजातवेदः सुयजाय जेत्यावाह्यथास्थितमूर्ध्वजानुरूपविश्योदग्वेदे व्युह्यतृणानि भूमौ प्रा
 देशं कुर्याददितिर्मातास्यां तरिक्षान्माच्छेत्सीरिदमहमग्निना देवेन देवतया त्रिवृतास्तोमेन रथं तरेण साम्ना गायत्रेण छंदसा
 ग्निष्टोमेन यज्ञेन वषट्कारेण वज्रेण योस्मान्द्वेष्टियं च वयं द्विष्मस्तंहन्मीत्याश्रावयिष्यंतमनुमंत्रयेतां श्रावययज्ञं देवेष्वश्रा
 वयमां मनुष्येषु कीर्त्यै यज्ञसे ब्रह्मवर्चसायेति प्रवृणानं देवसवितरेतं त्वावृणते ग्निहोत्राय सह पित्रा वैश्वानरेण द्यावापृथिवी
 मां पातामग्निहोता हं मानुष इति मानुष इत्यध्वर्योः श्रुत्वोदायुषा स्वायुषो दोषधीनां रसेनोत्पर्जन्यस्य धामभिरुदस्थां ममृतां
 अन्वित्युत्तिष्ठेत्षष्टिश्चाध्वर्यो नवतिश्च पाशा अग्निहोतारमंतरा विचृत्ताः ॥ सितं तिपाकमतिधीर एतीत्युत्थाय ऋतस्य पंथा
 मन्वेमिहोतैत्यभिक्रम्यांसेध्वर्युमन्वारभेत पार्श्वस्थेन पाणिना ग्नीध्रमंकदेशेन सव्येन वैद्रमन्वारभामहे होतृवर्ये पुरोहितम् ।
 येनायं नुत्तमं स्वर्देवा अंगिरसो दिवमिति संमार्गं तृणैस्त्रिरभ्यात्मं मुखं संमृजीत संमार्गोऽसि संमाप्रजया पशुभिर्मृद्हीति सकृ

श्रौतसू.

॥ ३ ॥

न्मंत्रेण द्विस्तूष्णीं सर्वत्रैवं कर्मावृत्तौ स्पृष्ट्वोदकं होतृषदनमभि मंत्रयेतां हे देधिषव्यो दत्तस्तिष्ठान्यस्य सदने सीदयोऽस्मत्पाकत
रइत्यंगुष्ठोपकनिष्ठिकाभ्यां होतृषदनात्तृणं प्रत्यग्दक्षिणानिरसेन्निरस्तः परावसुरितीदमहमर्वावसोः सदने सीदामीत्युपवि
शेदक्षिणोत्तरिणोपस्थेनैतेनिरसनोपवेशने सर्वासनेषु सर्वेषामहरहः प्रथमोपवेशनेपिसमानेद्विरिति गौतमः ॥ ३ ॥ ब्रह्मोद
ने प्राशिष्यमाणेऽग्न्याधेये ब्रह्मा बहिष्पवमानात्प्रत्येत्यसोमे प्रसृप्य होतासु गादापने पशौ न पत्नी सांयाजिकेनान्यत्र होतुरिति
कौत्स उपविश्य देवबर्हिः स्वासस्थं त्वाध्यासदेयमित्यभिहिष्य होताः प्रतरां बर्हिषद्भवेति जानुशिरसा बर्हिषस्पृश्यात ऊर्ध्वज
पैङ्गुपतयेन मोभुवनपतयेन मोभूतानां पतयेन मोभूतयेन मः प्राणं प्रपद्ये पानं प्रपद्ये व्यानं प्रपद्ये वाचं प्रपद्ये चक्षुः प्रपद्ये श्रोत्रं प्र
पद्ये मनः प्रपद्ये आत्मानं प्रपद्ये गायत्रीं प्रपद्ये त्रिष्टुभं प्रपद्ये जगतीं प्रपद्ये नुष्टुभं प्रपद्ये छंदांसि प्रपद्ये सूर्यो नो दिवस्पातु न मोमह
ज्यो न मो अर्भकेभ्यो विश्वे देवाः शास्तनमायथे हाराधि होता निषदाय जीयांस्तदद्यवाचः प्रथमं मसीयेति समाप्य प्रदीप्त इध्मे
सुचावादापयेन्निगदेनाग्निर्होता वेत्वग्नेर्होत्रं वेत्तुं प्रावित्रं साधु ते यजमान देवता यो अग्निमित्यवसायं होतारमवृथा इति जपे
दथ समापयेद्धृतवती मध्वर्योऽसुचमास्यस्व देवयुवं विश्ववारैर्इळामहै देवा इळेन्यान्नमस्यामनस्यान्यजामयज्ञियानिति स
माप्तेस्मिन्निगदे ध्वर्युराश्रावयति प्रत्याश्रावयेदाग्नीध्र उत्करदेशेति षष्ठं स्फ्यमिध्मसन्नहनानीत्यादाय दक्षिणामुख इति शा
ठ्यायनकर्मस्तु श्रौ ३ षष्ठित्यौकारं प्लावयन् ॥ ४ ॥ प्रयाजैश्चरंति पंचैते भवत्येकैकं प्रेषितो यजत्यागूर्याज्यादिरनुयाजव

पूर्वष.
अ. १

॥ ३ ॥

जैये ३ यजामह इत्यागूर्वषट्कारोत्यः सर्वत्रोच्चैस्तरांबलीयान्याज्यायास्तयोरादीप्लावयेद्याज्यांतंचविविच्यसंध्यक्षराणाम
 कारंनचेद्वैवचनोव्यंजनांतोवाविसर्जनीयोनत्यक्षरोपधोरिफ्यतइतश्चरेफीलुप्यतेरेफीप्रथमःस्वंतृतीयंनित्यंमकारेये ३
 यजामहेसमिधःसमिधोअग्नआज्यस्यव्यंतू ३ वौ ३ षळितिवषट्कारइतिप्रथमोवागोजःसहओजोमयिप्राणापानावितिवष
 ट्कारमुक्त्वोक्तवानुमंत्रयतेदिवाकीर्त्योवषट्कारस्तथानुमंत्रणमेतद्याज्यानिदर्शनंतनूनपादग्नआज्यस्यवेत्वितिद्वितीयो
 न्यत्रवसिष्ठशुनकात्रिवध्यश्वराजन्येभ्योनराशंसोअग्नआज्यस्यवेत्वितितेषामिळोअग्नऽआज्यस्यव्यंवितितृतीयोबर्हि
 रग्नआज्यस्यवेत्वितिचतुर्थआगूर्यपंचमेस्वाहामुंस्वाहामुमितियथावाहितमनुद्रुत्यदेवतायथाचोदितमनावहितास्वा
 हादेवाआज्यपाजुषाणाअग्नआज्यस्यव्यंवित्यातोमंद्रेणोर्ध्वचशंयुवाकांन्मध्यमेनहवींष्यास्विष्टकृतउत्तमेनशेषोग्निर्वृ
 त्ताणिजंघनदितिपूर्वस्याज्यभागस्यानुवाक्यात्वंसोमासिसत्पतिरित्युत्तरस्यजुषाणोअग्निराज्यस्यवेत्वितिपूर्वस्ययाज्या
 जुषाणःसोमआज्यस्यहविषोवेत्वित्युत्तरस्यतावागूर्यादेशंयजतिसर्वाश्चानुवाक्यावत्योप्रैषाअन्याअन्वायात्याभ्यःसौ
 मिकीभ्यश्चयाअंतरेणवैश्वानरीयपत्नीसंयाजांश्चैतौवार्त्रघ्नौपौर्णमास्यामनुवाक्यालिंगविशेषान्नामधेयान्यत्वंततोविचा
 रो नित्येयाज्येवृधन्वंतावमावास्यायामग्निःप्रलेनमन्मनासोमगीर्भिष्ट्वावयमित्यातोवाग्यमनमंतराचयाज्यानुवाक्येनि
 गदानुवचनाभिष्टवनशस्त्रजपानांचारभ्यासमाप्तेरन्यद्यज्ञस्यसाधनादापद्यातोदेवाअवंतुनइतिजपेदपिवान्यांवैष्णवीं

श्रौतसू.

॥ ४ ॥

॥५॥ उक्तादेवतास्तासांयाज्यानुवाक्याअग्निर्मूर्धाभुवोयज्ञस्यायमग्निःसहस्रिणइतिवैदंविष्णुर्विचक्रमैत्रिर्देवःपृथिवीमे
षएतामग्नीषोमासवेदसायुवमेतानिदिविरोचनानीन्द्राग्नीअवसागतंगीर्भिर्विप्रःप्रमतिमिच्छमानएंद्रसानसिरयिप्रससा
हिषेपुरुहूतशत्रून्महांऽइंद्रोयओजसाभुवस्त्वमिंद्रब्रह्मणामहानिति यद्यग्नीषोमीयउपांशुयाजोऽग्नीषोमायोऽअद्यवांमा
न्यंदिवोमातरिश्वाजभारैत्यथस्विष्टकृतःपिप्रीहिदेवांउशतोयविष्टेत्यनुवाक्यायेइयजामहेग्निस्विष्टकृतमयाळग्निरित्यु
क्त्वाषष्ठ्याविभक्त्यादेवतामादिश्यप्रियाधामान्ययाळित्युपसंतनुयादेवमुत्तराअयाळयाळितित्वेवतासांपुरस्तादाज्य
पांतमनुक्रम्यदेवानामाज्यपानांप्रियाधामानियक्षदग्नेर्होतुःप्रियाधामानियक्षत्स्वमहिमानमायजतामेज्याइषःकृणोतु
सोअध्वराजातवेदाजुषतांहविरग्नेयदद्यविशोअध्वरस्यहोतरित्यनवानंयजतिप्रकृत्यावा ॥ ६ ॥ प्रदेशिन्याःपर्वणीउत्तमे
अंजयित्वौष्ठयोरभ्यात्मंनिमाष्टिंवाचस्पतिनातेहुतस्येषेप्राणायप्राश्नामीत्युत्तरमुत्तरेमनसस्पतिनातेहुतस्योर्जेऽपानाय
प्राश्नामीत्यधरमधरेस्पृष्टोदकमंजलिनेळांप्रतिगृह्यसव्येपाणौकृत्वापश्चादस्याउदगंगुलिंपाणिमुपधायावांतरेळामवदाप
यीतांतरेणांगुष्ठमंगुलीश्चस्वयंद्वितीयमाददीतप्रत्यालब्धामंगुष्ठेनाभिसंगृह्यप्रत्याहृत्यांगुलीरमुष्टिंकृत्वादक्षिणतइळांप
रिगृह्यास्यसंमितामुपहृत्यतेप्राणसंमितांवा ॥ इळोपहृतासहदिवाबृहतादित्येनोपास्मांइळाहृत्यांसाहदिवाबृहतादित्ये
नेळोपहृतासहांतरिक्षेणवामदेव्येनवायुनोपास्मांइळाहृत्यांसाहांतरिक्षेणवामदेव्येनवायुनेळोपहृतासहपृथिव्यारथंतरे

पूर्वप.
अ. १

॥ ४ ॥

णाग्निनोपास्माँइळाह्वयतांसहपृथिव्यारथंतरेणाग्निना ॥ उपहूतागावःसहाशिरुपमांगावःसहाशिराह्वयतामुपहूता
 धेनुःसहऋषभोपमांधेनुःसहऋषभाह्वयतामुपहूतागौर्घृतपद्युपमांगौर्घृतपदीह्वयतामुपहूतादिव्याःसप्तहोतारुपमांदि
 व्याःसप्तहोतारोह्वयतामुपहूतःसखाभक्षउपमांसखाभक्षोह्वयतामुपहूतेळावृष्टिरुपमामिळावृष्टिर्ह्वयतामित्युपांश्वथो
 चैः । इळोपहूतोपहूतेळोपास्माँइळाह्वयतामिळोपहूता । मानवीघृतपदीमैत्रावरुणीब्रह्मदेवकृतमुपहूतंदैव्याअध्वर्य
 वउपहूताउपहूतामनुष्याः । यइमंयज्ञमवान्येचयज्ञपतिंवर्धानुपहूतेद्यावापृथिवीपूर्वजेऋतावरीदेवीदेवपुत्रे ॥ उपहू
 तोयंयजमानउत्तरस्यांदेवयज्यायामुपहूतोभूयसिहविष्करणइदंमेदेवाहविर्जुषंतामितितस्मिन्नुपहूतइत्युपहूयावांतरेळां
 प्राश्रीयादिळेभागंजुषस्वनःपिन्वगाजिन्वार्वतौरायस्पोषस्येशिषे तस्यनोरास्वतस्यनोदास्तस्यास्तेभागमशीमहि ॥
 सर्वात्मानःसर्वतनवःसर्ववीराःसर्वपुरुषाःसर्वपुरुषाइतिवा ॥ ७ ॥ मार्जयित्वानुयाजैश्चरंतिपरिस्तरणैरंजलिमंतर्धा
 यापआसेचयतेतन्मार्जनंदेवादयोनुयाजावीतवत्पदांतास्त्रयएकैकंप्रेषितोयजति ॥ देवंबर्हिर्वसुवनेवसुधेयस्यवेतु । देवो
 नराशंसोवसुवनेवसुधेयस्यवेतु । देवोअग्निःस्विष्टकृत्सुद्रविणामंद्रःकविःसत्यमन्मायजीहोताहोतुर्होतुरायजीयानग्ने
 यांदेवानयाज्याँअपिप्रेर्येतेहोत्रेअमत्सततांससनुषींहोत्रांदेवंगमाँदिविदेवेषुयज्ञमेरयेमँस्विष्टकृच्चान्नेहोताभूर्वसुवनेव
 सुधेयस्यनमोवाकेवीहीत्यनवानंवा ॥ ८ ॥ सूक्तवाकायसंप्रेषितइदंद्यावापृथिवीभद्रमभूदाधर्मसूक्तवाकमुतनमोवाक

श्रौतसू.

॥ ५ ॥

मृध्यास्मसूक्तोच्यमग्नेत्वंसूक्तवागसि । उपश्रुतीदिवस्पृथिव्योरोमन्वतीतेस्मिन्यज्ञेयजमानं द्यावापृथिवीस्तां । शंगयी
जीरदानू अत्रस्नू अप्रवेदे उरुगव्यूती अभयंकृतौ । वृष्टिद्यावारीत्यापाशं भुवौ मयो भुवा ऊर्जस्वती पयस्वती सूपचरणा च स्व
धिचरणा च तयोरा विदीत्यवसायं प्रथमया विभक्त्या दिश्य देवता मिदं ह विरजुषता वी वृधत महोज्या यो कृतेत्युपसंतनुयां दे
वमुत्तरा अक्राता मक्रतेति यथार्थमुक्तमुपांशोरा वापिकांतमनुद्रुत्य देवा आज्यपा आज्यमजुषता वी वृधत महोज्या यो ऽक्रता
ग्निर्होत्रेणेदं ह विरजुषता वी वृधत महोज्या यो कृत । अस्यामृधेद्धोत्रायां देवं गमायामाशास्तेयं यजमानो सावसावित्यस्यादि
श्यनामनी उपांशुसन्निधौ गुरोः ॥ आयुराशास्ते सुप्रजास्त्वमाशास्ते रायस्पोषमाशास्ते सजातवनस्यामाशास्ते उत्तरां देवय
ज्यामाशास्ते भूयो हविष्करणमाशास्ते दिव्यं धामाशास्ते विश्वं प्रियमाशास्ते यदनेन हविषाशास्ते तदश्यात्तदृज्यात्तदस्मै दे
वारासंतां तदग्निर्देवो देवेभ्यो वनते वयमग्नेर्मानुषाः । इष्टं च वित्तं चोभे च नो द्यावापृथिवी अंहसस्पाता मे ह गतिर्वामस्येदं
नमो देवेभ्य इति ॥ ९ ॥ शंयुवाकायसंप्रेषितं स्तच्छंयोरावृणीमह इत्याहानुवाक्यावदप्रणवां वेदमस्मै प्रयच्छत्यध्वर्युस्तं
गृहीयाद्वेदोसिवेदो विदेयेत्युदायुषेत्येतेनोपोत्थाय पश्चाद्गार्हपत्यस्योपविश्य सोमं त्वष्टारं देवानां पत्नीं रग्निं गृहपतिमित्या
ज्येन यजं त्याप्यायस्व समेतु ते संते पयांसि समुयंतु वाजा इह त्वष्टारमग्रियं तन्नस्तुरीपमधपोषयितुं देवानां पत्नीरुशतीरवंतु
न इति द्वे अग्निर्होता गृहपतिः सराजा हव्यवाळग्निरजरः पितान इति पत्नी संयाजा अथ प्रजाकामो राकांसिनीवालीं कुहूमिति

पूर्वष.

अ. १

॥ ५ ॥

प्राग्गृहपतेर्यजेतराकामहंसिनीवालिकुहूमहमितिद्वेद्वेयाज्यानुवाक्ये । कुहूमहंसुवृत्तंविद्वानापसमस्मिन्यज्ञेसुहवांजोह
 वीमि । सानोददातुश्रवणंपितृणांतस्यैतेदेविहविषाविधेम । कुहूर्देवानाममृतस्यपत्नीहव्यानोअस्यहविषःशृणोतु ।
 संदाशुषेकिरतुभूरिवामैरायस्पोषंयजमानेदधात्वित्याज्यंपाणितलेवदापयीतेळामुपहूयसर्वाप्राश्रीयाच्छंयुवाकोभवेन्न
 वा ॥ १० ॥ वेदंपत्न्यैप्रदायवाचयेद्धोताध्वर्युर्वावेदोसिवित्तिरसि विदेयकर्मासिकरणमसिक्रियासंसनिरसिसनिता
 सिसनेयंघृतवंतंकुलायिनैरायस्पोषंसहस्रिणंवेदोददातुवाजिनं । यंबहवउपजीवंतियोजनानामसद्वशी । तंविदेयप्र
 जांविदेयकामायत्वेतिवेदशिरसानाभिदेशमालभेतप्रजाकामाचेदथास्यायोक्रंविचृतेत्प्रत्वामुंचामिवरुणस्यपाशादिति
 तत्प्रत्यगगार्हपत्याद्विगुणंप्राक्पाशंनिधायोपरिष्ठादस्योदगग्राणिवेदतृणानिकरोतिपुरस्तात्पूर्णपात्रंसंश्लिष्टंवेदतृणैरभि
 मृश्यवाचयेत्पूर्णमसिपूर्णमेभूयाःसुपूर्णमसिसुपूर्णमेभूयाःसदसिसन्मेभूयाःसर्वमसिसर्वमेभूयाअक्षितिरसिमामेक्षेष्टाई
 त्यथैनांपूर्णपात्रात्प्रतिदिशमुदकमुदुक्षन्नुदुक्षंतींवाचयतिप्राच्यांदिशिदेवाक्रत्वजोमार्जयंतादक्षिणस्यांदिशिमासाःपि
 तरोमार्जयंतांप्रतीच्यांदिशिगृहाःपशवोमार्जयंतामुदीच्यांदिश्यापओषधयोवनस्पतयोमार्जयंतामूर्ध्वायांदिशियज्ञःसं
 वत्सरःप्रजापतिर्मार्जयतामार्जयंतामितिवाथास्याउत्तानमंजलिमधस्ताद्योक्रस्यनिधायोत्मनश्चसव्यंपूर्णपात्रंनिनयन्वा
 चयेन्माहंप्रजांपरासिचयानःसयावरीस्थन । समुद्रेवोनिनयानिस्वंपाथोअपीथेतिवेदतृणान्यग्रेगृहीत्वाविधून्वंत्संततं

श्रौतसू.

॥ ६ ॥

स्तृणंत्सव्येनगार्हपत्यादाहवनीयमेतितंतुंतन्वन्नजसोभानुमन्विहीतिशेषंनिधायप्रत्यगुदगाहवनीयादवस्थायस्थाल्याः
स्रुवेणादायसर्वप्रायश्चित्तानि जुहुयात्स्वाहाकारांतैर्मन्त्रैर्नचेन्मन्त्रेपठितोयत्किंचाप्रेषितोयजेदन्यत्राप्येवंभूतोव्यक्तहोमा
भ्याधानोपस्थानानिच । अयाश्चाग्नेस्यनभिश्वास्तीश्चसत्यमित्वमयाअसि । अयासावयसाकृतोयासन्हव्यमूहिषेयानो
धेहिभेषजंस्वाहा । अतोदेवाअवंतुनइतिद्वाभ्यांव्याहृतिभिश्चभूःस्वाहाभुवःस्वाहास्वःस्वाहाभूर्भुवःस्वःस्वाहेतिहुत्वा
संस्थाजपेनोपस्थायतीर्थेननिष्क्रम्यानियमओंचमेस्वरश्चमेयज्ञोपचतेनमश्च । यत्तेन्यूनंतस्मैतउपयत्तेतिरिक्तंतस्मैते
नमइतिसंस्थाजपइतिहोतुः ॥ ११ ॥ अथब्रह्मणोहोत्राचमनयज्ञोपवीतशौचानिनित्यःसर्वकर्मणांदक्षिणतोध्रुवाणां
जतांवावहिर्वेदियांदिशंत्रजेयुःसैवतत्रप्राचींचेष्टास्वमन्त्रासुस्थानासनयोर्विकल्पस्तिष्ठद्धोमाश्चयेवषट्काराआसीतान्य
त्रसमस्तपाण्यंगुष्ठोग्रेणाहवनीयंपरीत्यदक्षिणतःकुशेषूपविशेद्बृहस्पतिर्ब्रह्माब्रह्मसदनआशिष्यतेबृहस्पतेयज्ञंगोपायैत्यु
पविश्यजपेदेषब्रह्मजपःसर्वयज्ञतंत्रेषुसाग्नौयत्रोपवेशनमुपविष्टमतिसर्जयतेब्रह्मन्नपःप्रणेष्यामीतिश्रुत्वाभूर्भुवःस्वर्बृह
स्पतिप्रसूतइतिजपित्वो३प्रणयेत्यतिसृजेत्सर्वत्रयथाकर्मत्वादेशाःप्रणवाद्युच्चैरूर्ध्ववाप्रणवादंतऊर्ध्ववाग्यतआस्तआह
विष्कृतउद्वादनादामार्जनात्पशौसोमेघर्मादिचातिप्रैषादिचासुब्रह्मण्यायाःप्रातरनुवाकाद्यांतर्यामाद्धरिवतोनुसवनमे
ळायाःस्तोत्रेष्वतिसर्जनाद्यावषट्कारादोदचःपवमानेषुयच्चकिंचमन्त्रवद्धोत्राशेषआपत्तिश्चयत्रत्वग्निःप्रणीयतेपिससोमे

पूर्वष.

अ. १

॥ ६ ॥

तदादितत्रवाग्यमनैदक्षिणतश्चत्रजन्जपत्याशुःशिशानइतिसूक्तंसमाप्योपवेशनाद्युक्तंनतुसौमिकेप्रणयनेब्रह्मजपोन्यत्र
विसृष्टवागबहुभाषीयज्ञमनाविपर्यासेतरितेमंत्रेकर्मणिवाख्यातेवोपलक्ष्यवाजान्वाच्याहुतिंजुहुयादृक्कश्चेद्भूरितिगार्ह
पत्येयजुष्टोभुवइतिदक्षिणआग्नीध्रीयैसोमेषुसामतःस्वरित्याहवनीयैसर्वतोविज्ञातेवाभूर्भुवःस्वरित्याहवनीयएवंप्राक्प्र
याजेभ्योंगारंबहिष्परिधिनिर्वृत्तंसुवदंडेनाभिनिदध्यान्मातपोमायज्ञस्तपन्मायज्ञपतिस्तपन्नमस्तेअस्त्वायतेनमोरुद्रप
रायते । नमोयत्रनिषीदसीत्यमुंमाहिंसीरमुंमाहिंसीरितिचप्रतिदिशमध्वर्युयजमानौपुरस्ताच्चेद्ब्रह्मयजमानोदक्षिणतो
होतृपत्नीयजमानान्पश्चादाग्नीध्रयजमानाउत्तरतोथैनमनुप्रहरेदाहंयज्ञंददेनिर्ऋतेरुपस्थात्तंदेवेषुपरिददामिविद्वान् ।
सुप्रजास्त्वंशतहिमामदंतइहनोदेवामयिशर्मयच्छतेतितमभिजुहुयात्सहस्रशृंगोवृषभोजातवेदाःस्तोमपृष्ठोघृतवान्सुप्र
तीकः । मानोहिंसीद्धिसितोनेत्वाजहामिगोपोषंचनोवीरपोषंचयच्छस्वाहेति ॥ १२ ॥ प्राशिन्नमाह्रियमाणमीक्षतेमि
त्रस्यत्वाचक्षुषाप्रतीक्षइतिदेवस्यत्वासवितुःप्रसवेश्विनोर्बाहुभ्यांपूष्णोहस्ताभ्यांप्रतिगृह्णामीतितदंजलिनाप्रतिगृह्यपृथि
व्यास्त्वानाभौसादयाम्यदित्याउपस्थइतिकुशेषुप्राग्दंडंनिधायगुष्ठोपकनिष्ठिकाभ्यामसंखादन्प्राश्नीयादग्नेष्ट्वास्येनप्रा
श्रामिबृहस्पतेर्मुखेनेत्याचम्यान्वाचामैत्सत्येनत्वाभिजिघर्षिंयाअप्स्वंतर्देवतास्तइदंशमयंतुचक्षुःश्रोत्रंप्राणान्मेमाहिं
सीरितींद्रस्यत्वाजठरेदधामीतिनाभिमालभेतप्रक्षाल्यप्राशिन्नहरणंत्रिरनेनाभ्यात्ममपोनिनयतेमार्जयित्वास्मिन्ब्रह्म

श्रौतसू.

॥ ७ ॥

भागं निदध्यात्पश्चात्कुशेषु यजमानभागं मन्वाहार्यमवेक्षेत प्रजापतेर्भागोस्यूर्जस्वान्पयस्वानक्षितिरसिमा मेक्षेष्ठा असिंश्च
लोके मुष्मिंश्च प्राणापानौ मेपाहिकामायत्वेत्यस्पृशन्नवघ्रायां गुष्ठोपकनिष्ठिकाभ्यां शिष्टं गृहीत्वा ब्रह्मभागे निदध्याद्ब्रह्मन्प्र
स्थास्याम इति श्रुत्वा बृहस्पतिर्ब्रह्मा ब्रह्मसदन आशिष्टं बृहस्पते यज्ञमजुगुपः स यज्ञं पाहिस यज्ञपतिं पाहिंस मां पाहिं भूर्भुवः स्व
र्बृहस्पतिप्रसूत इति जपित्वो ३ प्रतिष्ठेति समिधमनुजानीयात्संस्थिते जघन्य ऋत्विजां सर्वप्रायश्चित्तानि जुहुयात्तमितरेन्वा
लभेरन्होतारं वैतयोर्नित्यहोमः सर्वे संस्थाजपेनोपतिष्ठंत उपतिष्ठंते ॥ १३ ॥ इत्याश्वलायनश्रौतसूत्रे प्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

ॐ ३म् ॥ पौर्णमासेनेष्टिपशुसोमा उपदिष्टास्तैरमावास्यायां पौर्णमास्यां वा यजेत राजन्यश्चाग्निहोत्रं जुहुयात्तपस्विने
ब्राह्मणा येतरं कालं भक्तमुपहरेदृतसत्यशीलः सोमसुत्सदा जुहुयाद्बहुषु बहूनामनुदेश आनंतर्त्ययोगो द्वे द्वे तु याज्यानुवाक्ये
अदृष्टादेशे नित्ये अग्न्याधेयं कृत्तिकासुरोहिण्यां मृगशिरसि फल्गुनीषु विशाख्यो रुत्तरयोः प्रोष्ठपदयोरेतेषां कस्मिंश्चिद्द्वसंते
पर्वणि ब्राह्मण आदधीत ग्रीष्मवर्षा शरत्सु क्षत्रिय वैश्योपक्रुष्टायस्मिन्कस्मिंश्चिद्दृतावादधीत सोमेन यक्ष्यमाणो नर्तुं पृच्छेन्न
नक्षत्रं मश्वत्थाच्छमी गर्भादरणी आहरेद नपेक्षमाणो यो अश्वत्थः शमी गर्भ आरुरोहत्वे स चा । तं त्वाहरामि ब्रह्मणा यज्ञियैः
केतुभिः सहेति पूर्णाहुत्यंतमग्न्याधेयं यदि त्विष्टयस्तनुयुः प्रथमायामग्निरग्निः पवमानो ग्न आयूंषि पवसे ग्ने पवस्व स्वपाः सहव्य
वाळमत्यो ग्निर्होता पुरोहित इति स्विष्टकृतः संयाज्ये इत्युक्ते सौ विष्टकृती प्रतीयात्सर्वत्र देवतागमैर्नित्यानामपायो याः स्विष्ट

पूर्वष.
अ. २

॥ ७ ॥

कृतमंतराज्यभागौचतास्तत्स्थानेषसमानजातिधर्मोद्वितीयस्यांवृधन्वंतावग्निःपावकोग्निःशुचिःसनःपावकदीदिवोग्ने
 पावकरोचिषा । अग्निःशुचित्रततमउदग्नेशुचयस्तवसाह्वान्विश्वाअभियुजोग्निमीळेपुरोहितमितिसंयाज्येतृतीयस्यांसा
 मिधेन्यावावपतेप्रागुपोत्तमायाःपृथुपाजाअमर्त्यइतिद्वेधायेइत्युक्तएतेप्रतीयात्पुष्टिमंतावग्निनारयिमश्रवद्भयस्फानो
 अमीवहेत्यग्नीषोमाविंद्राग्नीविष्णुरिति वैकल्पिकान्यदितिरुतत्वामदितेमहिमहीमूषुमातरंसुव्रतानामृतस्यपत्नीमवसेहु
 वेम । तुविक्षत्रामजरंतीमुरुचींसुशर्माणमदितिसुप्रणीति । प्रेद्धोअग्नइमोअग्नइतिसंयाज्येविराजावित्युक्तएतेप्रतीयादि
 तितिस्रआद्योत्तमेवैवस्यातामाद्यावातथासतितस्यामेवधायेविराजावितिमात्रेविकारैवैराजतंत्रेतिप्रतीयादाधानाद्वा
 दशरात्रमजस्राअत्यंतंतुगतश्रियः ॥ १ ॥ उत्सर्गेपराह्णेगार्हपत्यंप्रज्वल्यदक्षिणाग्निमानीयविट्कुलाद्वित्तवतोवैकयोनय
 इत्येकैध्रियमाणंवाप्रज्वल्यारणिमंतंवामथित्वागार्हपत्यादाहवनीयंज्वलंतमुद्धरेद्देवंत्वादेवेभ्यःश्रियाउद्धरामीत्युद्धरे
 दुद्ध्रियमाणउद्धरपाप्मनोमायदविद्वान्यच्चविद्वांश्चकार । अहायदेनःकृतमस्ति किंचित्सर्वस्मान्मोद्धृतःपाहितस्मादिति
 प्रणयेदमृताहुतिममृतायांजुहोम्यग्निंपृथिव्याममृतस्ययोनौ । तयानंतंकाममहंजयानिंप्रजापतिःप्रथमोयंजिगायाग्ना
 वग्निःस्वाहेतिनिदध्यादादित्यमभिमुखंएवंप्रातर्व्युष्टायांतमेवाभिमुखोरात्र्यायदेनइतितुप्रणयेदतद्रुध्वमाहिताग्निर्ब्रत
 चार्याहोमादनुदितहोमीचोदयादस्तमितेहोमोनित्यमाचमनमृतसत्याभ्यांत्वापर्युक्षामीतिजपित्वापर्युक्षेत्रिस्त्रिरेकैकंपु

श्रौतसू.

॥ ८ ॥

नः पुनरुदकमादायानंतर्ये विकल्पो दक्षिणं त्वेव प्रथमं विज्ञायते पिता वा एषो ग्रीनां यद् दक्षिणः पुत्रो गार्हपत्यः पौत्र आहवनीयं
स्तस्मादेवं पर्युक्षेद्गार्हपत्यादविच्छिन्नामुदकधारां हरेत्तंतुं तन्वन्नजसो भानुमन्विहीत्याहवनीयात्पश्चाद्गार्हपत्यस्योपविश्यो
दगंगारानपो हेत्सुहुतकृतस्थसुहुतं करिष्यथेति तेष्वाग्निहोत्रमधि श्रयेदधि श्रितमध्यधि श्रितमधि श्रितं हि ३ इति । इळाया
स्पदं घृतवच्चराचरं जातवेदो हविरिदं जुषस्व । ये ग्राम्याः पशवो विश्वरूपास्तेषां सप्तानां मयि पुष्टिरस्त्विति वा न दध्यधि श्रये
दधि श्रयेदित्येके ॥ २ ॥ पयसानित्यहोमो यवागूरोदनो दधिसर्पिर्ग्रामकामान्नाद्यकामैर्द्रियकामतेजस्कामानां मधि श्रितम
वज्ज्वलयेदनधि श्रयं दध्यग्निष्टेते जोमाहाषीरिति सुवेण प्रतिषि च्यान्नवांशांतिरस्य मृतमसीति तयोरव्यतिचारः पुनर्ज्वलता
परिहरेत्रिरंतरितं रक्षोतरिता अरातय इति समुदंतं कर्षन्निवोदगुद्वासयेद्विवेत्वांतरिक्षायत्वा पृथिव्यै त्वेति निदधत्सुहुतकृत
स्थसुहुतमकाष्ठैर्त्यंगारानतिसृज्य सुक् सुवंप्रति तपेत्प्रत्युष्टं रक्षः प्रत्युष्टा अरातयो निष्टसं रक्षो निष्टप्ता अरातय इत्युत्तरतः
स्थाल्याः सुचमासाद्यो मुन्नयानीत्यतिसर्जयीता हिताग्निराचम्या परेण वेदिमतिव्रज्य दक्षिणत उपविश्यैतच्छ्रुत्वो मुन्नयेत्य
तिसृजेदतिसृष्टो भूरिळा भुवइळा स्वदिळा वृधइळेति सुवपूरमुन्नयेदग्रियमग्रियं पूर्णतमं यो नुज्येष्टमृद्धि मिच्छेत्पुत्राणां यो
स्य पुत्रः प्रियः स्यात्तं प्रति पूर्णमुन्नयेत्स्थालीमभिमृश्य समिधं सुचंचाध्यधिगार्हपत्यं हत्वा प्राणसंमितामाहवनीयसमीपे कुशे
षूपसाद्य जान्वाच्य समिधमादध्याद्रजतां त्वाग्निज्योतिषैरात्रिमिष्टकामुपदधे स्वाहेति समिधमाधाय विद्युदसि विद्यमेपा

पूर्वष.
अ. २

॥ ८ ॥

पमानमग्नौ श्रद्धेत्यपउपस्पृश्यप्रदीप्तां द्व्यंगुलमात्रेभिर्जुहुयाद्भूर्भुवःस्वरो ३ मग्निर्ज्योतिर्ज्योतिरग्निःस्वाहेतिपूर्वामाहुतिं हु
त्वाकुशेषुसादयित्वागार्हपत्यमवेक्षेतपशून्मेयच्छेत्यथोत्तरांतूष्णींभूयसीमसंसृष्टांप्रागुदगुत्तरतोवांप्रजापतिं मनसाध्या
यांतूष्णींहोमेषुसर्वत्रभूयिष्ठं सुचिशिष्टान्निरनुप्रकंप्यावमृज्यकुशमूलेषुनिमार्ष्टिपशुभ्यस्त्वेतितेषांदक्षिणतउत्तानाअंगु
लीःकरोतिप्राचीनावीतींतूष्णींस्वधापितृभ्यइतिवापोवनिनीयवृष्टिरसिवृश्चमेपाप्मानमप्सुश्रद्धेत्यपउपस्पृश्याहिताग्निर
नुमंत्रयेतांधानमुक्त्वातेनऋषिणातेनब्रह्मणातयादेवतयांगिरस्वद्ध्रुवासीदेतिसमिधंताअस्यसूददोहसइतिपूर्वामाहुति
मुपोत्थायोत्तरांकांक्षेतक्षमाणोभूर्भुवःस्वःसुप्रजाःप्रजाभिःस्यांसुवीरोवीरैःसुपोषःपोषैरान्नेयीभिश्चाग्न आयूंषिपवसइति
तिसृभिः ॥ ३ ॥ संवत्सरेसंवत्सरेयवाग्वापयसावास्वयंपर्वणिजुहुयाद्वत्विजामेकइतरंकालमंतेवासीवास्पृष्टोदकमुद
ङ्गावृत्यभक्षयेदपरयोर्वाहुत्वायुषेत्वाप्राश्नामीतिप्रथममन्नाद्यायत्वेत्युत्तरंतूष्णींसमिधमाधायाग्नयेगृहपतयेस्वाहेतिगार्ह
पत्येनित्योत्तरांतूष्णींसमिधमाधायाग्नयेसंवेशपतयेस्वाहेतिदक्षिणेग्नयेन्नादायान्नपतयेस्वाहेतिवानित्योत्तराभक्षयित्वा
भ्यात्ममपःसुचानिनयतेत्रिःसर्पदेवजनेभ्यःस्वाहेत्यथैनांकुशैःप्रक्षाल्यचतस्रःपूर्णाःप्रागुदीच्योर्निनयेदतुभ्यःस्वाहादि
ग्भ्यःस्वाहासप्तऋषिभ्यःस्वाहेतरजनेभ्यःस्वाहेतिपंचमींकुशदेशेपृथिव्याममृतंजुहोम्यग्नयेवैश्वानरायस्वाहेतिषष्ठींपश्चा
द्गार्हपत्यस्यप्राणममृतेजुहोम्यमृतंप्राणेजुहोमिस्वाहेतिप्रताप्यांतर्वेदिनिदध्यात्परिकर्मिणेवाप्रयच्छेदग्नेणाहवनीयंपरी

श्रौतसू.

॥ ९ ॥

त्यसमिधआदध्यात्तिस्रस्तिस्त्रउदङ्मुखस्तिष्ठन्प्रथमांसमंत्रांमाहवनीयेदीदिहीतिगार्हपत्येदीदायेतिदक्षिणेदीदिदायेत्यु
क्तंपर्युक्षणंताभ्यांपरिसमूहनेपूर्वेतुपर्युक्षणादेवंप्रातरुपोदयंव्युषितउदितेवासत्यक्रताभ्यांत्वेतिपर्युक्षणंमोमुन्नेष्यामीत्य
तिसर्जनंहरिणींत्वासूर्यज्योतिषमहरिष्टकामुपदधेस्वाहेतिसमिदाधानैभूर्भुवःस्वरो३सूर्योज्योतिर्ज्योतिःसूर्यःस्वाहेति
होमउन्मार्जनंच ॥ ४ ॥ प्रवत्स्यन्नग्नीन्प्रज्वल्याचम्यात्तिक्रम्योपतिष्ठतआहवनीयंशंस्यपशून्मेपाहीतिगार्हपत्यंनर्यप्रजां
मेपाहीतिदक्षिणमथर्वपितुंमेपाहीतिगार्हपत्याहवनीयावीक्षेतैमान्मेमित्रावरुणौगृहान्गोपायतंयुवं ॥ अविनष्टानविह
तान्पूषैनानभिरक्षत्वस्माकंपुनरायनादितियथेतंप्रत्येत्यप्रदक्षिणंपरियन्नाहवनीयमुपतिष्ठते । ममनामप्रथमंजातवेदः
पितामाताचदधंतुर्यदग्रे ॥ तत्त्वंविभृहिपुनराममैतोस्तवाहंनामविभराण्यग्नइतिप्रव्रजेदनपेक्षमाणोमाप्रगामेतिसूक्तंज
पन्नारादग्निभ्योवाचंविसृजेतसदासुगःपितुमांअस्तुपंथाइतिपंथानमवरुह्यानुपस्थिताग्निश्चैत्रवासमापद्येतेहैवसंतत्रंसं
तंत्वाग्नेहृदावाचामनसावाविभर्मि ॥ तिरोमासंतंमाप्रहासीज्योतिषात्वावैश्वानरेणोपतिष्ठतइतिप्रतिदिशमग्नीनुपस्था
यापिपंथामगन्महीतिप्रत्येत्यसमित्पाणिर्वाग्यतोग्नीन्ज्वलतःश्रुत्वाभिक्रम्याहवनीयमीक्षेतविश्वदानीमारभंतोनातुरेण
मनसा ॥ अग्नेमातेप्रतिवेशारिषाम ॥ नमस्तेअस्तुमीहुषेनमस्तउपसद्वनै ॥ अग्नेशुंभस्वतन्वःसंमारय्यासृजेत्यग्निषुस
मिधउपनिधायाहवनीयमुपतिष्ठते । ममनामतवंचजातवेदोवाससीइवविवसानौचरावः ॥ तेविभृवोदक्षसेजीवसे

पूर्वप.
अ. २

॥ ९ ॥

चयथायथंनौतन्वौजातवेदइतिततःसमिधोभ्यादध्यादाहवनीये । अग्नमविश्ववेदसमस्मभ्यंवसुवित्तमं । अग्नेसमा
 ळभिद्युम्नमभिसहआयच्छस्वस्वाहेतिगार्हपत्येयमग्निर्गृहपतिर्गार्हपत्यःप्रजायावसुवित्तमः ॥ अग्नेगृहपतेभिद्युम्नम
 भिसहआयच्छस्वस्वाहेतिदक्षिणेयमग्निःपुरीष्योरयिमान्पुष्टिवर्धनः ॥ अग्नेपुरीष्याभिद्युम्नमभिसहआयच्छस्वस्वा
 हेतिगार्हपत्याहवनीयावीक्षेतैमान्मेमित्रावरुणौगृहानजगुपतंयुवं ॥ अविनष्टानविहृतान्पूषैनानभ्यराक्षीदास्माकंपुन
 रायनादितियथेतंप्रत्येत्यप्रोष्यभूयोदशरात्राच्चतुर्गृहीतमाज्यंजुहुयान्मनोज्योतिर्जुषतामाज्यंमेविच्छिन्नंयज्ञंसमिमंद
 धातु ॥ याइष्टाउषसोयाअनिष्टास्ताःसंतनोमिहविषाघृतेनस्वाहेत्यग्निहोत्राहोमेचंप्रतिहोममेकंपरिसमुह्योदग्विहा
 रादुपविश्यभूर्भुवःस्वरितिवाचंसृजेतगृहानीक्षेताप्यनाहिताग्निर्गृहामाविभीतोपवःस्वस्त्येवोस्मासुचप्रजायध्वंमाच
 वोगोपतीरिषदितिप्रपद्येतगृहानहंसुमनसःप्रपद्येवीरघ्नोवीरवतःसुवीरान् ॥ इरांवहंतोघृतमुक्षमाणास्तेष्वहंसुमनाःसंवि
 शानीतिशिवंशगमंशंयोःशंयोरितित्रिरनुवीक्षमाणोविदितमप्यलीकंनतदहर्ज्ञापयेयुर्विज्ञायतेभयंवोभयंमेस्त्वित्येवोप
 तिष्ठेतंप्रवसन्प्रत्येत्याहरहर्वेति ॥ ५ ॥ अमावास्यायामपराह्णेपिंडपितृयज्ञोदक्षिणाग्नेरेकोल्मुकंप्राग्दक्षिणाप्रणयेद्येरू
 पाणिप्रतिमुंचमानाअसुराःसंतःस्वधयाचरंति ॥ परापुरोनिपुरोयेभरंत्यग्निष्ठाहोकात्प्रणुदात्वस्मादितिसर्वकर्माणितां
 दिशमुपसमाधायोभौपरिस्तीर्यदक्षिणाग्नेःप्रागुदक्प्रत्यगुदग्वैकैकशःपात्राणिसादयेच्चरुस्थालिशूर्पस्फ्योल्खलमुसलं

श्रौतसू.

॥ १० ॥

सुवध्रुवकृष्णाजिनसकृदाच्छिन्नेधममेक्षणकमंडलून्दक्षिणतोमिष्ठमारुह्यचरुस्थालीं व्रीहीणां पूर्णानिमृजेत्परिसन्नान्निद
ध्यात्कृष्णाजिनउलूखलंकृत्वेतरान्पल्लवहन्यादविवेचमवहतान्सकृत्प्रक्षाल्यदक्षिणाग्नौश्रपयेदर्वागतिप्रणीतात्स्फयेन
लेखामुल्लिखेदपहता असुरारक्षांसिवेदिषदइतितामभ्युक्ष्यसकृदाच्छिन्नैरवस्तीर्यासादयेदभिघार्यस्थालीपाकमाज्यंसर्पि
रनुत्पूतंनवनीतं वोत्पूतं ध्रुवायामाज्यंकृत्वादक्षिणतआंजनाभ्यंजनकशिपूपबर्हणानि प्राचीनावीतीधममुपसमाधायमेक्ष
णेनादायावदानसंपदा जुहुयात्सोमायपितृमतेस्वधानमोग्नयेकव्यवाहनायस्वधानमइतिस्वाहाकारेणवाग्निं पूर्वयज्ञोप
वीतीमेक्षणमनुप्रहृत्यप्राचीनावीतीलेखां त्रिरुदकेनोपनयेच्छुंधंतांपितरः शुंधंतांपितामहाः शुंधंतांप्रपितामहा इति तस्यां
पिंडान्निपृणीयात्पराचीनपाणिः पित्रेपितामहायप्रपितामहायैतत्तेसौधे चत्वामत्रान्वितितस्मै तस्मै येषां प्रेताः स्युरिति
गाणगारिः प्रत्यक्षमितरानर्चयेत्तदर्थत्वात्प्रेतेभ्यएवनिपृणीयादितितौल्वलिः क्रियागुणत्वादपि जीवांत आत्रिभ्यः सर्वे
भ्यएवनिपृणीयादिति गौतमः क्रियाह्यर्थकारितोपायविशेषो जीवमृतानां नपरेभ्योऽनधिकारान्नप्रत्यक्षं न जीवेभ्यो निपृ
णीयान्न जीवांतर्हितेभ्योजुहुयाज्जीवेभ्यः सर्वहुतंसर्वजीविनो नामान्यविद्धास्ततपितामहप्रपितामहेति॥६॥ निपृताननुमं
त्रयेतांऽत्रपितरोमादयध्वं यथाभागमावृषायध्वमिति सव्यावृदुदङ्गावृत्य यथाशक्त्यप्राणन्नासित्वाभिपर्यावृत्यामीमदंत
पितरो यथाभागमावृषायीषतेति चरोः प्राणभक्षं भक्षयेन्नित्यं निनयनं मसावभ्यंक्षत्रासावंक्ष्वेति पिंडेष्वभ्यंजनां जनेवासोद

पूर्वष.
अ. २

॥ १० ॥

द्वादशामूर्णास्तुकांवापंचाशद्वर्षतायाऊर्ध्वस्वल्लोमैतद्वःपितरोवासोमानोतोन्यत्पितरोयुङ्गध्वर्मित्यथैनानुपतिष्ठेतन
 मोवःपितरइषेनमोवःपितरऊर्जेनमोवःपितरःशुष्मायनमोवःपितरोघोरायनमोवःपितरोजीवायनमोवःपितरोरसाय ।
 स्वधावःपितरोनमोवःपितरोनमएतायुष्माकंपितरइमाअस्माकंजीवावोजीवंतइहसंतःस्याम । मनोन्वाहुवामहइतिच
 तिसृभिरथैनान्प्रवाहयैत्परेतनपितरःसोम्यासोगंभीरेभिःपथिभिःपूर्विणेभिः ॥ दत्त्वायास्मभ्यंद्रविणेहभद्रंरयिंचनः
 सर्ववीरंनियच्छतेत्यग्निंप्रत्येयादग्नेतमद्याश्वंनस्तोमैरितिगार्हपत्यंयदंतरिक्षंपृथिवीमुतद्यायन्मातरंपितरंवाजिहिंसिम ।
 अग्निर्मातस्मादेनसोगार्हपत्यःप्रमुंचतुंकरोतुमामनेनसं ॥ वीरंमेदत्तपितरइतिपिंडानांमध्यमंपत्नींप्राशयेदाधत्तपितरो
 गर्भंकुमारंपुष्करस्रजं ॥ यथायमरपाअसदित्यप्स्वितरावतिप्रणीतेवायस्यवागंतुरेनकाम्याभावःसप्राश्रीयान्महारोगे
 णवाभितप्तःप्राश्रीयान्न्यतरांगतिंगच्छत्येवमनाहिताग्निर्नित्येश्रपयित्वातिप्रणीयजुहुयाद्विवत्पात्राणामुत्सर्गस्तृणंद्वि
 तीयमुद्रिके ॥७॥ दर्शपूर्णमासावारप्स्यमानोऽन्वारंभणीयामग्नाविष्णूसरस्वतींसरस्वानग्निर्भगी ॥ अग्नाविष्णूसजो
 षसेमावर्धतुवांगिरः ॥ द्युमैर्वाजेभिरागतं । अग्नाविष्णूमहिधामप्रियंवावीथोघृतस्यगुह्याजुषाणा ॥ दमेदमेसुष्टुतिर्वा
 मियानांप्रतिवांजिह्वाघृतमुच्चरण्यत् ॥ पावकानःसरस्वतींपावीरवीकन्याचित्रायुःपीपिवांससरस्वतोदिव्यंसुपर्णवाय
 संबृंहंतमासवंसवितुर्यथासनोराधांस्याभरैत्याधानाद्यद्यामायवीयदिवार्थाव्यथेरन्पुनराधेयइष्टिस्तस्यांप्रयाजानुयाजा

श्रौतसू.

॥ ११ ॥

न्विभक्तिभिर्यजैत्समिधःसमिधोऽग्नेऽग्न आज्यस्यव्यंतु । तनूनपादग्निमग्न आज्यस्यवेत्विळो अग्निनाग्न आज्यस्यव्यंतु ।
बर्हिर्ग्निरग्न आज्यस्यवेत्विर्तिसमिधाग्निंदुवस्यतेह्युषुब्रवाणितइत्याग्नेयावाज्यभागौबुद्धिमदिंदुमंतावित्याचक्षतेतथानु
वृत्तिरिज्याचनित्यंपूर्वमनुब्राह्मणिनोऽग्न आयूंषिपवसइत्युत्तरंनित्यस्तूत्तरेहविःशब्द आग्नेयंहविरधाह्यग्नेःक्रतोर्भद्रस्याभि
ष्टेअद्यगीर्भिर्गृणंत एभिर्नो अकैरग्नेतमद्याश्वंनस्तोमैरितिसंयाज्यैदेवंबर्हिर्ग्नैर्वसुवनेवसुधेयस्यवेतु ॥ देवोनराशंसोमौव
सुवनेवसुधेयस्यवेत्विर्ति ॥ ८ ॥ आग्रयणंत्रीहिश्यामाकयवानांसस्यंनाश्रीयादग्निहोत्रमहुत्वायदावर्षस्यतृप्तस्यादथा
ग्रयणेनयजेतापिहिदेवाआहुस्तृप्तो नूनंवर्षस्याग्रयणेनहियजतइत्यग्निहोत्रीवैनानादयित्वातस्याःपयसाजुहुयादपिवा
क्रियायवेष्विष्टिस्तुराज्ञःसर्वेषांचैकेश्यामाकेष्ट्यांसौम्यश्चरुः सोमयास्तेमयोभुवोयातेधामानिदिवियापृथिव्यामित्यवां
तरेळायानित्यंजपमुक्त्वांसव्येपाणौकृत्वैतरेणाभिमृशेत्प्रजापतयेत्वाग्रहंगृह्णामिमह्यंश्रियैमह्यंयशसेमह्यमन्नाद्याय ॥
भद्रानुःश्रेयःसमनैष्टदेवास्त्वयावसेनसमशीमह्निवा ॥ सनोमयोभूःपितवाविशेहशंनोभवद्विपदेशंचतुष्पदइतिप्राश्या
चम्यंनाभिमालभेतामोसिप्राणतद्वतंब्रवीम्यमासिसर्वानसिप्रविष्टः ॥ समेजरांरोगमपनुद्यशरीरादमामएधिमामृथा
मइंद्रेत्येतेनभक्षिणोभक्षान्सर्वत्रनवभोजनेथत्रीहियवानांधाय्येविराजावर्गीन्द्राविंद्राग्नीवाविश्वेदेवाःसोमोयदितत्रश्या
माकोद्यावापृथिवीं आघायेअग्निमिधेतैसुकर्माणःसुरुचोदेवयंतोविश्वेदेवासआगतयेकेचज्जमामहिनोअहिमाया

पूर्वष.
अ. २

॥ ११ ॥

महीद्यौःपृथिवीचनःप्रपूर्वजेपितरानव्यसीभिरिति ॥ ९ ॥ अथकाम्याआयुष्कामेष्ट्याजीवातुमंतावानोअग्नेसु
चेतुनात्वंसोममहेभगमित्यग्निरायुष्मानिद्रस्त्रातायुष्टेविश्वतोदधदयमग्निर्वरेण्यः ॥ पुनस्तेप्राणआयातुपरायक्षमसु
वामिते ॥ आयुर्दाअग्नेहविषोजुषाणोघृतप्रतीकोघृतयोनिरेधि ॥ घृतंपीत्वामधुचारुगव्यपितेवपुत्रमभिरक्षतादिमं ॥
त्रातारमिद्रमवितारमिद्रमातेअस्यांसहसावन्परिष्टौपाहिनोअग्नेपायुभिरजस्रैरग्नेत्वंपारयानव्योअस्मानितिसंयाज्यै
स्वस्त्ययन्यांरक्षितवंतावग्नेरक्षाणोअंहसस्त्वंमःसोमविश्वतइत्यग्निःस्वस्तिमान्स्वस्तिनोदिवोअग्नेपृथिव्याआरेअस्म
दमतिमारेअंहइतिपूर्वयोक्तेसंयाज्यैपुत्रकामेष्ट्यामग्निःपुत्रीयस्मैत्वंसुकृतेजातवेदोयस्त्वाहदाकीरिणामन्यमानोअग्निस्तु
विश्रवस्तममितिद्वेसंयाज्यैआग्नेय्याउत्तरेनित्येमूर्धन्वतस्तुभ्यंताअंगिरस्तमाश्यामतंकाममग्नेतवोतीतिकामायवैमृध्या
उत्तरेविनइंद्रमृधोजहि मृगोनभीमःकुचरोगिरिष्ठाःसघुत्तिमिद्रसच्युतिंप्रच्युतिंजघनच्युतिं ॥ प्रनाकाफानआभर ॥
प्रयप्स्यन्निवसक्थ्यौविनइंद्रमृधोजहि ॥ जनीखुदद्यथासफमभिनःसुष्टुतिंनयेतींद्रायदात्रेपुनर्दात्रेवायानिनोधनानि
क्रुद्धोजिनासिमन्युना ॥ इंद्रानुविद्धिनस्तान्यनेनहविषापुनः ॥ पुनर्नइंद्रोमघवाददातुधनानिशक्रोधनीःसुराधाः ॥
अस्मद्भ्यकृणुतांयाचितोमनःश्रुष्टीनइंद्रोहविषामृधातीत्याशानामाशापालेभ्योवाशानामाशापालेभ्यश्चतुभ्योअमृते
भ्यः ॥ इदंभूतस्याध्यक्षेभ्योविधेमहविषावयं ॥ विश्वाआशामधुनासंसृजाम्यनमीवाआपओषधयःसंतुसर्वाः ॥ अ

श्रौतसू.

॥ १२ ॥

यंयजमानोमृधोव्यस्यत्वगृभीताःपशवःसंतुसर्वइतिलोकेष्टिःपृथिव्यंतरिक्षंद्यौरितिदेवताःपृथिवीमातरंमहीमंतरिक्षमु
पब्रुवे ॥ बृहतीमृतयेदिवं ॥ विश्वंविभर्तिपृथिव्यंतरिक्षंविपप्रथे ॥ दुहेद्यौर्बृहतीपयः ॥ वर्ममेपृथिवीमह्यंतरिक्षंस्वस्त
ये ॥ द्यौर्मेशर्ममहिश्रवइतितिस्रस्त्रयाणांप्रथमेप्रथमस्योत्तरेमध्यमस्योत्तमाप्रथमाचोत्तमस्य ॥ १० ॥ मित्रविंदामहावै
राज्यग्निःसोमोवरुणोमित्रइंद्रोबृहस्पतिःसवितापूषासरस्वतीत्वष्टेत्येकप्रदानाः ॥ अग्निःसोमोवरुणोमित्रइंद्रोबृहस्प
तिःसवितायःसहस्री ॥ पूषानोगोभिरवसासरस्वतीत्वष्टारूपेणसमनक्तुयज्ञं ॥ प्रतिलोममादिश्ययजैद्येयजामहेत्वष्टा
रंसरस्वतीपूषणंसवितारंबृहस्पतिमिंद्रमित्रंवरुणंसोममग्निं ॥ त्वष्टारूपाणिदधतीसरस्वतीभगंपूषासवितानोददातु ॥
बृहस्पतिर्दददिंद्रःसहस्रमित्रोदातावरुणःसोमोअग्निरित्यष्टौवैराजतंत्रास्तासामाद्याःषळेकहविषःसुषाःश्वशुरीययाभि
चरन्यजेतैंद्रःसूरोअतरद्रजांसिसुषासपत्नाःश्वशुरोहमस्मि ॥ अहंशत्रून्जयामिजर्हषाणोऽहंवाजंजयामिवाजसातौ ॥
इंद्रःसूरःप्रथमोविश्वकर्मांमरुत्वाँअस्तुगणवान्सजातैः ॥ ममसुषाःश्वशुरस्यप्रशिष्टौसपत्नावाचंमनसउपासतां ॥
जुष्टोदमूनाअग्नेशर्धमहतेसौभगायेतिसंयाज्यैविमतानांसंमत्यर्थेसंज्ञान्यग्निर्वसुमान्सोमोरुद्रवानिंद्रोमरुत्वाँवरुणआ
दित्यवानित्येकप्रदानाः ॥ अग्निःप्रथमोवसुभिर्नोअव्यात्सोमोरुद्रैरभिरक्षतुत्मना ॥ इंद्रोमरुद्धिर्ऋतुथाकृणोत्वादित्यै
नोवरुणःशर्मयंसत् ॥ समग्निर्वसुभिर्नोअव्यात्संसोमोरुद्रियाभिस्तनूभिः ॥ समिंद्रोरातहव्योमरुद्धिःसमादित्यैर्वरु

पूर्वप.
अ. २

॥ १२ ॥

णोविश्ववेदाइत्यैद्रामारुतींभेदकामामरुतोयस्यहिक्षयेप्रशर्धायमारुतायस्वभानवइत्यैद्रीमनूच्यमारुतायजैन्मामरुतीम
 नूच्यैद्रायजैदिंद्रंपूर्वनिगमेषुमरुतोवैंद्रंवाप्रदानादूर्ध्वमरुतःप्रकृत्यासंपत्तिकामाःसंज्ञानींचैद्राबार्हस्पत्यांप्रधृष्यमाणा
 आनइंद्राबृहस्पतीअस्मेइंद्राबृहस्पतीइतियद्यपींद्रायचोदयेयुः ॥ ११ ॥ पवित्रेष्ट्यामपाभिदंन्ययनंसमुद्रस्यनिवे
 शनं ॥ अन्यंतैअस्मत्तपंतुहेतयःपावकोअस्मभ्यैशिवोभव ॥ नमस्तेहरसेशोचिषेनमस्तेअस्त्वर्चिषे ॥ अन्यंतैअस्मत्तपंतु
 हेतयःपावकोअस्मभ्यैशिवोभवेतिपावकवत्यौधाय्येपावकवंतावाज्यभागावग्रीरक्षांसिसेधतियोधारयापावकयेत्यृचौ
 याज्येयत्तेपवित्रमर्चिष्याकलशेषुधावतीतिपवित्रइत्येतेग्निःपवमानःसरस्वतीप्रियाअग्निःपावकःसवितासत्यप्रसवोग्निः
 शुचिर्वायुर्नियुत्वानग्निर्व्रतपतिर्दधिक्रावाग्निर्वैश्वानरोविष्णुःशिपिविष्टऽउतनःप्रियाप्रियास्विमाजुह्वानायुष्मदानमो
 भिर्वायुरग्रेगायज्ञप्रौर्वायोशुक्रोअयामितैदधिक्राव्णोअकारिषमादधिक्राःशवसापंचकृष्टीर्जुष्टोदमूनाऽअग्रेशर्धमहते
 सौभगायेतिसंयाज्यैसैषासंवत्सरमतिप्रवसतःशुद्धिकामोवातदेषाभियज्ञगाथागीयते ॥ वैश्वानरींवातपतींपवित्रेष्टित
 थैवच ॥ ऋतावृतौप्रयुंजानुःपुनातिदशपौरुषमिति ॥ १२ ॥ वर्षकामेष्टिःकारीरीतस्यांप्रतित्यंचारुमध्वरमीळेअग्निं
 स्ववसनमोभिरितिधाय्येयाःकाश्चवर्षकामेष्ट्योप्सुमंतावप्स्वग्नेसधिष्टवाप्सुमेसोमोऽअब्रवीदित्यग्निर्धामच्छन्मरुतःसूर्य
 स्तिस्रश्चपिंड्यउत्तराहिरण्यकेशोरजसोविसारइतिद्वैत्वंत्याचिदच्युताधामंतेविश्वंभुवनमधिश्रितमितिवावाश्रेवविद्यु

श्रौतसू.

॥ १३ ॥

न्मिमातिपर्वतश्चिन्महिवृद्धोविभायसृजंतिरश्मिमोजसावहिष्ठेभिर्विहरन्यासितंतुमुदीरयथामरुतःसमुद्रतःप्रवोमरुत
स्तविषाउदन्यवआयंनरःसुदानवोददाशुषेविद्युन्महसोनरोअश्मदिद्यवःकृष्णंनियानंहरयःसुपर्णांनियुत्वंतोग्रामजितो
यथानरोऽग्नेबाधस्वविमृधोविदुर्गहायंत्वादेवापिःशुशुचानोअग्नइतिसंयाज्यैऋचोनूच्ययजुर्भिरेकेयजंतिंसंस्थितायांस
र्वादिशउपतिष्ठेताच्छावदतवसंगीर्भिराभिरितिचतसृभिःप्रत्यृचंसूक्तेनसूक्तेनवा ॥ १३ ॥ अतऊर्ध्वमिष्टयनानिसांव
त्सरिकाणितेषांफाल्गुन्यांपौर्णमास्यांचैत्र्यांवाप्रयोगस्तुरायणमग्निरिंद्रोविश्वेदेवाइतिपृथगिष्टयोऽनुसवनमहरहरेका
वात्रिहविर्दाक्षायणयज्ञेद्वेपौर्णमास्यौद्वेअमावास्येयजेतनित्येपूर्वेयथासंनयतोमावास्यायामुत्तरयोरेंद्रपौर्णमास्यांद्विती
यमैत्रावरुणममावास्यायामानोमित्रावरुणायद्वंहिष्ठंनातिविधेसुदानूइतिप्राजापत्यइळादधःप्रजापतेनत्वदेतान्यन्य
स्तवेमेलोकाःप्रदिशोदिशश्चपरावतोनिवतउद्धतश्च ॥ प्रजापतेविश्वसृजीवधन्यइदंनोदेवप्रतिहर्यहव्यमितिद्यावापृथि
व्योरयनंपौर्णमासेनामावास्यादामावास्येनापौर्णमासादसमाम्नातास्वर्थात्तत्रविकारोर्ध्वर्युर्वायथास्मरेद्वैराजंत्वग्निमं
थनेधाययेत्वेवैकेदेवतलक्षणायाज्यानुवाक्यागायत्र्यांवतीहूतवत्युपोत्तवतीपुरस्ताल्लक्षणानुवाक्यात्रिष्टुब्वतीवीतवती
जुष्टवत्युपरिष्टाल्लक्षणायाज्यापिवान्यस्यछंदसोनतुयाज्याहूसीयसीनोष्णिङ्नबृहतीक्षामनष्टहतदग्धवतीस्तुवर्जयेद्ध्य
केतुदैवतैतथैवलक्षणमपिवाव्यक्तेनधिगच्छन्सर्वशोनधिगमआग्नेयीभ्यांव्याहृतिभिर्वीदेवतामादिश्यप्रणुयाद्यजेच्चन

पूर्वष.
अ. २

॥ १३ ॥

म्राभ्यावेममाशृणुधीहवयंत्वागीभिर्हवामहे ॥ एदंबहिर्निषीदनः ॥ स्तीर्णवर्हिरानुषगासदेतदुपेळानाह्नौअद्यगच्छ ॥
 अहेळतामनसेदंजुषस्ववीहिहव्यंप्रयतमाहुतंमइतिनम्रैआग्नेय्यावनिरुक्ते ॥ १४ ॥ चातुर्मास्यानिप्रयोक्ष्यमाणःपूर्वेद्यु
 वैश्वानरपार्जन्यावैश्वानरोअजीजनदग्निर्नोनव्यसीमतिं ॥ क्षमयावृधानओजसा ॥ पृष्टोदिविपृष्टोअग्निःपृथिव्यापर्ज
 न्यायप्रगायतप्रवातावांतिपतयंतिविद्युतइत्यग्न्याधेयप्रभृत्यातउपांशुहविषःसौमिक्यःप्रायश्चित्तिक्व्योन्वायात्यैककपा
 लाःसर्वत्रवारुणवर्जसावित्रश्चातुर्मास्येषुप्रधानहवींषिचैकैपित्र्योपसदःसतंत्राःपौनराधेयिकीचप्रागुत्तमादनुयाजादपि
 वासुमंद्रतंत्राआगूःप्रणववषट्काराउच्चैःसर्वत्रतथाग्रयणेग्रियमाहार्यस्तुप्राणसंततःप्रणवःपुरोनुवाक्यायास्तथागूर्वष
 ट्कारौयाज्यायास्तंत्रस्वराण्युपांशोरुच्चानिमंद्राण्युपांशुतंत्राणां ॥ १५ ॥ प्रातर्वेश्वदेव्यांप्रेषितोऽग्निमंथनीयाअन्वाह
 पश्चात्सामिधेनीस्थानस्यपदमात्रेवस्थायाभिहिंकृत्याभित्वादेवसवितर्महीद्यौःपृथिवीचनस्त्वामग्नेपुष्करादधीतितिसृ
 णामर्धर्चशिष्टारमेदासंप्रैषादन्यत्राप्यंतर्कचोवसानेजायमानेत्वेतस्मिन्नेवावसानेग्नेहंसिन्यत्रिणमितिसूक्तमावपेतपुनः
 पुनराजन्मनोजातंश्रुत्वानंतरेणप्रणवेनशिष्टमुपसंतनुयाच्छिष्टेनोत्तरामुतब्रुवंतुजंतवआयंहस्तेनखादिनमित्यर्धर्चआर
 मेत्प्रदेवंदेववीतयइतिद्वैअग्निनाग्निःसमिध्यतेत्वंह्यग्नेअग्निनातंमर्जयंतसुक्रतुंयज्ञेनयज्ञमयजंतदेवाइतिपरिदध्यात्सर्व
 त्रोत्तमांपरिधानीयेतिविद्याद्वाय्येविराजौनवप्रयाजाःप्रागुत्तमाच्चतुरआवपेतदुरोअग्नआज्यस्यव्यंतूषासानक्ताग्नआ

श्रौतसू.

॥ १४ ॥

ज्यस्यवीतां दैव्या होताराग्र आज्यस्यवीतां तिस्रो देवीरग्र आज्यस्य व्यंत्वित्यग्निः सोमः सविता सरस्वती पूषामरुतः स्वतव
सो विश्वे देवाद्यावा पृथिवी आविश्च देवं सत्पतिं वाममद्य सवितर्वाममुश्वः पूषंतव व्रते वयं शुक्रं ते अन्यद्यजतं ते अन्यदि हे हवः
स्वतवसः प्रचित्रमर्कं गृणते तुरायेति नवानुयाजाः षलूध्वं प्रथमां देवीं द्वारो वसुवने वसुधेयस्य व्यंतु । देवी उषासानक्ता वसु
वने वसुधेयस्य वीतां । देवी जोष्टी वसुवने वसुधेयस्य वीतां । देवी ऊर्जा हुती वसुवने वसुधेयस्य वीतां । देवा दैव्या होताराव
सुवने वसुधेयस्य वीतां । देवी स्तिस्रस्ति स्रो देवीर्वसुवने वसुधेयस्य व्यंत्वित्यनुयाजानां सूक्तवाकस्यं शंयुवाकस्यवो परिष्ठाद्वा
जिभ्यो वाजिनमनावाह्यादेशं शंनो भवंतु वाजिनो हवेषु वाजे वाजे वत वाजिनो न इत्यूर्ध्वं नुरनवानं याज्याग्नेवीहीत्यनुवषट्
कारौ वाजिनस्याग्नेवीहीति वायत्रक् चैकसंप्रैषे द्वौ वषट्कारौ समस्तावेव तत्र द्विरनुमंत्रयेत न चागूरुत्तरस्मिन् वाजिनभक्षमि
ळामिव प्रतिगृह्योपहवमिच्छेता ध्वर्य उपह्वयस्व ब्रह्मन्नुपह्वयस्वाऽग्नीदुपह्वयस्वेति यन्मेरेतः प्रसिच्यते यद्वा मे अपि गच्छति
यद्वा जायते पुनः । तेन माशिव माविंशतेन मावाजिनं कुरु ॥ तस्य ते वाजिपीतस्योपहृतस्योपहृतो भक्षयामीति प्राणभक्षं भ
क्षये देवमध्वर्युर्ब्रह्माग्नीध्रो यजमानः प्रत्यक्षमितरे च दीक्षिताः । पौर्णमासेनेष्ट्वा चातुर्मास्यव्रतान्युपेयात्केशान्निवर्तयतीतश्म
श्रूणि वापयीताधः शयीत मधुमांसलवणरूपवलेखनानि वर्जयेदतौ भार्यामुपेयाद्वापनं सर्वेषु पूर्वस्वाद्योत्तमयोर्वा ॥ १६ ॥
पंचम्यां पौर्णमास्यां वरुणप्रघासैः पश्चाद्दार्श पौर्णमासिकाया वेदे रूपविश्यं प्रेषितोऽग्निं प्रणयनीयाः प्रतिपद्यते प्रदेवं दैव्या धिये

पूर्वप.
अ. २

॥ १४ ॥

तितिस्रं इळायास्त्वापदेवयमग्नेविश्वेभिः स्वनीकदेवैरित्यर्धर्चआरमेदासीनः प्रथमामन्वाहोपांशुसप्रणवां तत्रस्थानात्स्थानसंक्रमणे प्रणवेनावसायानुच्छस्योत्तरां प्रतिपद्यते प्राणसंततं भवतीति विज्ञायत उत्तरमग्निमनुव्रजन्नुत्तरा इमं महेविदथ्या यशूपमयमिहप्रथमो धायिधातृभिरितितुराजन्यवैश्ययोराद्यै पश्चादुत्तरस्यावेदे रवस्थायोत्तरवेदेस्तु सोमेषु निहिते ग्नौ सी दहोतः स्वउलोके चिकित्वाग्निहोता होतृषदने विदान इति द्वे परिधाय तस्मिन्नेवासन उपविश्य भूर्भुवः स्वरिति वाचं विसृजे तान्यत्रापियत्रानुब्रुवन्ननुव्रजेति षट्सं प्रैषेषु तथैव वाग्विसर्गोऽग्निमंधनादिसमाना वैश्वदेव्या हविषां तु स्थानेषु प्रभृतीना मिद्राग्नी मरुतो वरुणः कः ॥ इंद्राग्नी अवसागतं श्रथं दूत्रमुत्सन्नोति वाजं मरुतो यस्य हि क्षये रा इवेदचरमा अहेवेमं मे वरुणश्रु धितत्त्वायामि ब्रह्मणा वंदमानः कयानश्चित्रआभुवद्धिरण्यगर्भः समवर्तताग्र इति प्रतिप्रस्थाता वाजिने तृतीयः संस्थिता यामवभृथं व्रजं तितत्रावभृथेष्टिः कृताकृतातामुपरिष्ठाद्व्याख्यास्यामो द्वयोर्मासयो रैन्द्राग्नः पशुः ॥ १७ ॥ तथा ततः साकमे धाः पूर्वेद्युस्तिस्र इष्टयोनु सवनं प्रथमायामग्निरनीकवाननीकवंतमूतयेग्निं गीर्भिर्हवामहे । सनः पर्षदतिद्विषः । सैनानीकेन सुविदत्रो अस्मे इत्युत्तरस्यां वृधन्वंतौ मरुतः सांतपनाः सांतपना इदं हविर्योनो मरुतो अभिदुर्हणा युरिति मरुद्भ्योगृहमेधेभ्य उत्तराज्यभागप्रभृतीळांता गृहमेधास आगतं प्रबुध्याव ईरते महांसीति पुष्टिमंतौ विराजौ संयाज्ये अनिगदे अन्यत्राप्यना वाहनं आवहनेपि पित्र्यायां पशौ च बहुचैतस्यां रात्र्यामन्नं प्रसुवीरं स्तस्या विवासे पौर्णदर्वं जुहुयुर्ऋषभेरवाणेस्तनयितौ वाग्नी

श्रौतसू.

॥ १५ ॥

धं है के रा व यं ति ब्रह्म पुत्रं व दं तौ यदि हो तारं चो दये युं स्तस्य या ज्या नु वा क्ये । पूर्णा दर्वि परा पत सु पूर्णा पु न रा प त ॥ वस्त्रे व वि
क्रीणा व हा इ ष मूर्जे श त क्र तो ॥ दे हि मे द दा मि ते नि मे धे हि नि ते द धे ॥ अपा मि क्य मि व सं भ र को बा द द ते द द दि ति म रु द्यः क्री
ळि भ्य उ त्त रौ त ब्रु वं तु जं त वो यं कृ त्पु र गृ भी त इ ति प रो क्ष वा र्त्र घ्नौ क्री ळं वः श र्धो मा रु त म त्या सो न ये म रु तः स्वं चो जु षो द मू ना अ ग्रे
श र्ध म ह ते सौ भ गा ये ति सं या ज्ये वा जि ना व भृ थ व र्ज मा हे द्यु क्ता व रु ण प्र घा सै र्ह वि षां तु स त्त मा दी नां स्था न इं द्रो वृ त्र हें द्रो म हें द्रो
वा वि श्व क र्मा तू न इं द्र वृ त्र ह न्न नु ते दा यि म ह इं द्रि या य वि श्व क र्म न्ह वि षा वा वृ धा नो या ते धा मा नि प र मा णि या व मे ति ॥ १८ ॥ द
क्षि णा ग्रे रग्नि म ति प्र णी य पि त्र्या सा श य वं ता लु प्त ज पा हो तार म वृ था व षट् कारा नु मंत्र णा भि हिं कार व र्जै त स्यां प्रां चि क र्मा णि द
क्षि णे त रा णि त था न्व य मु शं त स्त्वा नि धी म हीं त्ये तां त्रि र न वा नै ताः सा मि धे न्य स्ता सा मु त्त मे न प्र ण वे ना व ह दे वा न्पि तृ न्य ज मा
ना ये ति प्र ति प त्ति रग्निं हो त्रा या व ह स्वं म हि मा न मा व हें त्ये त स्य स्था नै र्ग्निक व्य वा ह न मा वा ह ये दु त्त मे चै नं प्र या जै प्रा गा ज्य पे भ्यो
नि ग म ये त्सू क्त वा के चां ग्नि र्हो त्रे णे त्ये त स्य स्था नै न ह प्रा दे शो न ब र्हि ष मं तौ प्र या जा नु या जौ नै ळा यां भ क्ष भ क्ष णं न मा र्ज नं न सू क्त वा
के ना मा दे श ई क्षि तः सी द हो त र ति वो क्त उ प वि शे जी वा तु मं तौ स व्यो त्त र्यु प स्थाः प्रा ची ना वी ति नो ह वि र्भि श्व रं ति द क्षि ण आ ग्नी
ध उ त्त रो ध्व र्यु र्द्वे द्वे अ नु वा क्ये अ ध्य र्धा म न वा नै मों स्व धे त्या श्रा व णं म स्तु स्व धे ति प्र त्या श्रा व णं म नु स्व धा स्व धे ति संप्रै षो ये स्व धे
त्या गू र्ये स्व धा म ह इ ति वा स्व धा न म इ ति व षट् कारो नि त्याः पु त र्यः पि त रः सो म वं तः सो मो वा पि तृ मा न्पि त रो ब र्हि ष दः पि त रो

पूर्वप.
अ. २

॥ १५ ॥

ग्निष्वात्तायमउदीरतामवरउत्परासस्त्वयाहिनःपितरःसोमपूर्वउपहूताःपितरःसोम्यासस्त्वंसोमप्रचिकितोमनीषासो
 मोधेनुंसोमोअर्वतमाशुत्वंसोमपितृभिःसंविदानोबर्हिषदःपितरऊत्यर्वागाहंपितृन्त्सुविदत्राँअवित्सीदंपितृभ्योनमोअ
 स्त्वद्याग्निष्वात्ताःपितरएहगच्छतयेचेहपितरोयेचनेहयेअग्निदग्धायेअनग्निदग्धाइमंयमप्रस्तरमाहिसीदेतिद्वेपरेयिवां
 संप्रवतोमहीरनुवैवस्वतायचेन्मध्यमायाज्यायेतातृषुर्देवत्राजेहमानास्त्वदग्नेकाव्यात्वन्मनीषाःसप्रत्नथासहसाजाय
 मानइत्यग्निःस्विष्टकृत्कव्यवाहनःप्रकृत्यातऊर्ध्ववषट्कारक्रियायांचौर्ध्वमाज्यभागाभ्यामन्यन्मंत्रलोपादेकैकाचानु
 वाक्यायोअग्निःकव्यवाहनस्त्वमग्नईळितोजातवेदइतिसंयाज्यैभक्षेषुप्राणभक्षान्भक्षयित्वाबर्हिष्यनुप्रहरेयुःसंस्थिता
 याँप्राग्वानुयाजाभ्याँदक्षिणावृतोदक्षिणाग्निमुपतिष्ठंतैनावृत्यानतिप्रणीतचर्यायामयाविष्ठाजनयत्कर्कराणिसहिघृणिरु
 रुर्वरायगातुः । सप्रत्युदैद्धरुणंमध्वोअग्रैस्वांयत्तनूतन्वामैरयतेत्यावृत्यत्वेवेतरावाहवनीयंसुसंहशंत्वेतिपंक्तयागार्हपत्यं
 मग्नितंमन्यइत्यथैनमभिसमायंतिमाप्रगामाग्नेत्वंनइतिजपंतःपूर्वेणगार्हपत्यंसूक्तेसमाप्यसव्यावृतस्त्रयंबकान्ब्रजंतिंतत्रा
 ध्वर्यवःकर्माधीयतेप्रत्येत्यादित्ययाचरंतिपुष्टिमंतौधार्येविराजौ ॥ १९ ॥ पंचम्यांपौर्णमास्यांशुनासीरीययावर्ग्य
 थोपपत्तिवावाजिनवर्जसमानावैश्वदेव्याहविषांतुस्थानेषष्ठप्रभृतीनांवायुर्नियुत्वान्वायुर्वाशुनासीराविंद्रोवाशुनासीर
 इंद्रोवाशुनःसूर्यउत्तमआवायोभूषशुचिपाउपनःप्रयाभिर्यासिंदाश्वांसमच्छसत्वंनोदेवमनसेशानायप्रहुतियस्तआनद्र

श्रौतसू.

॥ १६ ॥

शुनासीराविमांवाचैजुषेथांशुननःफालाविकृषंतुभूमिमिंद्रैवयंशुनासीरमस्मिन्यज्ञेहवामहे ॥ सवाजेषुप्रनोविषत् ॥
अश्वायंतोगव्यंतोवाजयंतःशुनंहवेममघवानमिंद्रमश्वायंतोगव्यंतोवाजयंतस्तुराणिर्विश्वदर्शतश्चित्रंदेवानामुदगाद
नीकमितियाज्यानुवाक्याःसमाप्यसोमेनयजेताश्चकौपशुनाचातुर्मास्यानिवापुनश्चातुर्मास्यानिवापुनः ॥ २० ॥ ॥
इत्याश्वलायनश्रौतसूत्रेपूर्वषट्केद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॥ ॥ ॥

हरिःॐ३म् ॥ पशाविष्टिरुभयतोन्यतरतोवाग्नेयीवाग्नावैष्णवीवोभेवान्यत्तरापुरस्तादुक्तमग्निप्रणयनैपश्चात्पाशुबं
धिकायावेदेरुपविश्यप्रेषितोयूपायाज्यमानायोजंतित्वामध्वरेदेवयंतइत्युत्तमेनवचनेनार्धर्चआरमैदुच्छयस्ववनस्पतै
समिद्धस्यश्रयमाणःपुरस्तादूर्ध्वऊषुणऊतयइतिद्वेजातोजायतेसुदिनत्वेअहामित्यर्धर्चआरमैद्युवासुवासाःपरिवीतआ
गादितिपरिदध्याद्यत्रैकतंत्रेबहवःसपशवोत्यंपरिधायसंस्तुयादनभिहिंकृत्ययान्वोनरोदेवयंतोनिमिम्युरितिषड्भिःपंच
भिर्वानभ्यासमेकउक्तमग्निमंथनंतथाधार्यैकृताकृतावाज्यभागावावाहनेपशुदेवताभ्योवनस्पतिमनंतरंसंमार्गैःसंमृ
ज्यप्रवृताहुतीर्जुहुयाजुष्टोवाचेभूयासंजुष्टोवाचस्पतयेदेविवाक् ॥ यद्वाचोमधुमत्तमंतस्मिन्माधाःसरस्वत्यैवाचेस्वा
हा ॥ पुनरादायपंचविग्राहंस्वाहावाचेस्वाहावाचस्पतयेस्वाहासरस्वत्यैस्वाहासरस्वतैर्महोभ्यःसंमहोभ्यःस्वाहेतिसो
मएवैकेप्रशास्तारंतीर्थेनप्रपाद्यदंडमस्मैप्रयच्छेदक्षिणोत्तराभ्यांपाणिभ्यामित्रावरुणयोस्त्वाबाहुभ्यांप्रशास्त्रोःप्रशिषाप

पूर्वष.
अ. ३

॥ १६ ॥

यच्छामीति तथा युक्ताभ्यामेवेतरो मित्रावरुणयोस्त्वाबाहुभ्यां प्रशास्त्रोः प्रशिषाप्रतिगृह्णाम्यवक्रो विथुरो भूया समितिप्र
 तिगृह्योत्तरेण होतारमतिव्रजे दक्षिणेन दंडं हरेन्न चानेन संस्पृशेदात्मानं वान्यं वा प्रैषवचनादन्यान्यपियज्ञांगान्युपयुक्ता
 नि न विहारेण व्यवयेया दक्षिणो होतृषदनात्प्रहोवस्थाय वेद्यां दंडमवष्टभ्य ब्रूयात्प्रैषांश्चादेशमनुवाक्यां च सप्रैषे पूर्वा प्रैषात्पर्य
 ग्निस्तोकमनो तो न्नीयमानसूक्तानि च सोम आसीनोन्यत् ॥ १ ॥ एकादश प्रयाजास्तेषां प्रैषाः प्रथमं प्रैषसूक्तमुक्तं द्वितीये ध्वर्यु
 प्रेषितो मित्रावरुणः प्रेष्यति प्रैषैर्होतारं होताय जत्या प्रीभिः प्रैषसलिंगाभिः समिद्धो अग्निरिति शुनकानां जुषस्वनः समिधमि
 तिवसिष्ठानां समिद्धो अद्येति सर्वेषां यथ ऋषिवा प्राजापत्ये तु जामदग्नयः सर्वेषां दशसूक्तेषु प्रेषितो मित्रावरुणोऽग्निर्होतान इ
 तितृचं पर्यग्नये न्वाहा धिगवे प्रेष्योप प्रेष्य होतरिति वोक्तो जैदग्निरसनद्वाजमिति प्रैषमुक्त्वा तर्वेदि दंडं निदध्या दधिगुं होतो
 हं नंगानि दैवतं पशुमिति यथार्थं पुं वन्मिथुने मेधपती मेधायां विकल्पो यथार्थं मूर्ध्वमधिगोरन्यन्मिथुनेभ्यः सर्वेषु यजुर्निग
 देषु प्रकृतौ समर्थनिगमेषु प्राकृतास्त्वेव मंत्राणां शब्दाः प्रतिनिधिष्वपि नाभिरुपमामेदो हविरित्यनूह्यानि ॥ २ ॥ दैव्याः
 शमितार आरभध्वं मुतमनुष्या उपनयत मेध्यादुर आशासानामेधपतिभ्यां मेधम् ॥ प्रास्मा अग्निं भरतस्तृणीत बर्हि रन्वेनं
 माता मन्यतामनुपितानुभ्राता सगर्भ्यो नुसखा सयूथ्यः ॥ उदीचीनां अस्य पदो निधत्तात्सूर्यं च क्षुर्गमयता द्वातं प्राणमन्व
 वसृजता दंत रिक्षमसुं दिशः श्रोत्रं पृथिवीं शरीरं ॥ एकधास्यत्वचमाच्छ्रयता तपुरानाभ्या अपिश सोवपामुत्खिदता दंतरेवो

श्रौतसू.

॥ १७ ॥

ष्माणंवारयध्वात् ॥ श्येनमस्यवक्षःकृणतात्प्रशसाबाहूशलादोषणीकश्यपेवांसाच्छिद्रेश्रोणीकवषोरुस्त्रेकपर्णाष्ठीवंता
षड्विंशतिरस्यवंक्रयस्ताअनुष्ठयोच्यावयताद्वात्रंगान्नमस्यानूनंकृणुतात् ॥ ऊवध्यगोहंपार्थिवंखनतात् ॥ अस्त्रारक्षः
संसृजतात् ॥ वनिष्ठुमस्यमाराविष्टोरूकंमन्यमानानेद्वस्तोकेतनयैरवितारवच्छमितारः ॥ अधिगोशमीध्वंसुशमिशमी
ध्वंशमीध्वमधिगा ३ उअपापास्त्रारक्षःसंसृजताच्छमितारोपापेत्युपांश्वेकधाषड्विंशतिरितिद्विद्विबहूनांपुरांतरितिचैके
धिग्वादितित्रिरुक्त्वांशमितारोयदत्रसुकृतंकृणवथास्मासुतद्यहुष्कृतमन्यत्रतदितिजपित्वादक्षिणावृदावर्ततेमैत्रावरु
णश्चसव्यावृतौब्रह्मयजमानौसंज्ञप्तेपशावावर्तेरन् ॥ ३ ॥ वपायांश्रप्यमाणायांप्रेषितस्तोकेभ्योन्वाहंजुषस्वसप्रथस्तमं
मिमंनोयज्ञमित्युक्तमादापनंस्वाहाकृतिभ्योहोतायक्षदग्निंस्वाहाज्यस्यस्वाहामेदसइतिप्रैषउत्तमाप्रीयाज्यावपापुरोळा
शोहविरितिपशोःप्रदानानितानिपृथङ्गानादेवतेषुमनोतांचनमनोतावर्तेतेत्येकेतेषांसलिंगाःप्रैषास्तेष्वग्नीषोमयोःस्थाने
यायापशुदेवताछागस्थानंउस्रोगौर्मेषोविकोहयोश्वोन्वादेशैव्यक्तचोदनामेवंवनस्पतिःस्विष्टकृत्सूक्तवाकप्रैषेषुप्राजाप
त्येत्वग्निचित्यासंयुक्तेवायव्यंपशुपुरोळाशमेकेवायव्येप्राजापत्यंतेनपशुदेवतावर्धतइत्याचार्याःपुरोळाशतत्प्रधानत्वा
त्पुरोळाशनिगमेषुपुरोळाशवद्धवींष्याज्यवर्जयेषांतेनसमवत्तहोमोमेधोरभीयानितिपश्वभिधानेआदद्धसकरंजुषताम
घदग्रभीदवीवृधतेतिदेवतानां ॥४॥ हुतायांवपायांसब्रह्मकाश्चात्वालेमार्जयंतैनिधायदंडंमैत्रावरुणंइदमापःप्रवहतंसु

पूर्वष.
अ. ३

॥ १७ ॥

मित्र्यान आप ओषधयः संतु दुर्मित्र्यास्तस्मै संतु योऽस्मान् द्वेष्टियं च वयं द्विष्म इत्येतावन्मार्जनं पशौ तीर्थेन निष्क्रम्याऽसीता
मापुरोळाशश्रपणात्तेन चरित्वा स्विष्टकृदाचरेयुर्यदित्वन्वायात्यानि तैरग्रे चरेयुर्न तु तेषां निगमेष्वनुवृत्तिर्नान्येषामूर्ध्वमा
वाहनादुत्पन्नानां मिळामग्ने पुरुदंसं सनिगोर्होतायक्षदग्निपुरोळाशस्य स्वदस्वहव्यासमिषोदिदीहीति पुरोळाशस्विष्टकृत
ऊर्ध्वमिळायाः ॥५॥ मनोतायै संप्रेषितस्त्वं ह्यग्ने प्रथम इत्यन्वाहं हविषाचरंति तत्र प्रैषे करत एवाग्नीषोमावेवमित्यैतरेयिणो
न्यत्र द्विदेवतान्मैत्रावरुणदेवते च तथा दृष्टत्वात्प्रकृत्या गाणगारिरुत्पन्नानां स्मृत आम्नायै नर्थभेदे निरर्थो विकारो याज्या
या अंतरार्धचौ वसा होम आरमैद्वनस्पतिनाचरंति प्रैषमभितो याज्यानुवाक्ये यत्राग्नेराज्यस्य हविष इत्यत्राज्यभागावयाळ
ग्निरग्नेराज्यस्य हविष इति स्विष्टकृतीळामुपहूयानुयाजैश्चरंति तेषां प्रैषास्तृतीयं प्रैषसूक्तं मेकादशे प्रागुत्तमाद्वावावपेतदे
वो वनस्पतिर्वसुवने वसुधेयस्य वेतु ॥ देवं बर्हिर्वारितीनां वसुवने वसुधेयस्य वेत्वित्यनवानं प्रेष्यत्यनवानं यजत्युक्तमुत्तमे
सूक्तवाकप्रैषे पूर्वस्मिन्निगमे गृह्णित्यत्राज्यभागौ बध्नन्नमुष्मा अमुं बध्नन्नमुष्मा अमुमिति पशूंश्च देवताश्च देवताश्चैवैकपशु
काः पशूंश्चैवैकदेवतानुत्तराज्येनेत्याज्यभागावमुष्मा अमुनेति पूर्वेणोक्तं समाप्य प्रैषमग्नौ दंडमनुप्रहरैदनवभृथेवभृथे
न्यत्र कृताकृतं वेदस्तरणं तीर्थेन निष्क्रम्याग्निपशुकेतनान्यव्यवयंतो हृदयशूलमुपोयमानमनुमंत्रयेरन्ध्रुगसियोऽस्मान् द्वेष्टि
यं च वयं द्विष्मस्तमभि शोचेति तस्योपरिष्ठादपउपस्पृशंति द्वीपेराज्ञो वरुणस्य गृहोमितो हिरण्ययः ॥ स नो धृतव्रतो राजा धा

श्रौतसू.

॥ १८ ॥

मोधा मन्त्र इह मुंचतु ॥ धाम्नो धाम्नो राजन्नि तोवरुण नो मुंच ॥ यदापो अह्या इति वरुणेति शपामहे ततो वरुण नो मुंच ॥ मयि
वापो मोषधी हँसी रतो विश्वव्यचा भस्त्वेतो वरुण नो मुंच ॥ सुमित्र्या न आप ओषधयः संत्वि ति चास्पृष्टान वेक्षमाणा असंस्पृ
शंतः प्रत्यायंतः समिधः कुर्वते ति स्रस्ति स्र एकै को ग्नैः समिद सिते जो सिते जो मे दे ही ति प्रथमा मे धो स्ये धिषी म ही ति द्वितीयां स
मिद सिस मे धिषी म ही ति तृतीयां मे त्यो पति ष्टंत आपो अद्यान्व चारिष मिर्तिततः समिधो भ्या दधर्तियथा गृहीत मग्नेः समिद
सिते जो सिते जो मे द्वाः स्वाहा ॥ सोमस्य समिद सिदुरिष्टे र्मा पाहि स्वाहा ॥ पितृणां समिदा र्से मृत्यो र्मा पाहि स्वाहे ति ततः संस्था ज
प इति पशु तंत्रं ॥ ६ ॥ प्रदानानामुक्ताः प्रैषा स्तेषां याज्यानुवाक्याः सर्वेषा मग्ने ग्रेनुवाक्यास्ततो याज्या दैव तेन पशु नाना त्वमग्ने
नय सुपथाराये अस्मानिति द्वे पाहिनो अग्ने पायुभिरजस्रैः प्रवः शुक्राय भानवे भरध्वं यथा विप्रस्य मनुषो हविर्भिः प्रकारवो मन
नावच्यमाना एका चे तत्सरस्वती नदीनां मुतस्यानः सरस्वती जुषाणां सरस्वत्य भिनो नेषिवस्यः प्रक्षोद सा धाय सा सस्र एषां
पावीरवी कन्या चित्रायुर्यस्ते स्तनः शशयो यो मयो भूस्त्वं सोम प्रचिकितो मनीषेति द्वे त्वं नः सोम विश्वतो वयो धाया ते धामा
नि दिविया पृथिव्या मषा हं युत्सु पृतना सुप्रिया ते धामा नि हविषाय जंति यास्ते पूषन्नावो अंतः समुद्र इति द्वे पूषे मा आशा अनु
वेद सर्वाः शुक्रं ते अन्यद्यजतं ते अन्यत्प्रपथे पथामजनिष्ट पूषा पथस्पथः परिपति वचस्या बृहस्पते या परमा परावदिति द्वे बृह
स्पते अतियदर्यो अर्हो त्तमृत्विया उपवाचः सचं ते संयंस्तु भो वनयो नयं त्ये वा पित्रे विश्व देवाय वृष्णे विश्वे अद्य मरुतो विश्व ऊ

पूर्वप.
अ. ३

॥ १८ ॥

त्यानो देवानामुपवेतु शंसं आनो विश्व आस्क्रागमंतु देवा विश्वे देवाः शृणुते मंहवं मैये के च जमामहि नो अहिमाया अग्नेया हि दू
 त्यं मारिषण्यं इंद्रं नरो नेमधिता हवंत इति तिस्र उरु नो लोकमनुनेषि विद्वान्प्रससाहिषे पुरुहूत शत्रून् त्वस्वस्तये वाजिभिश्च प्रणे
 तः शुची वो हव्यामरुतः शुचीनां नूष्ठिरं मरुतो वीरवंतं मावो होता जोहवीति सत्तः प्रचित्रमर्कं गृणते तुराया रा इवेद चरमा अ
 हे वयावः शर्मशशमानाय संत्या वृत्रहणा वृत्रहभिः शुष्मैरा भरतं शिक्षतं वज्रबाहु उभावामिंदाग्नी आहुवध्यै शुचिं नुस्तोमं न व
 जातमद्यं गीर्भिर्विप्रः प्रमतिमिच्छमानः प्रचर्षणिभ्यः पृतना हवेष्वदेवो यातु सविता सुरत्नः सघानो देवः सविता सहावेति द्वे
 उदीरय कवितमं कवीनां भगंधियं वाजयंतः पुरंधिमिति द्वे अवसिंधुं वरुणो द्यौरिव स्था दयं सुतुभ्यं वरुण स्वधा व एवा वंदस्व
 वरुणं बृहंतं तत्त्वायामि ब्रह्मणा वंदमान इति द्वे अस्त भ्राह्म्यामसुरो विश्वे वेदा इत्यैकादशिनाः ॥ ७ ॥ अग्नीषोमा विमं सुमैयु
 वमेतानि दिवि रोचनानीति तृचावावां मित्रावरुणा हव्य जुष्टिमाया तं मित्रावरुणा सुशस्त्या नो मित्रावरुणा हव्य जुष्टिं युवं व
 स्त्राणि पीवसा वसाथै प्रवाहवा सिसृतं जीवसे नो यद्वं हि षं नाति विधे सुदानू हिरण्यगर्भः समवर्तताग्र इति षट्प्राजापत्यांश्चित्रं
 देवानामुदगादनीकमिति पंचशं नो भव चक्षसाशं नो अह्वा वायो भूष शुचि पाउपनः प्रयाभिर्यासि दाश्वां समच्छानो नियुद्भिः
 शतिनीभिरध्वरै पीवो अन्नारयिवृधः सुमेधाराये नुयं जज्ञतूरो दसीमै प्रवायुमच्छा बृहती मनीषा तव वायवृतस्पते त्वां हि सुप्स
 रस्तममिति द्वे कुविदं गनमसाये वृधास ईशानाय प्रहुतिं यस्त आनद्र प्रवो वायुं रथयुजं कृणुध्वं मुतत्वामदिते मह्यं ने हो न उरु व्र

श्रौतसू.

॥ १९ ॥

जेदितिर्ह्यजनिष्टसुत्रामाणंपृथिवीं द्यामनेहसंमहीमूषुमातरंसुव्रतानां मदितिर्द्यौरदितिरंतरिक्षं न ते विष्णो जायमानो न जा
तस्त्वं विष्णो सुमतिं विश्वजन्यां विचक्रमे पृथिवीमेष एतां त्रिदेवः पृथिवीमेष एतां परोमात्रया तन्वा वृधानैरावती धेनुमती हि
भूतं विश्वकर्मन् हविषा वा वृधान इति द्वे विश्वकर्मा विमना आद्विहायाः किंस्विदासीदधिष्ठानं योनः पिता जनिता यो विधाता
याते धामानि परमाणियावमाय इमे द्यावा पृथिवी जनित्री तन्नस्तुरीपमधपोषयितुं देवस्त्वष्टा सविता विश्वरूपो देवत्वष्टर्यद्ध
चारुत्वमानद्रपिशंगरूपः सुभरो वयोधाः प्रथमभाजं यशसं वयोधा सोमा पूषणा जननारयीणामिति सूक्तमादित्यानामव
सानूतने नैमागिर आदित्येभ्यो घृतसूस्त आदित्या स उरवोगभीरा इमं स्तोमं सक्रतवो मे अद्य तिस्रो भूमीर्धारयन्ती रुतघ्न द
क्षिणा विचिकितेन सव्या मही द्यावा पृथिवी इह ज्येष्ठे ऋतं दिवे तदवोचं पृथिव्या इति द्वे प्रद्यावायज्ञैः पृथिवी नमोभिरिति द्वे प्र
द्यावायज्ञैः पृथिवी ऋता वृधा मृळानो रुद्रो तनो मयस्कृधीति द्वे आते पितर्मरुतां सुम्नमेतुं प्रबभ्रवे वृषभाय श्विती च इति तिस्र
आपश्चातान्ना सत्या पुरस्तादा गोमताना सत्यारथेनेति चतस्रो हिरण्यत्वङ्मधुवर्णो घृतसूरभिरुत्वेन्द्रभूरधर्मस्त्वं महो इन्द्रतु
भ्यं हक्षाः सत्राहणं दाधृषितुमिन्द्रं सहदानुं पुरुहूतक्षियं तं स्तुत इन्द्रो मघवायद्धवृत्रैवावस्व इन्द्रः सत्यः सन्नाड्यद्वाग्वदंत्यवि
चेतनानि पतंगोवाचं मनसा बिभर्ति चत्वारि वाक्परिमिता पदानि यज्ञेन वाचः पदवीयमायन्निति द्वे देवीं वाचमजनयंत दे
वा जनीयंतो न्वग्रव इति तिस्रो दिव्यं सुपर्णवायसंबृहंतं सवा वृधेन यो योषणा सुयस्य व्रतं पशवो यंति सर्वे यस्य व्रतमुपतिष्ठत

पूर्वष.
अ. ३

॥ १९ ॥

आपः ॥ यस्य व्रते पुष्टिपतिर्निर्विष्टस्तं सरस्वतमवसेहुवेमेति पशवः सौम्याश्च निर्मिताश्च निर्मितेन्द्राग्नः पाणमास्यः सांवत्सरो
 वा प्राजापत्य उपांशुसावित्रसौर्यवैष्णववैश्वकर्मणाश्चैतेषां तत्रोपांशुयाजविकारान्वक्ष्यामः प्रैषादिरागुरस्थानादद्वस
 त्करदिति चैतानि यथास्थानमुपांशु ॥ ८ ॥ सौत्रामण्यामाश्विनसारस्वतैन्द्राः पशवो बार्हस्पत्यो वाचतुर्थेन्द्रसावित्रवारुणा
 पशुपुरोळाशामार्जयित्वा युवंसुराममश्विनेति ग्रहाणां पुरोनुवाक्या होतायक्षदश्विना सरस्वती मिंद्रं सुत्रामाणं सोमानां सु
 राम्णां जुषंतां व्यंतु पिबंतु मदंतु सोमान्त्सुराम्णो होतयजेति प्रैषः पुत्रमिव पितरावश्विनो भेतियाज्याग्नेवीहीत्यनुवषट्कारः
 सुरासुतस्याग्नेवीहीति वा ॥ नानाहिवां देवहितं सदस्कृतं मासं सृक्षाथां परमेव्योमनि ॥ सुरात्वमसिशुष्मिणीति सुरामवेक्ष्या
 धोवाहू सोम एष इति सोमं यदत्र रिप्तं रसिनः सुतस्य यदिन्द्रो अपि बच्छचीभिः ॥ इदं तदस्य मनसा शिवेन सोमं राजानमिह भ
 क्षयामीति भक्षजपः प्राणभक्षोत्र ॥ ९ ॥ विध्यपराधे प्रायश्चित्तिः शिष्टाभावे प्रतिनिधि रन्वाहिताग्नेः प्रयाणोपपत्तौ पृथग
 ग्रीन्त्रयेयुस्तुभ्यंता अंगिरस्तमेति वाज्याहुतिं हुत्वा समारोपयेदयं ते योनिर्ऋत्विय इत्यरणीगार्हपत्ये प्रतितपेत्पाणीवायातै अ
 ग्नेयज्ञियात नूस्तये ह्यारोहात्मात्मानमच्छावसूनि कृण्वन्नर्या पुरुणि ॥ यज्ञोभूत्वा यज्ञमासीदयोनिं जातवेदो भुव आजाय
 मान इत्येवमनन्वाहिताग्निरहुत्वा यदि पाण्योररणी संस्पृश्य मंथयेत्प्रत्यवरोह जातवेदः पुनस्त्वं देवेभ्यो हव्यं वहनः प्रजान
 न् ॥ प्रजां पुष्टिरयिमस्मा सुधैह्यथा भवयजमानाय शंयोरित्याहवनीयमवदीप्यमानमर्वाकृशम्यापरासादिदंत एकं परऊ

श्रौतसू.

॥ २० ॥

तएकमितिसंवपेद्यदित्वतीयाद्यद्यमावास्यांपौर्णमासीवातीयाद्यदिवान्यस्याग्निषुयजेतयदिवास्यान्योग्निषुयजेतयदि
वास्यान्योग्निरग्नीन्व्यवेयाद्यदिवस्याग्निहोत्रउपसंनेहविषिवानिरुक्तेचक्रीवच्छापुरुषोवाविहारमंतरियाद्यदिवाध्वेप्रमी
येतेष्टिरग्निःपथिकृद्वेत्थाहिवेधोअध्वनआदेवानामपिपंथामगन्मेत्यनड्वान्दक्षिणाव्यवायेत्वनग्निनाप्रागिष्टेर्गामंतरेणा
तिक्रमयेद्भस्मनाशुनःपदंप्रतिवपेदिदंविष्णुर्विचक्रमइतिगार्हपत्याहवनीययोरंतरंभस्मराज्योदकराज्याचसंतनुयात्तंतु
तन्वन्नजसोभानुमन्विहीत्यनुगमयित्वाचाहवनीयंपुनःप्रणीयोपतिष्ठेतयदग्नेपूर्वप्रहितंपदंहितेसूर्यस्यरश्मीनन्वातता
न । तत्ररयिष्ठामनुसंभवैतांसंनःसृजसुमत्यावाजवत्या । त्वमग्नेसप्रथाअसीतिचाध्वेप्रमीतस्याभिवान्यवत्सायाःपय
साग्निहोत्रंतूष्णींसर्वहुतंजुहुयुरासमवायाद्यद्याहिताग्निपरपक्षेन्वियेताहुतिभिरेनंपूर्वपक्षंहरेयुर्हविषांव्यापत्तावोह्वासुदे
वतास्वाज्येनेष्टिसमाप्यपुनरिज्याव्यापन्नानिहवींषिकेशनखकीटपतंगैरन्यैर्वावीभत्सैर्भिन्नसिक्तानिचापोभ्यवहरेयुःप्र
जापतेनत्वदेतान्यन्यइतिचवल्मीकवपायांवासान्नाय्यैमध्यमेनपलाशपर्णेनजुहुयाद्विष्यंदमानंमहीद्यौःपृथिवीचनइ
त्यंतःपरिधिदेशेनिवपेयुरन्यतरादोषेव्यासिच्यप्रचरेयुःपुरोळाशंवातत्स्थानंउभयदोषेन्द्राग्नंपंचशरावमोदनंतयोःपृथ
क्प्रचर्यैद्रमेवेत्येकैवत्सानांधानेवायवेयवागूमग्निहोत्रमधिश्रितंस्वदभिमंत्रयेतगर्भंस्वतंतमगदमकर्माग्निर्होतापृथिव्यं
तरिक्षं । यतश्चुतदग्नावेवतन्नाभिप्राप्नोतिनिर्ऋतिंरस्तादिति ॥ १० ॥ यस्याग्निहोत्र्युपावसृष्टादुह्यमानोपविशेत्ताम

पूर्वप.
अ. ३

॥ २० ॥

भिमंत्रयेतयस्माद्भीषानिषीदसिततो नो अभयंकृधि । पशून्तःसर्वान्गोपायनमोरुद्रायमीहुषइत्यथैनामुत्थापयैदुदस्था
 देव्यदितिरायुर्यज्ञपतावधात् । इन्द्रायकृण्वतीभागमित्रायवरुणायचैत्यथास्याऊधसिचमुखेचोदपात्रमुपोद्गृह्यदु
 ग्ध्वाब्राह्मणंपाययैद्यस्याभोक्ष्यन्स्याद्यावज्जीवंसंवत्सरंवावाश्यमानायैयवसंप्रयच्छेत्सूयवसाद्भगवतीहिभूयाइतिशोणि
 तंदुग्धंगार्हपत्येसंक्षाप्यान्येन जुहुयाद्भिन्नं सितंवाभिमंत्रयेतसमुद्रं वःप्रहिणोमिस्वां योनिमपि गच्छत । अरिष्टा अस्माकं
 वीरामयिगावःसंतुगोपतावितितयस्याग्निहोत्र्युपावसृष्टादुह्यमानास्पंदेतसायत्तत्रस्कंदयेत्तदभिमृश्यजपेद्यदद्यदुग्धंपृथि
 वीमसृष्टयदोषधीरत्यसृपद्यदापः । पयोगृहेषुपयोअह्यायापयोवत्सेषुपयोअस्तुतन्मयीतितत्रयत्परिशिष्टंस्यात्तेन जुहुया
 दन्येनवाभ्यानीयैतद्दोहनाद्याप्राचीनहरणात्प्रजापतेर्विश्वभृतितन्वंहुतमसीतितत्रस्कन्नाभिमर्शनंशेषेण जुहुयात्पुनरु
 न्नीयाशेषंआज्यमशेषएतदाहोमाद्वारुणींजपित्वावारुण्याजुहुयादनशनमान्यस्माद्धोमकालात्पुनर्होमंचगाणगारिरग्नि
 होत्रंशरशरायत्समोषामुमितिद्वेष्टारमुदाहरैद्विष्यंदमानंमहीद्यौःपृथिवीचनइत्याहवनीयस्यभस्मांतेनिनयेत्सान्नाय्यव
 द्भीभत्सेभिवृष्टेमित्रोजनान्यातयतिब्रुवाणइतिसमिदाधानंयत्रवेत्थवनस्पतइत्युत्तरस्याआहुत्यास्कंदने ॥११॥ प्रदोषां
 तोहोमकालःसंगवांतःप्रातस्तमतिनीयचतुर्गृहीतमाज्यंजुहुयाद्यदिसायंदोषावस्तर्नमःस्वाहेतियदिप्रातःप्रातर्वस्तर्नमः
 स्वाहेत्यग्निहोत्रमुपसाद्यभूर्भुवःस्वरितिजपित्वावरंदत्त्वाजुहुयादिष्टिश्रवारुणीहुत्वाप्रातर्वरदानंमनुगमयित्वाचाहव

श्रोतसू.

॥ २१ ॥

नीयैपुनः प्रणयेदिहैवक्षेम्यएधिमाप्रहासीरमुंमामुंमामुष्यायणमितिततइष्टिर्मित्रःसूर्योभियोमहिनादिवं । प्रसमित्रम
तोअस्तुप्रयस्वानितिसंस्थितायांपत्न्यासहवाग्यतोग्नीन्ज्वलतोहरनश्नुपासीतद्वयोर्दुग्धेनवासेग्निहोत्रंजुहुयादधिश्रि
तेन्यस्मिन्दितीयमवनयेत्प्रातरिष्टिरग्निर्व्रतभृत्त्वमग्नेव्रतभृच्छुचिरग्नेदेवाँइहावह । उपयज्ञंहविश्चनः । व्रतानिविभ्रद्र
तपाअदब्धोयजानोदेवाँअजरःसुवीरः ॥ दधद्रत्नानिसुमृळीकोअग्नेगोपायनोजीवसेजातवेदइत्येपैवात्याश्रुपातैयद्याह
वनीयमप्रणीतमभ्यस्तमियाद्वहुविद्वाह्मणोग्निप्रणयेद्भौर्हिरण्येग्रतोहियमाणेभ्युदितेचतुर्गृहीतमाज्यंरजतंचहिरण्यव
दग्रतोहरेयुरथैतदाज्यंजुहुयात्पुरस्तात्प्रत्यङ्मुखउपविश्योषाःकेतुनाजुषतांस्वाहेतिकालात्ययेनशेषोनत्विहाग्निरनुग
म्यआहवनीयेचेद्ध्यमाणेगार्हपत्योनुगच्छेत्स्वेभ्यएनमवक्षामेभ्योमंथेयुरनुगमयेत्वितरंक्षामाभावेभस्मनारणीसंस्पृ
श्यमंथयेदितोजज्ञेप्रथममेभ्योयोनिभ्योअधिजातवेदाः । सगायत्र्यात्रिष्टुभाजगत्यानुष्टुभाचदेवेभ्योहव्यंहवनःप्रजा
नन्नितिमथित्वाप्रणीयाहवनीयमुपतिष्ठेताग्नेसम्राळिषेरायेरमस्वसहसेद्युम्नायोर्जेपत्याय । सम्राळसिस्वराळसि
सारस्वतौत्वोत्सौप्रावतामन्नादंत्वान्नपत्यायादधइत्यतएवैकेप्रणयंत्यन्वाहृत्यदक्षिणंसहभस्मानंवागार्हपत्यायतनेनि
धायथप्रांचमाहवनीयमुद्धरेत्ततइष्टिरग्निस्तपस्वान्जनद्वान्पावकवानायाहितपसाजनेष्वग्नेपावकोअर्चिषा । उपेमां
सुष्टुतिमम । आनोयाहितपसाजनेष्वग्नेपावकदीद्यत् । हव्यादेवेषुनोदधदितिप्रणीतेनुगतेप्राग्धोमादिष्टिरग्निर्ज्योति

पूर्व
अ. २

॥ २१ ॥

मान्वरुण उदग्ने शुचयस्तवाग्ने बृहन्नुषसामूर्ध्वो अस्थादिति सर्वाश्चेदनुगतानां दित्योभ्युदियाद्वाभ्यस्तमियाद्वाग्याधेयं पु
 नराधेयं वासमारूढेषु चारणीनां शो ॥ १२ ॥ अथाग्नेय्य इष्टयो ब्रतातिपत्तौ ब्रतपतये साग्नावग्निप्रणयने निवते क्षामायागा
 रदा हे शुचये संसर्जने ग्निनान्येन मिथश्चेद्विचये गार्हपत्या हवनीययोर्वीतये ग्राम्येण संवर्गयि वैद्युतेनाप्सु मते वैश्वानराय
 विमतानामन्नभोजन एषैव कपालेन द्येनुद्रासितेभ्याश्चाविते वासुरभय एव यस्मिन् जीवे मृतशब्दस्त्वमग्ने ब्रतपा असि यद्वो व
 यं प्रमिनाम ब्रतान्यग्निनाग्निः समिध्यते त्वं ह्यग्ने अग्निनाग्ने त्वमस्मद्युयोध्यमीवा अक्रंददग्निस्तनयन्निवद्यौ विते विष्विग्वा तजू
 ता सो अग्ने त्वामग्ने मानुषीरीळते विशोऽग्न आयाहि वीतये यो अग्निं देव वीतये कुवित्सु नोग विष्टये मानो अस्मिन् महाधनेऽस्वग्ने स
 धिष्टव्यदग्ने दिवि जा अस्यग्निर्होतान्यसीदद्य जीयान्त्साध्वीमकर्देव वीतिनो अद्येतियस्य भार्या गौर्वायमौ जनयेदिति मरु
 तः सान्नाय्ये पुरस्ताच्चंद्रमसाभ्युदिते ग्निर्दाते द्रः प्रदाता विष्णुः शिपिविष्टो ग्ने दादा शुषेरयि सयंता विप्र एषां दीर्घस्ते अस्त्वं कु
 शो भद्रा ते हस्ता सुकृतो तपाणी वषट्ते विष्णवा सऽआकृणी मे प्रतत्ते अद्य शिपिविष्टना मेत्यपि वा प्रायश्चित्तेष्टीनां स्थाने तस्यै
 तस्यै देवतायै पूर्णाहुतिं जुहुयादिति विज्ञायते हविषांस्कन्नमभि मृशैर्देवां जनमगन्यज्ञस्तस्य माशीरवतु वर्धतां ॥ भूतिर्धृते
 नमुंचतु यज्ञो यज्ञपतिमंहसः ॥ भूपतये स्वाहा भुवनपतये स्वाहा भूतानां पतये स्वाहा ॥ यज्ञस्य त्वा प्रमयोन्मयाभिमया
 प्रतिमया द्रप्सश्चस्कंदेत्याहुतिश्चेद्वहिष्परिध्याग्नीध्र एनां जुहुयाद्भुतवते पूर्णपात्रं दद्याद्देवते अनुवाक्ये याज्ये वा विपरिहृत्या

श्रौतसू.

॥ २२ ॥

ज्ये अवदाने हविषीवायद्वो देवा अतिपातयानि वाचा च प्रयुती देवहेळनं ॥ अरायो अस्माँ अभिदुच्छुनाय ते न्यत्रास्मन्मरु
स्तन्निधेत न स्वाहेत्याज्याहुतिं हुत्वा मुख्यं धनं दद्यात्स्थानि नीमना वा ह्यदेवतामुपोत्थाया वा हये न्मनसे त्येकं आज्येनास्था
निनीयजेत् ॥ १३ ॥ हविषिदुःशृतै चतुःशरावमोदनं ब्राह्मणान्भोजयेत्क्षामेशिष्टेनेष्ट्वा पुनर्यजेता शेषे पुनरावृत्तिः प्रागावा
हनाच्च दोषेऽप्यत्यंतं गुणभूतानां प्राकृस्विष्टकृत उक्तं प्रधानभूतानां मवदानदोषे पुनरायतनादवदानं द्वेष्ट्रे त्विह दक्षिणां दद्यात्
दक्षिणादान उर्वरां दद्यात्कपालं भिन्नमनपवृत्तकर्म गायत्र्या त्वाशताक्षरया संदधामीति संधायापोभ्यवहरेयुरभिन्नो घर्मो
जीरदानुर्यत आर्तस्तदगुण पुनः ॥ इध्मो वेदिः परिधयश्च सर्वे यज्ञस्यायुरनुसंतरंतु ॥ त्रयस्त्रिंशत्तंतवो यान्वितन्वत इमं यज्ञं स्व
धजायेयजंते ॥ तेभिश्छिद्रं प्रति दध्मो यजत्र स्वाहायज्ञोऽप्येतु देवानित्येव मवलीह्वाभिः क्षिप्तेष्वप एवा न्यानि मृन्मयानि
भूमिर्भूमिमगान्मातामातरमप्यगात् ॥ भूयास्मपुत्रैः पशुभिर्योनो द्वेष्टिसभिद्यता मिति यदि पुरोळाशः स्फुटे द्वोत्पतेत वा ब
हिष्येनं निधायाभि मंत्रयेत् किमुत्पतसि किमुत्प्रोष्टाः शांतः शांतेरिहा गहि ॥ अघोरो यज्ञियो भूत्वा सीद सदनं स्वमासीद सद
नं स्वमिति माहिंसी देवप्रेरितं आज्येन तेजसा ज्यस्वमानः किंच न रीरिषः ॥ योगक्षेमस्य शांत्या अस्मिन्नासीद बहिषीत्यग्निहोत्रा
यकाले ग्रावजायमानेऽप्यन्यमानीय जुहुयुः पूर्वालाभ उत्तरोत्तरं ब्राह्मणपाण्यजकर्णं दर्भस्तं वाप्सुकाष्ठेषु पृथिव्यां हुत्वा त्वपि
मथनं पाणौ चेद्वासेन वरोधः कर्णे चेन्मांसवर्जनं स्तंबे चेन्नाधिशयीताप्सु चेदविवेक एतत्सांवत्सरव्रतं यावज्जीविकं वा ग्रावनु

पूर्वप.
अ. ३

॥ २२ ॥

गतैतराहुतीहिरण्यउत्तरांजुहुयाद्विरण्यउत्तरांजुहुयात् ॥ १४ ॥ इत्याश्वलायनश्रौतसूत्रेपूर्वषट्केतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥

हरिः ॐ ३म् ॥ दर्शपूर्णमासाभ्यामिष्टैष्टिपशुचातुर्मास्यैरथसोमेनोर्ध्वदर्शपूर्णमासाभ्यांयथोपपत्त्येकेप्रागपिसोमेनैकै
तस्यत्विजश्चत्वारस्त्रिपुरुषास्तस्यतस्योत्तरेत्रयोहोतामैत्रावरुणोच्छावाकोग्रावस्तुर्ध्वर्युःप्रतिप्रस्थातानेष्टोन्नेताब्रह्माब्रा
ह्मणाच्छंस्याग्नीध्रःपोतोद्गाताप्रस्तोताप्रतिहर्तासुब्रह्मण्यइत्येतेहोनैकाहैर्याजयंत्येतएवाहिताग्नयइष्टप्रथमयज्ञागृहपतिस
प्तदशादीक्षित्वासमोप्याग्नीस्तन्मुखाःसत्राण्यासतेतेषांसमावापादियथार्थमभिधानमैष्टिकेतंत्रेदीक्षणाद्यनग्नीनामग्निर्मु
खमितिचयाज्यानुवाक्ययोर्दंडप्रदानेप्रैषेषुनिवित्सुघृतयाज्यायांकुह्वांचाच्छावाकनिगदोपहवप्रत्युपहवेचार्षेयाणिगृह
पतेःप्रवरित्वात्मादीनांमुख्यानामैवंद्वितीयतृतीयचतुर्थानांयावंतो नंतर्हिताःसमानगोत्रास्तावतांसकृदावर्तयेद्वाद्रव्या
न्वयाःसंस्काराःसाग्निचित्येषुक्रतुषूखासंभरणीयामिष्टिमेकैग्निर्ब्रह्मण्वानग्निःक्षत्रवानग्निःक्षत्रभृदेतेनाग्नेब्रह्मणावावृध
स्वब्रह्मचतेजातवेदोनमश्चपुरुष्यग्नेपुरुधात्वायासचित्रचित्रंचितयंतमस्मै । अग्निरीशेबृहतःक्षत्रियस्यार्चामितेसुमतिं
धोष्यर्वागितीदंप्रभृतिकर्मणांशनैस्तरामुत्तरोत्तरमेतत्त्वपिपौर्णमासात्प्रायणीयावत्सोमप्रवहणमूर्ध्वप्रथमायाअग्निप्रण
यनीयायाऔपवसथ्येनियमोमध्यमादिधर्मे ॥ १ ॥ दीक्षणीयायांधार्येविराजावग्नाविष्णू ॥ अग्निमुखंप्रथमोदेवता
नांसंगतानामुत्तमोविष्णुरासीत् ॥ यजमानायपरिगृह्यदेवान्दीक्षयेदंहविरागच्छतंनः ॥ अग्निश्चविष्णोतपउत्तममहो

श्रौतसू.

॥ २३ ॥

दीक्षापालायवनतंहिशक्रा ॥ विश्वेदेवैर्यज्ञियैःसंविदानोदीक्षामस्मैयजमानायधत्तमितिसाग्निचित्येत्रीण्यन्यानिवै
श्वानरआदित्याःसरस्वत्यदितिर्वाधारयंतआदित्यासोजगत्स्थाइतिद्वेएतेएवभुवद्वज्योभुवनपतिभ्योवानेदमादिषुमा
र्जनमर्वागुदयनीयायाइदमादीळायांसूक्तवाकेचागूराशीस्थानउपहूतोयंयजमानोस्ययज्ञस्यागुरउहचमशीयेतितस्मि
न्नुपहूतआशास्तेयंयजमानोस्ययज्ञस्यागुरउहचमशीयेत्याशास्तेनचात्रनामादेशःप्रकृत्यांत्यऊर्ध्वपश्विळायादीक्षितानां
संचरौगार्हपत्याहवनीयावंतराग्नेःप्रणयनादीक्षणादिरात्रिसंख्यानेनदीक्षाअपरिमिताएकाहप्रभृत्यासंवत्सरात्संवत्सरं
त्वेवसत्रतैद्वादशाहतापश्चितेषुयथासुत्योपसदःकर्माचारस्त्वेकाहानामेकातिस्रोवादीक्षास्तिस्त्रउपसदःसुत्यमहरुत्तमंदी
क्षांतेराजक्रयः ॥ २ ॥ तदहःप्रायणीयेष्टिःपथ्यास्वस्तिरग्निःसोमःसवितादितिःस्वस्तिनःपथ्यासुधन्वस्वितिद्वेअग्ने
नयसुपथारायेअस्मानादेवानामपिपंथामगन्मत्वंसोमप्रचिकितोमनीषायातेधामानिदिवियापृथिव्यामाविश्वदेवंसत्प
तियइमाविश्वाजातानिसुत्रामाणंपृथिवींद्यामनेहसमहीमूषुमातरंसुव्रतानांसेदग्निरग्निरत्यस्त्वन्यानितिद्वेसंयाज्यैशंय्वं
तेयमनाज्यभागासंस्थितायां ॥ ३ ॥ राजानंक्रीणंतितंप्रवक्ष्यत्सुपश्चादनसस्त्रिपदमात्रेऽतरेणवर्त्मनीअवस्थायप्रे
षितोग्रेभिर्हिकारात्त्वंविप्रस्त्वंकविस्त्वंविश्वानिधारयन् ॥ अपजन्यंभयंनुदेत्यस्पंदयन्पाष्णींप्रपदेनदक्षिणापांसूंस्त्रि
रुदुप्यानुब्रूयाद्भद्रादभिश्चेयःप्रेहिबृहस्पतिःपुरएतातेअस्तु ॥ अथेमवस्यवरआपृथिव्याआरेशत्रून्कृणुहिसर्ववीरइति

पूर्वप.

अ. ४

॥ २३ ॥

तिष्ठन्ननुव्रजन्नुत्तरां अंतरेणैव वर्तनी सोमयास्ते मयो भुव इति तिस्रः सर्वे नंदं तियशसागतेनागन्देव क्रतुभिर्वर्धतु क्षयमित्य
 धर्च आरमेदवस्थितेन सिदक्षिणात्पक्षादभिक्रम्य राजानमभिमुखो वतिष्ठते प्रपाद्यमाने राजन्यग्रेणानोनुसं व्रजेद्याते धा
 मानि हविषाय जंती मां धियं शिक्षमाणस्य देवेति निहिते परिदध्याद्राजानमुपस्पृशन्वसने शुषुवा ॥ ४ ॥ अथातिथ्येळां
 तां तस्या अग्निमंथनं धाय्ये अतिथिमंतौ समिधाग्निं दुवस्यतां प्यायस्व समेतु त इति विष्णुरिदं विष्णुर्विचक्रमेतदस्य प्रियम
 भिपाथो अश्यां होतारं चित्ररथमध्वरस्य प्रप्रायमग्निर्भरतस्य शृण्व इति संयाज्यै संस्थितायामाज्यं तानूनप्लं करिष्यंतो भि
 मृशं त्यनाधृष्टमस्य नाधृष्यं देवानामोजो अभिशस्तिपाः ॥ अनभि शस्त्यं जसा सत्यमुपगेषां स्विते माधा इति स्पृष्टोदकं रा
 जानमाप्याययंती दमादिमदं तीरवर्ध उपसत्स्वंशुरं शुष्टे देवसोमाप्यायतामिंद्रायै कधनि विदं आतुभ्यमिंद्रः प्यायतां मात्व
 मिंद्राय प्यायस्वाप्याययास्मान्सखीन् ॥ सन्यामेधया स्वस्तिते देवसोमसुत्यामुदचमशीयेति स्पृष्टोदकं निह्वंते प्रस्तरे
 पाणीन्निधायोत्तानां दक्षिणान्तसव्यां नीचं एष्टाराय एष्टावामानि प्रेषे भगाय ॥ क्रतुमृतवादिभ्यो नमो दिवेनमः पृथिव्या
 इति ॥ ५ ॥ स्पृष्टोदकं प्रवर्ग्येण च रिष्यत्सूतरेण खरं परिब्रज्य पश्चादस्योपविश्य प्रेषितो भिष्टुयाद्गावानमृचमृचमनवा
 नमुक्त्वा प्रणुत्यावस्येद्ब्रह्मजज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्वि सीमतः सुरुचो वेन आवः ॥ सबुध्या उपमा अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमस
 तश्च विवः ॥ इयं पित्रे राष्ट्रयेत्यग्रे प्रथमाय जनुषे भूमनेष्ठाः ॥ तस्मा एतं सुरुचं हारमह्यं धर्मश्रीणं ति प्रथमस्य धासेः ॥ महा

श्रौतसू.

॥ २४ ॥

न्मही अस्तभायद्विजातोद्यां पिता सन्नपार्थिवं चरजः ॥ सबुधादाष्टजनुषाभ्युग्रैर्बृहस्पतिर्देवता तस्य सम्माद् ॥ अभि
त्यं देवं सवितारमोण्योः कविक्रतुमर्चामि सत्यसर्वैरत्नधामभिप्रियं मतिकविं ॥ ऊर्ध्वायस्यामतिर्भा अदिद्युतत्सवीमनि
हिरण्यपाणिरमिमीत सुक्रतुः कृपास्वस्तृपास्वरिति वासंसीदस्वमह्यं असीतिसंसाद्यमानैर्जंतियं प्रथयंतो न विप्रा इत्यज्यमा
ने पतंगमक्तमसुरस्य मायया योनः सनुत्यो अभिदासदग्ने भवानो अग्ने सुमना उपेताविति द्रुचाः कृणुष्वपाजः प्रसितिं न पृथ्वी
मिति पंचपरित्वा गिर्वणो गिरौ धिद्वयोरदधा उक्थ्यं वचः शुक्रं ते अन्यद्यजतं ते अन्यदपश्यंगोपामनिपद्यमानं स्रक् केद्रप्सस्या
यं वेनश्चोदयत्पृश्निगर्भाः पवित्रं ते विततं ब्रह्मणस्पत इति द्वैवियत्पवित्रं धिषणा अतन्वत धर्मं शोचंतं प्रणवेषु बिभ्रतः ॥ समु
द्रे अंतरायवो विचक्षणैरिहोनामसूर्यस्य मन्वत ॥ गणानां त्वा प्रथश्च यस्यापश्यं त्वेत्येतस्याद्यया यजमानमीक्षते द्वि
तीयया पत्नीं तृतीययात्मानं काराधद्धोत्राश्विना वामिति नवाभात्यग्निर्ग्रावाणे वैलेद्यावापृथिवी इति प्रागुत्तमाया अरुरुच
दुषसः पृश्निरग्रिय इत्यावपेतोत्तरेणार्धर्चेन पत्नीमीक्षेतोत्तमया परिहिते समुत्थाप्यै नानध्वर्यवो वाचयंतीति नुपूर्वं पटलम्
॥ ६ ॥ अथोत्तरमुपविष्टेष्वध्वर्युर्धर्मदुधामाह्वयति ससंप्रैष उत्तरस्यानभिहिं कृत्योपह्वये सुदुधां धेनुमेतामिति द्वै अभि
त्वा देवसवितः समीवत्संनमातृभिः संवत्स इव मातृभिर्यस्ते स्तनः शशयो योमयो भूगौरमीमेदनुवत्संमिषंतं नमसे दुपसीदतं
संजानाना उपसीदन्नभिर्द्वादशभिर्विवस्वतो दुहंति सप्तैकां सामद्धो अग्निरश्विना तप्तोवां धर्म आगतं ॥ दुह्यंते गावो वृषणेह

पूर्वष.

अ. ४

॥ २४ ॥

धेनवोदस्त्रामदंतिकारवः ॥ समिद्धोअग्निर्वृणारतिर्दिवस्तप्तोघर्मोदुह्यतेवामिषेमधु ॥ वयंहिवापुरुतमासोअश्विनां
 हवामहेसधमादेषुकारवः ॥ तदुप्रयक्षतममस्यकर्मात्मन्वन्नभोदुह्यतेघृतं पयउत्तिष्ठब्रह्मणस्पतइत्येतामुक्त्वावतिष्ठतेदु
 ग्धायांमधुक्षत्पिप्युषीमिषमित्याह्रियमाणउपद्रवपयसागोधुघोषमाघर्मेसिंचपयउस्त्रियायाः ॥ विनाकमख्यत्सवि
 तावरेण्यौनुद्यावापृथिवीसुप्रणीतिरित्यासिच्यमानआनूनमश्विनोर्ऋषिरितिगव्यआसुतेसिंचतश्रियमित्याजआसिक्त
 योःसमुत्येमहतीरपइतिमहावीरमादायोत्तिष्ठत्सूदुष्यदेवःसविताहिरण्ययेत्यनुत्तिष्ठेत्प्रैतुब्रह्मणस्पतिरित्यनुब्रजेद्गंधर्व
 इत्थापदमस्यरक्षतीतिखरमवेक्ष्यतमतिक्रम्यनाकेसुपर्णमुपयत्पतंतमितिसमाप्यप्रणवेनोपविशेदनिरस्यतृणंप्रेषितोयज
 तितप्तोवांघर्मोनक्षतिस्वहोताप्रवामध्वर्युश्चरतिप्रयस्वान् ॥ मधोर्दुग्धस्याश्विनातनायावीतंपातंपयसउस्त्रियायाः ॥
 उभापिबतमश्विनेतिचोभाभ्यामनवानमग्नेवीहीत्यनुवषट्कारौघर्मस्याग्नेवीहीतिवाब्रह्मावषट्कृतेजपत्यनुवषट्कृतेचवि
 श्वाआशादक्षिणसाद्विश्वान्देवानयाळिह ॥ स्वाहाकृतस्यघर्मस्यमध्वःपिबतमश्विनेत्येवमेवापराह्निकेयदुस्त्रियास्वाहु
 तंघृतंपयोयंसवामश्विनाभागआगतं ॥ माध्वीधर्ताराविदथस्यसत्पतीतसंघर्मपिबतंसोम्यमधु ॥ अस्यपिबतम
 श्विनेतिचाप्रेषितोहोतानुवषट्कृतेस्वाहाकृतःशुचिर्देवेषुघर्मोयोअश्विनोश्चमसोदेवपानः ॥ तमींविश्वेअमृतासोजुषा
 णागंधर्वस्यप्रत्यास्तारिहंति ॥ समुद्रादूर्मिमुदियतिवेनोद्रप्सःसमुद्रमभियजिगाति ॥ सखेसखायमभ्याववृत्स्वो

श्रौतसू.

॥ २५ ॥

ध्वं ऊषुण ऊतय इति द्वे तं धे मिथानमस्विन इति प्रागार्थी पूर्वाह्णैकाण्वीमपराह्णै न्यतरां वात्यंतं काण्वीत्वेवोत्तमे पावकशोचे
तव हि क्षयं परीत्युक्त्वा भक्षमाकांक्षेद्वाजिनेन भक्षोपायो हुतं हविर्मधुहविरिंद्रतमे ग्रावश्यामते देवधर्म ॥ मधुमतः पितुम
तो वाजवतों गिरस्वतो नमस्ते अस्तु मामाहिंसीरिति भक्षजपः कर्मिणो धर्मं भक्षयेयुः सर्वे तु दीक्षिताः सर्वेषु दीक्षितेषु गृहपतेस्तृ
तीयोत्तमौ भक्षौ संप्रेषितः श्येनो नयो निंसदनं धिया कृतमायस्मिन्तसप्तवासवारो हंतुं पूर्व्यारुहः ॥ ऋषिर्हदीर्घश्रुत्तममिंद्रस्य
घर्मो अतिथिः ॥ सूयवसाद्गवती हि भूया इति परिदध्यादुत्तमे प्रागुत्तमाया हविर्हविष्मो महिसन्नदैव्यमित्यावपेत ॥ ७ ॥
अथोपसत्तस्यां पित्र्ययाजपाः प्रादेशोपवेशने च प्रकृत्येहोपस्थ उपसद्यायमीहुष इति तिस्र एकैकां त्रिरनवानंताः सामिधेन्य
स्तासामुत्तमेन प्रणवेनाग्निं सोमं विष्णुमित्यावाह्योपविशेन्नावाहयेदित्येकैनावाहने प्येता एव देवता अग्निर्वृत्राणि जंघनद्य
उग्र इव शर्यहा त्वंसोमासि सत्पतिर्गयस्फानो अमीव हे दं विष्णुर्विचक्रमेत्रीणि पदाविचक्रम इति स्विष्टकृदादिलुप्यते प्रया
जा आज्यभागौ च नित्यमाप्यायनं निहवश्चैषैवापराह्णैमांमे अग्ने समिधमिमामिति तु सामिधेन्यो विपर्यासो याज्यानुवा
क्यानां पाण्योश्च निहव इत्युपसदः सुपूर्वाह्णैस्वपराह्णै च राजक्रयाद्यहः संख्यानेनैकाहानां तिस्रः षड्वाहीनानां द्वादश चतुर्विं
शतिः संवत्सर इति सत्राणां प्रथमयज्ञेनैके धर्ममौपवसथ्य उभे पूर्वाह्णे प्रथमस्यामुपसदिवृत्तायां प्रेषितः पुरीष्यचितयेन्वाहं हो
ता दीक्षितश्चैद्यजमानो दीक्षिते पश्चात्पदमात्रेव स्थायाभिहिंकृत्य पुरीष्यासो अग्नय इति त्रिरुपांशुसप्रणवांमपि वासुमंद्रं ब्रज

पूर्वष.
अ. ४

॥ २५ ॥

त्वनुव्रजेत्तिष्ठत्सुविसृष्टवाक्प्रणयतेतिब्रूयादथाग्निसंचितमनुगीतमनुशंसैत्पश्चादग्निपुच्छस्योपविश्याभिहिंकृत्याग्निर
 स्मिजन्मनाजातवेदाइतित्रिर्मध्यमयावाचैतस्मिन्नेवासनेवैश्वानरीयस्ययजतित्रयमेतत्साग्निचित्यैब्रह्माप्रतिरथंजपि
 त्वादक्षिणतोमेर्बहिर्वेद्यास्तौदुंबर्याभिहवनादुक्तमग्निप्रणयनंदीक्षितस्तुवसोर्धारामुपसर्पेत् ॥८॥ हविर्धानेप्रवर्तयंतित
 दुक्तंसोमप्रवहणेनंदक्षिणस्यतुहविर्धानस्योत्तरस्यचक्रस्यांतरावर्त्मपादयोर्युजेवांब्रह्मपूर्व्यनमोभिःप्रेतांयज्ञस्यशंभुवायु
 वांयमेवयतमानेयदैतमधिद्वयोरदधाउक्थ्यंवचइत्यर्धर्चआरमेदव्यवस्ताचेद्राटीविश्वारूपाणिप्रतिमुंचतेकविरिति
 व्यवस्तायामेथ्योरुपनिहतयोःपरित्वागिर्वणोगिरइतिपरिदध्यात् ॥९॥ अग्नीषोमौप्रणेष्यत्सुतीर्थेनप्रपद्योत्तरेणाग्नीध्री
 यायतनंसदश्चपूर्वयाद्वारापत्नीशालांप्रपद्योत्तरेणशालामुखीयमतिब्रज्यपश्चादस्योपविश्यप्रेषितोनुब्रूयात्सावीर्हिदेवप्र
 थमायपित्रैवर्ष्माणमस्मैवरिमाणमस्मै ॥ अथास्मभ्यंसवितःसर्वतातादिवेदिवआसुवाभूरिपश्वइत्यासीनोनुव्रजन्नुत्तराः
 प्रेतुब्रह्मणस्पतिर्होतादेवोअमर्त्यःपुरस्तादुपत्वाग्नेदिवेदिवेदोषावस्तरुपप्रियंपनिम्रतमित्यर्धर्चआरमेदाग्नीध्रीयेनिहिते
 भिहूयमानेग्नेजुषस्वप्रतिहर्यतद्वचइतिसमाप्यप्रणवेनोपरमेदुत्तरेणाग्नीध्रीयमतिब्रजत्स्वतिब्रज्यसोमोजिगातिगातुविदे
 वानांतमस्यराजावरुणस्तमश्विनेत्यर्धर्चआरमेत्प्रपाद्यमानंराजानमनुप्रपद्येतांऽतश्चप्रागाअदितिर्भवासिश्येनोनयोनिं
 सदनंधियाकृतमस्तन्नाह्यामसुरोविश्ववेदाइतिपरिदध्यादुत्तरयावाक्षेमाचारैर्ब्रह्मैवमेवप्रपद्यापरेणवेदिमतिब्रज्यदक्षि

श्रौतसू.

॥ २६ ॥

णतःशालामुखीयस्योपविशेत्सहोतारमनूत्थाययथेतमग्रतोव्रजेद्यदिराजानंप्रणयेदुक्तमप्रणयतःप्राप्यहविर्धानेगृहपत
येराजानंप्रदायहविर्धानेअग्रेणापरेणवातिव्रज्यदक्षिणतआहवनीयस्योपविशेदग्निपुच्छस्यसाग्निचित्यायामेतद्ब्रह्मासनं
पशौप्रातश्चावपाहोमाद्यदित्वग्रेणप्रत्येयात्प्रपाद्यमाने ॥ १० ॥ अथाग्नीषोमीयेणचरंत्युत्तरवेद्यामादंडप्रदानादंडप्रदा
यमैत्रावरुणमग्रतःकृत्वोत्तरेणहविर्धानेअतिव्रज्यपूर्वयाद्वारासदःप्रपद्योत्तरेणयथास्वंधिष्ण्यावतिव्रज्यपश्चात्स्वस्यधि
ष्ण्यस्योपविशतिहोतावतिष्ठतइतरोयदिदेवसूनाहवींष्यन्वायातयेयुरग्निर्गृहपतिःसोमोवनस्पतिःसवितासत्यप्रसवोबृ
हस्पतिर्वाचस्पतिरिंद्रो ज्येष्ठो मित्रः सत्यो वरुणो धर्मपती रुद्रः पशुमान्पशुपतिर्वा ॥ त्वमग्ने बृहद्वयो हव्यवाळग्निजरः पि
तानस्त्वंचसोमनोवशो ब्रह्मा देवानां पदवीः कवीनामा विश्वदेवं सत्पतिं न प्रमिये सवितुर्देव्यस्य तद्धृहस्पते प्रथमं वाचो अग्रं
हंसैरिव सखिभिर्वा वदभिः प्रससाहिषे पुरुहूतशत्रून् भुवत्स्वमिद्र ब्रह्मणा महाननमीवास इळयामदंतः प्रसमित्रमर्तो अस्तु प्र
यस्वांस्त्वान्नष्टवान्महिमायपृच्छते त्वया बद्धो मुमुक्षते ॥ त्वं विश्वस्माद्भुवनात्पासिधर्मणा सुर्यात्पासिधर्मणा ॥ यत्किंचे
दं वरुणदैव्ये जन उपते स्तोमान्पशुपा इवाकरमिति द्वे ॥ ११ ॥ यद्युवै सर्वपृष्ठान्यग्निर्गायत्रस्त्रिवृद्राथंतरो वासंतिक इंद्रस्त्रै
ष्टुभः पंचदशो बार्हतो ग्रैष्मो विश्वे देवा जागताः सप्तदश वै रूपा वार्षिकामित्रावरुणा वानुष्टुभावेकविंशौ वैराजौ शारदौ बृह
स्पतिः पांक्तस्त्रिणवः शाकरो हैमंतिकः सविता तिच्छंदास्त्रयस्त्रिंशोरैवतः शैशिरो दितिर्विष्णुपत्न्यनुमतिः ॥ समिद्दिशामा

पूर्वप.
अ. ४

॥ २६ ॥

शयानःस्वर्विन्मधुरेतोमाधवःपात्वस्मान् ॥ अग्निर्देवोदुष्टरीतुरदाभ्यइदंक्षत्रंरक्षतुपात्वस्मान् ॥ रथंतरंसामभिःपात्व
 स्माङ्गायत्रीछंदसांविश्वरूपा ॥ त्रिवृन्नोविष्टयास्तोमोअह्नासमुद्रोवातइदमोजःपिपर्तु ॥ उग्रादिशामभिभूतिर्वयो
 धाःशुचिःशुक्रेअहन्योजसीनां ॥ इंद्राधिपतिःपिपृतादतोनोंमहिक्षत्रंविश्वतोधारयेदं ॥ बृहत्सामक्षत्रभृद्बृद्धवृष्ण्यंत्रि
 षुभौजःशुभितमुग्रवीरं ॥ इंद्रस्तोमेनपंचदशेनमध्यमिदंवातेनसगरेणरक्ष ॥ प्राचीदिशांसहयशायशस्वतीविश्वेदेवाः
 प्रावृषाह्नांस्वर्वती ॥ इदंक्षत्रंदुष्टरमस्त्वोजोऽनाधृष्यंसहस्यंसहस्वत् ॥ वैरूपेसामनिहतच्छकेयंजगत्यैनंविश्वावेशया
 नि ॥ विश्वेदेवाःसप्तदशेनवर्चइदंक्षत्रंसलिलवातमुग्रं ॥ धर्त्रीदिशांक्षत्रमिदंदाधारोपस्थाशानांमित्रवदस्त्वोजः ॥
 मित्रावरुणाशरदाह्नांचिकित्वमस्मैराष्ट्रायमहिशर्मयच्छतं ॥ वैराजेसामन्नधिमेमनीषानुष्टुभासंभृतंवीर्यसहः ॥ इदंक्ष
 त्रंमित्रवदार्द्रदानुंमित्रावरुणारक्षतमाधिपत्ये ॥ सम्राट्दिशांसहसाम्नीसहस्वत्यृतुर्हेमंतोविष्टयानःपिपर्तु ॥ अवस्युवा
 ताबृहतीनुशक्करीमंयज्ञमवतुनोघृताचीं ॥ स्वर्वतीसुदुधानःपयस्वतीदिशांदेव्यवतुनोघृताची ॥ त्वंगोपाःपुरएतोतप
 श्चाबृहस्पतेयाम्यांयुङ्ग्धिवाचं ॥ ऊर्ध्वादिशारंतिराशौषधीनांसंवत्सरेणसवितानोअह्ना ॥ रैवत्सामातिच्छंदाउच्छंदो
 ऽजातशत्रुःस्योनानोअस्तु ॥ स्तोमत्रयस्त्रिंशेभुवनस्यपत्नीविवस्वद्वातेअभिनोगृणीहि ॥ घृतवतीसवितराधिपत्येपय
 स्वतीरंतिराशानोअस्तु ॥ ध्रुवादिशांविष्णुपत्न्यघोरास्येशानासहसोयामनोता ॥ बृहस्पतिर्मातरिश्वोतवायुःसंध्वाना

श्रौतसू.

॥ २७ ॥

वाताभिनिगृणंतु ॥ विष्टंभोदिवोधरुणः पृथिव्या अस्येशाना जगतो विष्णुपत्नी ॥ व्यचस्वती पयंती सुभूतिः शिवानो
अस्त्वदितेरुपस्थे ॥ अनुनोद्यानुमतिर्यज्ञं देवेषु मन्यतां ॥ अग्निश्च हव्यवाहनो भवतं दाशुषेमयः ॥ अन्विदनुमते त्वं म
न्यासैश्च नस्कृधि ॥ ऋत्वेदक्षायनो हि नु प्रण आयूंषितारिषदिति वैश्वानरीयं नवमं कायं दशमं को अद्य युंक्ते धुरिगा ऋतस्ये
ति द्वे औपयजैरंगारैरनभिपरिहारे प्रयतेरन्नाग्नीध्रीयाच्चेदुत्तरेण होतारैशामित्राच्चेदक्षिणेन मैत्रावरुणमुपोत्थानमग्रे कृत्वा
निष्क्रम्य वेदं गृहीयान्नेदमादिषु हृदयशूलं मर्वागनृबंध्यायाः संस्थितैव सती वरीः परिहरंति दीक्षिता अभिपरिहारयेरन्
॥ १२ ॥ अथैतस्यारात्रे विवासकाले प्राग्वयसां प्रवादात्प्रातरनुवाकायामंत्रितो वाग्यतस्तीर्थेन प्रपद्याग्नीध्रीये जान्वाच्याहु
तिं जुहुयादा सन्यान्मामंत्रात्पाहिकस्याश्चिदभिश्च स्तैस्वाहेत्याहवनीये वागग्रे गा अग्र एतु सरस्वत्यै वाचे स्वाहा ॥ वाचं दे
वीं मनोनेत्रां विराजमुग्रां जैत्रीमुत्तमामेह भक्षां ॥ तामादित्यानावमिवारुहेमानुमतां पथिभिः पारयंतीं स्वाहेति द्वितीयां
मातः समानं ब्रह्मणश्च प्राप्य हविर्धानैरराटीमभिमृशत्युर्वतरिक्षं वीहीति द्वार्ये स्थूणे देवी द्वारौ मामासंताप्तं लोकं मे लोककृ
तौ कृणुत मिति प्रपद्यांतरेण युगधुरा उपविश्य प्रेषितः प्रातरनुवाकमनुब्रूयान्मंद्रेणापोरेवतीः क्षयथाहिवस्व उपप्रयंत इति सू
क्तै अवानो अग्न इति षष्ठिमीलेग्निं दूतं वसिष्वाहीति सूक्तयोरुत्तमामुद्धरै च्चमग्ने व्रतपा इत्युत्तमामुद्धरै च्चं नो अग्ने महोभिरि
ति नवेमे विप्रस्येति सूक्तै युक्ष्वाहि प्रेषं वस्त्वमग्ने बृहद्वय इत्यष्टादशार्चं तस्त्वेति सूक्तै अग्ने पावक दूतं व इति सूक्तै अग्निर्होतानो अ

पूर्वष.

अ. ४

॥ २७ ॥

ध्वरइतितिस्रोऽग्निर्होताग्नइळेतिचतस्रःप्रवोवाजाउपसद्यायत्वमग्नेयज्ञानामितितिस्रउत्तमाउद्धरेदग्नेहंस्यग्निहिन्वंतुनः
 प्राग्नेवाचमितिसूक्तंइमांमेअग्नेसमिधमिमामितित्रयाणांमुत्तमामुद्धरेदितिगायत्रैत्वमग्नेवसूंस्त्वंहिक्षैतवदग्नायोहोता
 जनिष्टप्रवोदेवायाग्नेकदातइतिपंचसखायःसंवस्त्वामग्नेहविष्मंतइतिसूक्तैबृहद्वयइतिदशानांचतुर्थनवमेउद्धरेदुत्तमामु
 त्तमांचादितस्त्रयाणामित्यानुष्टुभमबोध्यग्निःसमिधेतिचत्वारिप्राग्नेयबृहतेप्रवेधसेकवयैत्वंनोअग्नेवरुणस्यविद्वानित्येत
 त्प्रभृतीनिचत्वार्यूर्ध्वऊषुणःससस्ययद्वियुतेतिपंचभद्रंतेअग्नइतिसूक्तैसोमस्यमातवसंप्रत्यग्निरुषसइतित्रीण्याहोतेतिद
 शानांतृतीयाष्टमेउद्धरेदिवस्परीतिसूक्तयोःपूर्वस्योत्तमामुद्धरेत्त्वंह्यग्नेप्रथमइतिषण्णांद्वितीयमुद्धरेत्पुरोवोमंद्रमितिच
 त्वारितंसुप्रतीकमितिषड्भुवेवःसुद्योत्मानंनिहोताहोतृषदनइतिसूक्तैत्रिमूर्धानमितित्रीणिवाह्नियशसमुपप्रजिन्वन्निति
 त्रीणिकातउपेतिरितिसूक्तैहिरण्यकेशइतितिस्रोपश्यमस्यमहतइतिसूक्तैद्वेविरूपेइतिसूक्तैअग्नेनयाग्नेबृहन्नित्यष्टानांमु
 त्तमादुत्तमास्तिस्रउद्धरेत्त्वमग्नेसुहवोरण्वसंहगितिपंचाग्निवोदेवमितिदशानांतृतीयचतुर्थेउद्धरेदितित्रैष्टुभंमेनावोअ
 ग्निप्रवोयहमग्नेविवस्वत्सखायस्त्वायमग्निरग्नआयाह्यच्छानःशीरशोचिषमितिषळदर्शिगातुवित्तमइतिसप्तेतिबार्हतमग्ने
 वाजस्येतितिस्रःपुरुत्वात्वामग्नईळिष्वाहीत्यौष्णिहंजनस्यगोपास्त्वामग्नक्रतायवइममूषुवोअतिथिमुषर्बुधमितिनवत्व
 मग्नेद्युभिरितिसूक्तैत्वमग्नेप्रथमोअंगिरानूचित्सहोजाअमृतोनितुंदतइतिपंचवेदिषदइतिषण्णांतृतीयमुद्धरेदिमंस्तोमम

श्रौतसू.

॥ २८ ॥

हते संजागृवद्भिश्चित्रइच्छिशोर्वसुं नचित्रमहसमिति जागतं मग्निं तं मन्यद्वा तं पांक्तमत्याग्नेयः क्रतुः ॥ १३ ॥ अथोषस्यः
प्रतिष्यासूनरीकस्तउषइतितिस्रइति गायत्रं मुषोभद्रेभिरित्यानुष्टुभमिदं श्रेष्ठं पृथूरथइतिसूक्तैः प्रत्यर्चिरित्यष्टौ द्युतद्यामान
मुषोवाजेनैदमुत्यदुदुश्रियइतिसूक्तैर्व्युषा आवोदिविजाइति षळिति त्रैष्टुभं प्रत्युददर्शिसहवामेनेति बार्हतं मुषस्तच्चित्रमा
भरेतितिस्र औष्णिहमेताउत्याइति चतस्रो जागतं महेनो अद्येति पांक्तमित्युषस्यः क्रतुः ॥ १४ ॥ अथाश्विन एषोऽषाः
प्रातर्युजेति चतस्रोऽश्विनायज्वरीरिष आश्विनावश्वावत्या गोमदूषुनासत्येतितृचा दूरादिहेवेतितिस्र उत्तमा उद्धरेद्वा हिष्ठो
वां हयानामिति चतस्र उदीराथामामेहवमिति गायत्रं यदद्यस्थइतिसूक्तैः आनो विश्वाभिस्त्यं चिदत्रिमित्यानुष्टुभमाभात्य
ग्निरितिसूक्तैः प्रावाणेवनासत्याभ्यामिति त्रीणि धेनुः प्रलस्य कउश्रवदितिसूक्तैः स्तुषेमरेतिसूक्तैः युवोरजांसीति पंचानां तृती
यमुद्धरेत् प्रतिवां रथमिति सप्तानां द्वितीयमुद्धरेदिति त्रैष्टुभमिमाउवामयं वामोत्यमह्व आरथमिति सप्त द्युम्नीवां यत्स्थइति
बार्हतं मश्विनावर्तिरस्मदाश्विनावेहगच्छतमितितृचौ युवोरुपूरथं हुवइति पंचदशेत्यौष्णिहं मबोध्यग्निर्ज्म एषस्य भानुरा
वां रथमभूदिदं योवां परिज्मेति त्रीणि त्रिश्चिन्नो अद्येलेद्यावापृथिवीइति जागतं प्रतिप्रियतममिति पांक्तमित्येतेषां च्छंदसां
पृथक्सूक्तानि प्रातरनुवाकः शतप्रभृत्यपरिमितौ नान्यैराग्नेयं गायत्रं मत्यावपेद्वा ह्यणस्य न त्रैष्टुभं राजन्यस्य न जागतं वैश्य
स्याध्यासवदेकपदद्विपदा यथास्थानं ध्रुवाणि मांगलान्यगन्ममहातारिष्मेलेद्यावापृथिवीइतिसंजागृवद्भिरिति च यः प्रेष्य

पूर्वप.
अ. ४

॥ २८ ॥

न्त्स्वर्गकामईळेद्यावीयमावर्तयेदातमसोपघातात्कालउत्तमयोत्सृप्यासनान्मध्यमस्थानेनप्रतिप्रियतममित्युपसंतनुयां
त्पुनरुत्सृप्योत्तमयोत्तमस्थानेनपरिदध्यादंतरेणद्वार्येस्थूणेअनभ्याहतमाश्रावयन्निवाश्रावयन्निव ॥ १५ ॥ इत्याश्व
लायनश्रौतसूत्रेपूर्वषट्केचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

हरिःॐम् ॥ ॥ परिहितेपइष्यहोतरित्युक्तौनभिर्हिंकृत्यापोनपत्नीयाअन्वाहैषच्छनैस्तरांपरिधानीयायास्तासां
निगदादिशनैस्तरांताभ्यश्चाप्रसर्पणात्परंमंद्रेणप्रातःसवनंचाध्यर्धकारंप्रथमामृगावानमुत्तरावृष्टिकामस्यप्रकृत्यावाप्र
कृतिभावेपूर्वेष्वासामर्धर्चेषुलिंगानिकांक्षेत्प्रदेवत्राब्रह्मणेगातुरेत्वितिनवहिनोतानोअध्वरंदेवयज्येतिदशमीमाववृत्तती
रधनुद्विधाराइत्यावृत्तास्वेकधनासुप्रतियदापोअदृश्रमायतीरितिप्रतिदृश्यमानास्वाधेनवःपयसातूष्ण्याःसमन्यायं
त्युपयंत्यन्याइतितीर्थदेशेहोतृचमसेपांपूर्यमाणआपोनदेवीरुपयंतिहोत्रियमितिसमाप्यप्रणवेनोपरमेदागतमध्वर्युमवे
रपोध्वर्या३उइतिपृच्छत्युतेमनंनमुरितिप्रत्युक्तौनिगदंब्रुवन्प्रतिनिष्क्रमेत्तास्वध्वर्योइंद्रायसोमंसोतामधुमंतं । वृष्टिव
निंतीत्रांतंबहुरमध्यैवसुमतेरुद्रवतआदित्यवतऋभुमतेविभुमतेवाजवतेबृहस्पतिवतेविश्वदेव्यावतइत्यंतमनवानमु
क्त्वोदगासांपथोवतिष्ठेतोपातीतास्वन्वावर्तेतयस्येंद्रःपीत्वावृत्राणिजंघनत्प्रसजन्यानितारिषो३मंबयोयंत्यध्वभिरिति
तिस्रउत्तमयानुप्रपद्येतेमाअगमन्नेवतीर्जीवधन्याइतिद्वैसन्नासूत्तरयापरिधायोत्तरांद्वार्यामासाद्यराजानमभिमुखउप

श्रौतसू.

॥ २९ ॥

विशेदनिरस्यतृणं ॥ १ ॥ उपांशुहूयमानैप्राणंयच्छस्वाहात्वासुहवसूर्यायप्राणप्राणंमेयच्छेत्यनुमंत्र्यउःइत्यनुप्राण्यादंत
र्याममपानंयच्छस्वाहात्वासुहवसूर्यायापानापानंमेयच्छेत्यनुमंत्र्यऊँइतिचाभ्यपान्यादुपांशुसवनंग्रावाणंव्यानायत्वेत्य
भिमृश्यवाचंविसृजेतपवमानायसर्पणेन्वक्छंदोगान्मैत्रावरुणोब्रह्माचनित्यौतावंतरेणेतरेदीक्षिताश्चैद्रप्सश्चस्कंदेति
द्वाभ्यांविप्रुद्धोमौहुत्वाध्वर्युमुखाःसमन्वारब्धाःसर्पत्यातीर्थदेशात्तत्स्तोत्रायोपविशंत्युद्गातारमभिमुखास्तान्होतानुमंत्र
यतेत्रैवासीनोयोदेवानामिहसोमपीथोयज्ञेबर्हिषिवेद्यातस्यापिभक्षयामसिमुखमसिमुखमसिमुखंभूयासमितिदीक्षितश्चे
द्रजेत्स्तोत्रोपस्वारायसर्पेच्चोत्तरयोःसवनयोर्ब्रह्मन्स्तोष्यामःप्रशास्तरितिस्तोत्रायातिसर्जितावतिसृजतोभूरिंद्रवंतःसवि
तृप्रसूताइतिजपित्वोस्तुध्वमितिब्रह्माप्रातःसवनैर्भुवइतिमाध्यंदिनेस्वरितितृतीयसवनैर्भूर्भुवःस्वरिंद्रवंतःसवितृप्रसू
ताइत्यूर्ध्वमाग्निमारुतात्स्तुतदेवेनसवित्राप्रसूताःक्रुतंचसत्यंचवदंत ॥ आयुष्मत्यक्रुचोमागातंतनूपात्साम्नओ३मिति
जपित्वामैत्रावरुणःस्तुध्वमित्युच्चैः ॥ २ ॥ अथसवनीयेनपशुनाचरंतियद्देवतोभवत्याग्नेयोग्निष्टोमंऐंद्राग्रउक्थ्येद्वि
तीयंऐंद्रोवृष्णिःषोळशिनितृतीयःसारस्वतीमेष्यतिरात्रेचतुर्थीतिऋतुपशवःपरिव्ययणाद्युक्तमग्नीषोमीयेणाचात्वाल
मार्जनादंडप्रदानवर्जमुपविश्याभिहिंकृत्यपरिव्ययणीयांत्रिरावहदेवान्तसुन्वतेयजमानायैत्यावाहनादिसुन्वच्छब्दोऽग्रे
यजमानशब्दादैष्टिकेषुनिगमेषुनांत्याहारियोजनादूर्ध्वनप्रावित्रंसाधुतैयजमानदेवताओमन्वतीतेस्मिन्यज्ञेयजमाने

पूर्वष.
अ. ५

॥ २९ ॥

तिचप्रागाज्यपेभ्यः सवनदेवताआवाहयेदिंद्रं वसुमंतमावहेद्रं रुद्रवंतमावहेद्रमादित्यवंतमृभुमंतं विभुमंतं वाजवंतं बृह
 स्पतिवंतं विश्वदेव्यावंतमावहेतिताः सूक्तवाकएवानुवर्तयेत्प्रवृताहुतीर्जुह्वतिवषट्कर्तारोन्येच्छावाकां चात्वालेमार्जयि
 त्वाध्वर्युपथउपतिष्ठंत आदित्यप्रभृतीन्धिषण्यामादित्यमग्नेध्वनामध्वपते श्रेष्ठः स्वस्त्यस्याध्वनः पारमशीयेतियूपादित्या
 हवनीयनिर्मथ्या नग्नयः सगराः सगरा अग्नयः सगरास्थसगरेण नाम्ना ॥ पातमाग्नयः पिपृतमाग्नयो नमो वो अस्तु मामाहिंसि
 ष्टेति सव्यावृतः शामित्रो वध्यगो हचात्वा लोत्करास्तावानेवमेव दक्षिणावृत आग्नीध्रीयमच्छावाकस्य वा दंदक्षिणं मार्जालीयं
 खरमित्युत्तरेणाग्नीध्रीयं परिव्रज्य प्राप्य सदोभिर्मृशंत्युर्वतरिक्षं वीहीति द्वार्ये संमृश्यैव मपरानुपतिष्ठंत उपस्थितांश्चानुपस्थि
 तांश्चाप्यपश्यंतो व्यनीक्षमाणा होता मैत्रावरुणो ब्राह्मणाच्छंसीपोतानेष्टेति पूर्वयाद्वारा सदः प्रसर्पेत्युरुं नो लोकमनुनेषिवि
 द्वा निति जपंत उत्तरेण सर्वान्धिषण्यान्त्सं नात्सं नानपरेण यथास्वं धिषण्यानां पश्चादुपविश्य जपंतियो अद्य सौम्यो वधो घायू
 नामुदीरति ॥ विष्णुकुहमिव धन्वनाव्यस्याः परिपंथिनै सदसस्पतये नम इत्येव मपरया ब्रह्मा प्रसृप्य दक्षिणपुरस्तान् मैत्राव
 रुणस्योपविशेत्तमन्वं च ऋत्विजः प्रसर्पकाः पूर्वेणौदुंबरीमपरेण धिषण्यान्यथांतरं मनूपविशंत्येतयावृताग्नीध्र आग्नीध्रीयम
 प्याकाशं दक्षिणादयो धिषण्या उदक्संस्थाः प्रसर्पिणा माद्यौ तु विपरीतौ तेषां विसंस्थितसंचरा यथास्वं धिषण्यानुत्तरेण दक्षि
 णमधिषण्यानां ॥ ३ ॥ अथैद्रेः पुरोळाशैरनुसवनं चरंति धानावंतं करं भिणमिति प्रातः सवनेनुवाक्यामाध्यंदिनस्य सवन

श्रौतसू.

॥ ३० ॥

स्यंधाना इति माध्यंदिने तृतीये धानाः सवने पुरुष्टुते तितृतीयसवने होतायक्षदिंद्रं हरिवाँ ऽ इन्द्रो धाना अत्त्विति प्रैषो लिंगैरनु
सवनमुद्धृत्या देशपदं तेनैवेज्या होतायक्षदसौ यजयोस्तु स्थानं आगूर्वषट्कारौ यत्र क्वच प्रैषेण यजेदथ स्विष्टकृतो ग्रे जुषस्व
नो हविर्माध्यंदिने सवने जातवेदो ग्रे तृतीये सवने हिकानिष इत्यनु सवनमनुवाक्या होतायक्षदग्निं पुरोळाशानामिति प्रैषो ह
विरग्ने वीहीतियाज्यैतास्वनुवाक्या सु पुरोळाशशब्दं बहुवदेके विज्ञायते पूयति वा एतदृचोक्षरं यदेन दूहतितस्मादृचं नो हेत
॥ ४ ॥ द्विदेवत्यैश्चरंति वायव इन्द्रवायुभ्यां वायवायाहिदर्शते तैद्रवायू इमे सुता इत्यनुवाक्ये अनवानं पृथक् प्रणवे होतायक्ष
द्रायुमग्ने गां होतायक्षदिंद्रवायू अर्हते तिति प्रैषावनवानं मग्रं पिबामधूनामिति याज्ये अनवानमेकागुरे पृथक् षट्कारे इदमाद्य
नवानं प्रातः सवन इज्यानुवाक्ये प्रैषौ चोत्तरयोर्ग्रहयोर्हुत्वैतद्ब्रह्मपात्रमाहरत्यध्वर्युस्तद्गृहीयादैतुवसुः पुरुवसुरिति प्रतिगृह्य
दक्षिणमूरुमपोच्छाद्य तस्मिन्त्सादयित्वा काशवतीभिरंगुलीभिरपि दध्या देवमुत्तरे सव्येन त्वपि धाय तयोः प्रतिग्रहो भक्ष
णं च मैत्रावरुणस्यायं वा मित्रावरुणा होतायक्षन्मित्रावरुणा गृणाना जमदग्निनेत्येतुवसुर्विदद्वसुरिति प्रतिगृह्य दक्षिणेनैद्र
वायवं हत्वाभ्यात्मं सादनमाश्विनस्य प्रातर्युजाविबोधय होतायक्षदश्विनानासत्यावावृधाना शुभस्पती इत्येतुवसुः संयद्व
सुरिति प्रतिगृह्यैवमेव हत्वोत्तरेण शिरः परिहृत्याभ्यात्मतरं सादनं मनुवचन प्रैषयाज्या सु नित्यो ध्वर्युतः संप्रैष उन्नीयमाने
भ्योन्वाहात्वा वहंत्वसाविदेवमिहोपयातेत्यनु सवनं होतायक्षदिंद्रं प्रातः प्रातः सावस्य होतायक्षदिंद्रं माध्यंदिनस्य सवनस्य

पूर्वष.
अ. ५

॥ ३० ॥

होतायक्षदिंद्रं तृतीयस्य सवनस्येति प्रेषितः प्रेषितो होतानुसवनं प्रस्थितयाज्याभिर्यजति नामादेशमितरे प्रशास्ता ब्राह्मणा
 च्छंसी पोतानेष्टाग्नीध्रोच्छावाकश्चोत्तरयोः सवनयोः पुराग्नीध्रादिदं ते सोम्यं मधुमित्रं वयं हवामहं इंद्रत्वावृषभं वयं मरुतो य
 स्य हि क्षये मे पत्नी रिहावहो क्षान्नाय वशान्नायेति प्रातः सवनिक्यः प्रस्थितयाज्याः पिबा सोममभियमुग्रतर्द इति तिस्रोर्वाडे
 हि सोमकामं त्वाहुस्तवायं सोमस्त्वमेह्यर्वा इन्द्राय सोमाः प्रदिवो विदानाऽआपूर्णा अस्य कलशस्वाहेति माध्यंदिन्यं इंद्रक्रभु
 भिर्वाजवद्भिः समुक्षितं मिंद्रावरुणा सुतपाविमं सुतं मिंद्रश्च सोमं पिबतं बृहस्पतं आवो वहंतु सप्तयोरघुष्यदो मे वनः सुहवाऽ
 आहि गंत नैद्रा विष्णू पिबतं मध्वो अस्ये मंस्तो ममर्हते जातवेदस इति तार्तीय सवनिक्यः सोमस्याग्नेवीहीत्यनुवषट्कारः प्रस्थि
 तयाज्या सुशस्त्रयाज्या सुमरुत्वतीये हारियोजने महिभ्याश्विने च तैरो अन्ह्ये त देषाभियज्ञगाथागीयते । ऋतुयाजान्द्वि
 देवत्यान्यश्च पालीवतो ग्रहः । आदित्यग्रहसावित्रौ तान्त्समानुवषट्कृथा इति प्रतिवषट्कारं भक्षणं तूष्णीमुत्तरमेत्यध्व
 र्युरयाळग्नीदिति पृच्छत्ययाळिति प्रत्याह स भद्रमकरो नः सोमस्य पाययिष्यतीति होता जपति ॥ ५ ॥ ऐंद्रवायवमुत्तरेर्धे
 गृहीत्वा ध्वर्यवे प्रणामये देषवसुः पुरुवसु रिहवसुः पुरुवसुर्मयिवसुः पुरुवसुर्वाक्पावाचं मे पाह्युपहृता वाक् सह प्राणेनोपमां
 वाक् सह प्राणेन ह्वयतां मुपहृता ऋषयो दैव्यास्तनूपावानस्तन्वस्तपो जा उपमा मृषयो दैव्या सो ह्वयंतां तनूपावानस्तन्वस्त
 पो जा इत्यध्वर्य उपह्वयस्वेत्युक्त्वा वघ्राय नासिकाभ्यां वाग्देवी सोमस्य तृप्यत्विति भक्षयेत् सर्वत्र प्रतिभक्षितं होतृ च मसे किं

श्रौतसू.

॥ ३१ ॥

चिदवनीयानाचम्योपह्वानादिपुनःसंभक्षयित्वानसोमेनोच्छिष्टाभवंतीत्युदाहरंतिशेषं होतृचमसआनीयोत्सृजेदेवमु
त्तरैर्नत्वेनयोःपुनर्भक्षो न कंचन द्विदेवत्यानामनवनीतमवसृजेन्मैत्रावरुणमेषवसुर्विदद्वसुरिहवसुर्विदद्वसुर्मयिवसुर्विद
द्वसुश्चक्षुष्पाश्चक्षुर्मेपाह्यपहृतंचक्षुःसहमनसोपमांचक्षुःसहमनसाह्वयतामुपहृताऋषयोदैव्यासस्तनूपावानस्तन्वस्तपोजा
उपमामृषयोदैव्यासोह्वयंतांतनूपावानस्तन्वस्तपोजाइत्यक्षीभ्यां त्विहावेक्षणंदक्षिणेनाग्रेसव्येनपाणिनाहोतृचमसमाद
दीतैतुवसूनांपतिर्विश्वेषां देवानांसमिदितितस्यारत्निनातस्योरोर्वसनमपोच्छाद्यतस्मिन्त्सादयित्वाकाशवतीभिरंगुली
भिरपिदध्यादाश्विनंयथाहृतंपरिहृत्यपुनःसादयित्वाध्वर्यवेप्रणामयेदेषवसुःसंयद्वसुरिहंवसुःसंयद्वसुर्मयिवसुःसंयद्व
सुःश्रोत्रपाःश्रोत्रंमेपाह्यपहृतंश्रोत्रंसहात्मनोपमांश्रोत्रंसहात्मनाह्वयतामुपहृताऋषयोदैव्यासस्तनूपावानस्तन्वस्तपोजा
उपमामृषयोदैव्यासोह्वयंतांतनूपावानस्तन्वस्तपोजाइतिकर्णाभ्यां त्विहोपोद्यच्छेदक्षिणायाग्रेनिधायहोतृचमसंस्पृष्टोद
कमिळामुपह्वयतउपोद्यच्छंतिचमसानवांतरेळांप्राश्याचम्यहोतृचमसंभक्षयेदध्वर्युपह्वयस्वेत्युक्त्वादीक्षितोदीक्षिता
उपह्वयध्वंयजमानाइतिवामुख्यान्वापृथग्घोत्रकाउपह्वयध्वमितीतरानेवमितरैयथासंभक्षंत्वदीक्षितामुख्यचमसादच
मसाद्रोणकलशाद्रोक्तःसोमभक्षजपःसर्वत्रहोतुर्वषट्कारैचमसाह्वयंतउद्गातुर्ब्रह्मणोयजमानस्यतेषांहोताग्रेभक्षयेदिति
गौतमोभक्षस्यवषट्कारान्वयत्वादभक्षणमितरेषामितितौल्वलिःकृतार्थत्वाद्भक्षयेयुरितिगाणगारिरतःसंस्कारत्वात्का

पूर्वष.
अ. ५

॥ ३१ ॥

चतच्चमसतास्यान्नचान्यःसंबंधोभक्षयित्वापामसोमममृताअभूमंशंनोभवहृदआपीतइंदवितिमुखहृदयेअभिमृशेरन्ना
 प्यायस्वसमेतुतेसंतेपयांसिसमुयंतुवाजाइतिचमसानाद्योपाद्यान्पूर्वयोःसवनयोराद्यांस्तृतीयसवनेसर्वत्रात्मानमन्यत्रै
 कपात्रेभ्यआप्यायितांश्चमसान्त्सादयंतितेनाराशंसाभवन्ति ॥ ६ ॥ एतस्मिन्कालेप्रपद्याच्छावाकउत्तरेणाग्नीध्रीयं
 परिब्रज्यपूर्वेणसदआत्मनोधिष्यदेशउपविशेत्पुरोळाशदृगळंप्रत्तमिळामिवोद्यम्याच्छावाकवदस्वेत्युक्तोच्छावोअग्नि
 मवसइतितृचमन्वाहांत्येनप्रणवेनोपसंतनुयाद्यजमानहोतरध्वर्योग्रीद्वह्नन्पोतर्नेष्टरुतोपवक्तरिषेषयध्वमूर्जोर्जयध्वनि
 वोजामयोजिहतांन्यजामयोनिःसपत्न्यामनिबाधितासोजयताभीत्वरौजयताभीत्वर्याःश्रवद्वइंद्रःशृणवद्वोअग्निःप्र
 स्थायेन्द्राग्निभ्यांसोमंवोचतोपोअस्मान्ब्राह्मणान्ब्राह्मणाह्वयध्वमितिसमाप्तेस्मिन्निगदेध्वर्युर्होतर्युपहवंकांक्षतेप्रत्येतासु
 न्वन्यजमानःसूक्तावामग्रभीदुतप्रतिष्ठोतोपवक्तरुतनोगावउपहृताउपहृतइत्युपह्वयतउपहृतःप्रत्यस्माइत्युन्नीयमाना
 यानूच्यप्रातर्यावभिरागतमितियजतिनिधायपुरोळाशदृगळंस्पृष्ट्वोदकंचमसंभक्षयेन्नास्पृष्ट्वोदकाःसोमेनेतराणिहवीं
 ष्यालभेरन्नादायैनदादित्यप्रभृतीन्धिष्यानुपस्थायापरयाद्वारासदःप्रसृप्यपश्चात्स्वस्यधिष्यस्योपविश्यप्राश्नीयादुप
 विष्टेब्रह्माग्नीध्रीयंप्राप्यहविरुच्छिष्टंसर्वंप्राश्नीयुःप्रागेवेतरेगताभवन्तिप्राश्यप्रतिप्रसृप्य ॥ ७ ॥ ऋतुयाजैश्चरंतिते
 षांप्रैषाःपंचमंप्रैषसूक्तंतेनतेनैवप्रेषितःप्रेषितःससयथाप्रैषंयजतिहोताध्वर्युर्गृहपतिभ्यांहोतरेतद्यजेत्युक्तःस्वयंपष्टेपृष्ठ

श्रौतसू.

॥ ३२ ॥

ष्ट्याहनिपश्चादुत्तरवेदेरुपविश्याध्वर्युः पश्चाद्गार्हपत्यस्य गृहपतिरथैतद्वतुपात्रमानंतर्येणवषट्कर्तारोभक्षयंति पृथगध्वर्युः
प्रतिभक्षयैत्तस्मिंश्चैवोपहवः ॥ ८ ॥ पराङ्ध्वर्यावावृत्तैः सुमत्पद्गदे पिता मातरिश्वा च्छिद्रापदाधादच्छिद्रोक्थाकवयः
शंसन्तसोमो विश्वविन्नीथानिनेषद्गृहस्पतिरुक्थामदानिशंसिषद्वागायुर्विश्वायुर्विश्वमायुः कइदंशंसिष्यतिसइदंशंसिष्य
तीतिजपित्वानभिहिंकृत्य शोसावोमित्युच्चैराहूयतूष्णींशंसंशंसैदुपांशुसप्रणवमसंतन्वग्रेष आहारवः प्रातः सवने शस्त्रादिषु
पर्यायप्रभृतीनां च सर्वत्र चांतः शस्त्रं तेन चोपसंतानः शस्त्रस्वरः प्रतिगरं ओथामोदैवेति शोसामोदैवेत्याहारवैपुतादिः प्रणवै
पुतादिरवसाने प्रणवे प्रणव आहारवोत्तरेवसाने च प्रणवांतो वायत्रयत्र चांतः शस्त्रं प्रणवेनावस्यति प्रणवांत एव तत्र प्रतिगरः
शस्त्रांतैः तु प्रणवो भूरग्निर्ज्योतिर्ज्योतिरग्नौ ३ मूद्रं द्रो ज्योतिर्भुवो ज्योतिरिंद्रो ३ मूसूर्यो ज्योतिर्ज्योतिः स्वः सूर्यो ३ मिति त्रिपद
स्तूष्णींशंसो यद्युवैषट्पदः पूर्वैर्ज्योतिः शब्दैरग्रेवस्यैदुच्चैर्निविदं यथानिशांतं मग्निर्देवेद्ध इति नास्या आह्वानं न चोपसंतान उ
त्तमेन पदेन प्रवो देवायेत्याज्यमुपसंतनुयादेतेन निविद उत्तराः सर्वे च पदसमाम्नाया उपसंतानस्त्वन्यत्राह्वानं च निविदा मा
ज्याद्यां त्रिःशंसैर्दधर्चशोविग्राहैतन्निदर्शयिष्यामः ॥ प्रवो देवायाग्नेवर्हिष्ठमर्चास्मै ॥ गमहेवेभिरासनोयजिष्ठोवर्हि
रासदो ३ मित्यृगावानं वैवमेवैतेनाद्याः प्रतिपदामनृगावानमनुब्राह्मणं वानुपूर्व्यमाहूयोत्तमयापरिदधातिसर्वशस्त्रपरि
धानीयास्वेवमुक्थं वाचिघोषायत्वेति शस्त्राजपेदग्नं इन्द्रश्च दाशुषोदुरोण इति याज्योक्थपात्रमग्रेभक्षयैत्ततश्चमसांश्चमसि

पूर्वप.
अ. ५

॥ ३२ ॥

नः सर्वशस्त्रयाज्यांतेषु वषट्कर्तैकपात्राण्यादित्यग्रहसावित्रवर्ज ॥ ९ ॥ स्तोत्रमग्रे शस्त्रादेवेति प्रोक्तं उद्गातुर्हिंकारे प्रा-
तः सवन आह्वयीरन् प्रतिहार उत्तरयोः सवनयोर्वायुरग्रे गायज्ञ प्रीरिति सप्तानां पुरोरुचां तस्यास्तस्या उपरिष्ठात्तु च तृचं शं
सैद्वायवायाहि दर्शते तिसप्ततृचा द्वितीयां प्रउगे त्रिः पुरोरुग्भ्य आह्वयीत षष्ठ्यां त्रिरवस्यैर्धर्धर्धर्च उत्तमानं शंसैच्छं संत्येके
तृच आह्वानं मशंसने माधुच्छंदसं प्रउगमित्येतदा चक्षत उक्थं वाचि श्लोकाय त्वेति शस्त्राजपे द्वि श्वेभिः सोम्यं मध्वितिया
ज्यां प्रशास्ता ब्राह्मणाच्छं स्यच्छावाक इति शस्त्रिणो होत्रकां स्तेषां चतुराहावानि शस्त्राणि प्रातः सवने तृतीय सवने पर्यायेष्वति
रिक्तेषु च पंचाहावानि माध्यंदिने स्तोत्रियानुरूपेभ्यः प्रतिपदनुचरेभ्यः प्रगाथेभ्यो धार्याभ्य इति पृथगाह्वानं होतुरपितेभ्य
श्चान्यदनंतरं मादौ निविद्धानीयानां सूक्तानां मनेकं चेत्प्रथमेष्वाहाव आपो देवते च तृचैतेषां तृचा स्तोत्रियानुरूपाः शस्त्रादि
षु सर्वत्र माध्यंदिने प्रगाथास्तृतीया यथाग्रहणं मन्यद्याज्यां तानि शस्त्राण्युक्थं वाचीत्येषां शस्त्राजपः प्रातः सवन ऊर्ध्वं च षो
ळशिनः सर्वेषां मुक्थं वाचीं द्रायेति माध्यंदिनं उक्थं वाचीं द्राय देवेभ्य इत्युक्थेषु षोळशिकैष्वनंतरं पूर्वोक्तोत्रियेणानु
रूपस्य छंदः प्रमाणलिंगदैवतान्यार्षचैकं आनो मित्रावरुणां नो गंतं रिशादसां प्रवो मित्राय प्रमित्रयोर्वरुणयोरिति नवायातं
मित्रावरुणे तियाज्यायाहि सुषुमाहित इति षट्स्तोत्रियानुरूपा वनंतराः सप्तैद्रत्वा वृषभमुद्धेदभीति तिस्र इंद्रक्रतुविदंसुत
मितियाज्यै द्राग्नी आगतंसुत मिंद्राग्नी अपसस्परि । तोशा वृत्रहणा हुव इति तिस्र इहेंद्राग्नी उपेयं वामस्य मन्मन इति नवैद्रा

श्रौतसू.

॥ ३३ ॥

ग्रीआगतंसुतमितियाज्या ॥ १० ॥ संस्थितेषु सवनेषु षोडशनिचातिरात्रे प्रशास्तः प्रसुहीत्युक्तः सर्पतेति प्रशास्ताति
सृजेद्धोतादक्षिणेनौदुंबरीमंजसेतरे परयाद्वारोत्तरांवेदिः श्रोणीमभिनिः सर्पति मृगतीर्थमित्येतदाचक्षत एतेन निष्क्रम्य य
थार्थं न त्वेवान्यन्मूत्रेभ्य एतेन निष्क्रम्य कृत्वोदकार्थं वेद्यां समस्तानुपस्थाया परयाद्वारानित्ययावृता सदोद्वार्ये चाभिमृश्य
तूष्णीं प्रतिप्रसर्पत्येषावृत्सर्पतेति वचने पूर्वयैव गृहपतिः ॥ ११ ॥ एतस्मिन्काले ग्रावस्तुत्प्रपद्यते तस्योक्तमुपस्थानं पूर्व
याद्वाराहविर्धाने प्रपद्यदक्षिणस्य हविर्धानस्य प्रागुदगुत्तरस्याक्षशिरसस्तृणं निरस्य राजानमभिमुखो वतिष्ठते नात्रोपवेश
नो यो अद्य सौम्य इति त्वथास्मा अध्वर्युरुष्णीषं प्रयच्छति तदंजलिना प्रतिगृह्य त्रिः प्रदक्षिणं शिरः समुखं वेष्टयित्वा यदा सोमां
शूनमभिषवाय व्यपोहं त्यथ ग्राव्णोभिष्टुयान्मध्यमस्वरेणेदं सवनं मभित्वा देवसवितर्युजते मन उत युजते धिय आतून इन्द्रक्षु
मंतं माचिदन्यद्विशंतं प्रैतेवदं त्वित्यर्बुदं प्रागुत्तमाया आवक्रंजसे प्रवोग्रावाण इति सूक्तयोरंतरोपरिष्ठात्पुरस्ताद्वा पावमा
नीरोप्य यथार्थमावाग्रहग्रहणाच्छिष्टया परिधाय वेद्यं यजमानस्योष्णीषमादाय यथार्थमंत्येष्वहः सुप्रतिप्रयच्छेदितरेष्व
थापरमभिरूपं कुर्यादिति गाणगा रिराप्यायस्व समेतुत इति तिस्रो मृजंति त्वादशक्षिप एतमुत्पदं शक्षिपो मृज्यमानः सुह
स्त्यादशभिर्विवस्वतो दुहंतिसप्तैकामधुक्षत्पिप्युषीमिषमाकलशेषु धावति पवित्रे परिषिच्यत इत्येकाकलशेषु धावति इये
नो वर्म विगाहत इति द्वे एतासामर्बुदस्य चतुर्थी मुद्धृत्य तृचांतेषु तृचानवदध्यादाप्याय्यमाने प्रथमं मृज्यमाने द्वितीयं दुह्यमा

पूर्वष.

अ. ५

॥ ३३ ॥

नेतृतीयमासिच्यमानेचतुर्थेबृहच्छब्देबृहच्छब्देचतुर्थीमाचिदन्यद्विशंसतेतियदिग्रावाणःसंहादेरन्त्समानमन्यदबुद
 मेवेत्येकेप्रवोग्रावाणइत्येकउक्तंसर्पणंस्तुतेमाध्यंदिनेपवमानेविहत्यांगारान् ॥ १२ ॥ दधिघर्मेणचरंतिप्रव
 र्ग्यवांश्चेत्तस्यो कमृगावानैघर्मेणेज्याभक्षिणश्चहोतर्वदस्वेत्युक्तंउत्तिष्ठतावपश्यतेत्याहश्रातंहविरित्युक्तःश्रातंहविरित्य
 न्वाहश्रातंमन्यऊधनिश्रातमग्नावितियजत्यग्नेवीहीत्यनुवषट्कारोदधिघर्मस्याग्नेवीहीतिवा ॥ मयित्यदिन्द्रियंबृहन्म
 यिद्युन्ममुतक्रतुः ॥ त्रिश्रुद्धर्मोविभातुमआकूत्यामनसासहविराजाज्योतिषासह ॥ तस्यदोहमशीयतेतस्यतइंद्रपी
 तस्यत्रिष्टुपूछंदसउपहूतस्योपहूतोभक्षयामीतिभक्षजपोयंधिष्ण्यवतांप्रांचमंगारैरभिविहरेयुःपश्चात्स्वस्यधिष्ण्यस्योपवि
 श्योपहवमिष्ट्वापरित्वाग्नेपुरंवयमितिजपेदनिष्ठादीक्षितःसवनीयानांपुरस्तादुपरिष्ठाद्वापशुपुरोळाशेनचरंत्यक्रियामेके
 न्यत्रतदर्थवादवदनात्क्रियामाश्मरथ्योन्विताप्रतिषेधात्पुरोळाशाद्युक्तमानाराशंससादनान्नत्विहद्विदेवत्याएतस्मि
 न्कालेदक्षिणानीयंतेहीनैकाहेषुकृष्णाजिनानिधून्वंतःस्वयमेवदक्षिणापथंयंतिदीक्षिताःसत्रेण्विदमहंमांकल्याण्यैकीत्यै
 तेजसेयशसेमृतत्वायात्मानंदक्षिणान्नयानीतिजपंतउन्नेष्यमाणास्वाग्नीध्रीयआहुतीजुह्वतिददानीत्यग्निर्वदतिवायुराह
 तथेतितत् ॥ हंतेतिचंद्रमाःसत्यमादित्यःसत्यमोमापस्तत्सत्यमाभरन् ॥ दिशोयज्ञस्यदक्षिणादक्षिणानांप्रियोभूया
 संस्वाहा ॥ प्राचिह्येधिप्राचिजुषाणांप्राच्याज्यस्यवेतुस्वाहेतिद्वितीयां ॥ कइदंकस्माअदात्कामःकामायादात्कामोदा

श्रौतसू.

॥ ३४ ॥

ताकामःप्रतिग्रहीताकामंसमुद्रमाविशकामेनत्वाप्रतिगृह्णामिकामैतत्तेवृष्टिरसिद्यौस्त्वाददातुपृथिवीप्रतिगृह्णात्वित्य
तीतास्वनुमंत्रयेत्प्राण्यभिमृशेदप्राणिकन्यांचसर्वत्रचैवंप्रतिगृह्णाग्नीध्रीयंप्राप्यहविरुच्छिष्टंसर्वेप्राश्रीयुःप्राश्यप्रतिप्रसृ
प्य ॥ १३ ॥ मरुत्वतीयेनग्रहेणचरंतींद्रमरुत्वइहपाहिसोमंहोतायक्षदिंद्रमरुत्वंतंसजोषाइंद्रसगणोमरुद्भिरितिभक्षयि
त्वैतत्पात्रमरुत्वतीयंशस्त्रंशंसैदध्वर्योशोसावोमितिमाध्यंदिनेशस्त्रादिष्वाहावआत्वारथंयथोतयइदंवसोसुतमंधइति
मरुत्वतीयस्यप्रतिपदनुचराविंद्रनेदीयएदिहीतींद्रनिहवःप्रगार्थःप्रनूनंब्रह्मणस्पतिरितिब्राह्मणस्पत्यस्तृचाःप्रतिपदनु
चराद्रृचाःप्रगार्थाआतोर्ध्वं सर्वस्तोत्रियानुरूपाःप्रतिपदनुचराःप्रगार्थाःसर्वत्रप्राक्चछंदांसित्रैष्टुभात्सर्वाश्चैवाचतुष्प
दाःपंक्तिषुद्विरवस्येद्वयोर्द्वयोःपादयोर्ध्वं शोवाश्विनेपच्छःशस्यगतांतुपच्छःसमासमुत्तमेपदैपच्छोन्यत्पादैरवसायार्ध
चांतैःसंतानोऽग्निर्नेतात्वंसोमऋतुभिःपिन्वंत्यपइतिधाय्याःप्रवइंद्रायबृहतइतिमरुत्वतीयःप्रगार्थोजनिष्ठाउग्रइत्येकभूय
सीःशस्त्वामरुत्वतीयांनिविदंदध्यात्सर्वत्रैवमयुजासुमाध्यंदिनएकांतृचेर्धायुग्मास्वेकांशिष्ट्वातृतीयसवनैक्षिणीमृजानः
परिदध्याध्यायन्नेनआत्मनोन्यत्राप्येतयापरिदधदेवमुक्थंवाचींद्रायशृण्वतेत्वेतिशस्त्वाजपेद्येत्वाहिहत्येमघवन्नवर्ध
न्नितियाज्या ॥ १४ ॥ निष्केवल्यस्याभित्वाशूरनोनुमोभित्वापूर्वपीतयइतिप्रगार्थोस्तोत्रियानुरूपौयदिरथंतरंपृष्ठंयद्यु
वैबृहत्त्वामिद्धिहवामहेत्वंह्येहिचेरवइतिप्रगार्थाएतेभवंतितान्द्वेतिस्त्रस्कारंशंसैच्चतुर्थषष्ठौपादौबार्हतेप्रगार्थेपुनरभ्यसि

पूर्वप.
अ. ५

॥ ३४ ॥

त्वोत्तरयोरवस्येद्बृहतीकारं चेत्तावेवा द्विस्तृतीयपंचमौतुकाकुभेषु प्रत्यादानाद्युत्तरैर्वमेतत्पृष्ठेष्वहःस्विद्रनिहवब्राह्मणस्प
 त्यान्बृहतीकारमितरेषु पृष्ठेषु बृहद्रथंतरयोश्चतृचस्थयोर्होत्रकाश्चयेषां प्रगाथास्तोत्रियानुरूपाः सर्वमन्यद्यथास्तुतं परिमि
 तशस्य एकाहः सयद्युभयसामायत्पवमाने तस्य यो निरनुरूपो यो निस्थान एवैनामन्यत्र शंसैर्दूर्ध्वधा यथा यो निस्थान मने
 कानंतरे सकृत्पृथग्वाह्वानमेवमूर्ध्वमिंद्रनिहवात्प्रगाथानां यद्वावानेति धाय्या पिबासुतस्य रसिन इति सामप्रगाथ इंद्रस्य नु
 वीर्याणीत्येतस्मिन्नैर्द्रीनि विदं दध्या दनुब्राह्मणं वा स्वर उक्थं वार्ची द्रायो पशृण्वते त्वेति शस्त्वा जपेति बासो ममिंद्रमंदतुत्वे
 तियाज्या ॥ १५ ॥ होत्रकाणां कयानश्चित्राभुवत्कयात्वं न ऊत्या कस्तमिंद्रत्वावसुंसद्यो हजात एवात्वामिंद्रो शन्नपुणः
 सुमना उपाक इति याज्या तं वो दस्ममृतीष हंत त्त्वायामि सुवीर्यमिति प्रगाथौ स्तोत्रियानुरूपा उदुत्ये मधुमत्तमा इंद्रः पूर्भिर्दु
 दुब्रह्माण्यु जीषीव ज्रीवृषभस्तुराषाळितियाज्या तरो भिवो विदद्वसुंतरणिरित्तिषासतीति प्रगाथौ स्तोत्रियानुरूपा उदिन्व
 स्य रिच्यते भूय इदि मामूर्ष्वित्युपोत्तमामुद्धरेत् सर्वत्र पिबावर्धस्व तव घासुता स इति याज्या ॥ १६ ॥ अथ तृतीयसवनं मु
 त्तमस्वरेणादित्यग्रहेण चरं त्यादित्यानामवसानूतनेन होतायक्षदादित्यान्प्रियान्प्रियधाम्न आदित्या सो अदितिर्मादयं ता
 मिति नैतं ग्रहमीक्षेत ह्यमानं स्तुत आर्भवे पवमाने विहृत्यांगारां न्मनोतादि पश्विळांतं पशुकर्म कृत्वा पुरोळाशाद्युक्तमाना
 राशंससादनात्सन्नेषु म्रदिष्ठा पुरोळाशस्य तिस्रस्ति स्रः पिंड्यो दक्षिणतः प्रतिस्वंचमसेभ्यः स्वेभ्यः पितृभ्य उपास्येयुरत्र पित

श्रौतसू.

॥ ३५ ॥

रोमादयध्वैयथाभागमावृषायध्वमिति सव्यावृत आग्नीध्रीयं प्राप्य हविरुच्छिष्टं सर्वे प्राश्नीयुः प्राश्य प्रतिप्रसृप्य ॥ १७ ॥
सावित्रेण ग्रहेण चरंत्यभूदेवः सविता वंद्यो नूनो होतायक्षदेवं सवितारं दमूना देवः सविता वरेण्यो दधद्रत्ना दक्षपितृभ्य आयु
नि ॥ पिवात्सोमं मम दन्नेन मिष्टयः परिज्माचिद्रमते अस्य धर्मणीति वषट्कृते होता वैश्वदेवं शस्त्रं शंसैत्सर्वादि शोध्यायेच्छं
सिष्यं न्यस्यां द्वेष्यो न तामध्वर्यो शोशो सावो मिति तृतीय सवने शस्त्रादिष्वाहा वस्तत्सवितुर्वृणीमहेद्यानो देव सवितरिति वै
श्वदेवस्य प्रतिपदनुचरा वभूदेव एकया च दशभिश्च स्वभूतैर्द्वाभ्यामिष्टये विंशत्या च तिसृभिश्च वहसे त्रिंशता च नियुद्भिर्वाय
विहता विमुं च प्रद्या वेति दैर्घतमसं सुरूपकृत्तुमूतये तक्षत्रथमयं वेन श्रोदयत्पृश्निगर्भायेभ्यो मातामधुमत्पिन्वते पय एवापित्रे
विश्वदेवाय वृष्णा आनो भद्राः क्रतवो यंतु विश्वत इति नव वैश्वदेवै वैश्वदेवाग्निमारुतयोः सूक्तेषु सावित्रादि निविदो दध्याच्च
तस्रो वैश्वदेव उत्तरास्ति स्र उत्तरै सूक्तानां तद्धिदैवतदैवतेन सूक्तांतो धार्याश्चात्रैकपातिनीरदिति द्यौरदिति रंतरिक्षमिति प
रिदध्यात्सर्वत्र वैश्वदेवे द्विः पच्छोर्धर्चशः सकृद्भूमिमुपस्पृशन्नुक्थं वाचीं द्रायदेवेभ्य आश्रुत्यै त्वेति शस्त्वाजपे द्विश्वेदेवाः
शृणुते मंहवं मइतियाज्या ॥ १८ ॥ त्वंसोमपितृभिः संविदानं इति सौम्यस्य याज्या तं घृतयाज्याभ्यामुपांशूभयतः प
रियजंति घृताहवनो घृतपृष्ठो अग्निर्घृते श्रितो घृतम्बस्य धाम ॥ घृतप्रुषस्त्वा हरितो वहंतु घृतं पिबन्यजसि देवदेवानिति पुर
स्तादुरुविष्णो विक्रमस्वो रुक्षया यनस्कृधि ॥ घृतं घृतयोने पिब प्रयज्ञपतिं तिरैत्युपरिष्ठादन्यतरतश्चेदग्ना विष्णू महि

पूर्वष.
अ. ५

॥ ३५ ॥

धामप्रियंवामित्युपांश्वेवाहृतंसौम्यं पूर्वमुद्रातृभ्योगृहीत्वावेक्षेतयत्तेचक्षुर्दिवित्सुपर्णेयेनैकराज्यमजयोहिना ॥ दीर्घ
 यच्चक्षुरदितेरनंतंसोमो नृचक्षामयितद्धात्वित्यपश्यन् हृदिस्पृक्क्रतुस्पृग्वर्चोधावर्चोअस्मासुधेहि ॥ यन्मेमनोयमंगतं
 यद्वामेअपरागतं ॥ राज्ञासोमेनतद्वयमस्मासुधारयामसि ॥ भद्रंकर्णेभिः शृणुयामदेवाइतिचांगुष्ठोपकनिष्ठिकाभ्यां
 माज्येनाक्षिणीअज्यच्छंदोगेभ्यः प्रयच्छेद्विहतेषुशालाकेष्वग्नीध्रः पालीवतस्ययजत्यैभिरग्नेसरथंयाह्यर्वाडित्युपांश्वेवने
 ष्टारैविसंस्थितसंचरेणानुप्रपद्यतस्योपस्थउपविश्यभक्षयेत् ॥ १९ ॥ अथयथेतंस्वभ्यग्रमाग्निमारुतंतस्याद्यांपच्छक्रगा
 वानैपच्छः शस्याचैदर्धर्चशइतरांसंतानमुत्तमेनवचनेनैवैश्वानरायपृथुपाजसैशंनः करत्यर्वतैप्रत्वक्षसः प्रतवसोयज्ञायज्ञा
 वोअग्रयेदेवोवोद्रविणोदाइतिप्रगाथौस्तोत्रियानुरूपौप्रतव्यसीनव्यसीमापोहिष्ठेतितिस्रोवियतमपउपस्पृशन्नन्वारब्धे
 ष्वपावृतशिरस्कइदमादिप्रतिप्रतीकमाह्वानमुतनोहिर्बुध्न्यः शृणोतुदेवानांपलीरुशतीरवंतुनइतिद्वैराकामहमितिद्वैपा
 वीरवीकन्याचित्रायुरिमंयमप्रस्तरमाहिसीदमतलीकव्यैर्यमोअंगिरोभिरुदीरतामवरउत्परासआहंपितृन्तसुविदत्राँऽ
 अवित्सीदंपितृभ्योनमोअस्त्वद्यस्वादुष्किलायमितिचतस्रोमध्येचाह्वानमदामोदैवमोदामोदैवोमित्यासांप्रतिगरौययो
 रोजसास्कभितारजांसिवीर्येभिर्वीरतमाशविष्ठा ॥ यापत्येतेअप्रतीतासहोभिर्विष्णूअगन्वरुणापूर्वहृतौ ॥ विष्णोर्नुकंवी
 र्याणिप्रवोचैतंतुतन्वन्नजसोभानुमन्विह्येवानइंद्रोमघवाविरपूशीतिपरिदध्याद्भूमिमुपस्पृशन्नुत्तमेनवचनेनध्रुवावनय

श्रौतसू.

॥ ३६ ॥

नंकांक्षेदुक्थंवाचींद्रायदेवेभ्यंआश्रुतायत्वेतिशस्त्वाजपेदग्नेमरुद्भिःशुभयद्भिर्ऋक्भिरितियाज्येत्यंतोग्निष्टोमोग्निष्टोमः

॥ २० ॥ इत्याश्वलायनश्रौतसूत्रेपूर्वषट्केपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

॥

॥

॥

॥ ॐम् ॥ उक्थ्येतुहोत्रकाणांमेह्युषुब्रवाणितंआग्निरगामिभारतंश्वर्षणीधृतमस्तन्नाह्यामसुरइतितृचाविंद्रावरु
णायुवमावांराजानांविंद्रावरुणामधुमत्तमस्येतियाज्यावयमुत्वामपूर्व्ययोनइदमिदंपुरेतिप्रगाथौसर्वाःककुभःप्रमंहि
षायोदप्रुतोच्छामइंद्रैबृहस्पतेयुवमिंद्रश्चवस्वइतियाज्याधाहींद्रगिर्वणइयंतइंद्रगिर्वणऋतुर्जनित्रीनूमर्तोभवामित्रःसंवां
कर्मणेंद्राविष्णूमदपतीमदानामितियाज्येत्यंतउक्थ्यः ॥ १ ॥ अथषोळश्यंसाविसोमइंद्रतइतिस्तोत्रियानुरूपावात्वा
वहंतुहरयइतितिस्रोगायत्र्यउपोषुशृणुहीगिरःसुसंहशंत्वावयंमघवन्नित्येकाद्वेचपंक्तीयदिंद्रपृतनाज्येऽयंतेअस्तुहर्यत
इत्यौष्णिहबार्हतौतृचावाधूर्वस्माइतिद्विपदाब्रह्मन्वीरब्रह्मकृतिंजुषाणइतित्रिष्टुबेषब्रह्मायऋत्वियइंद्रोनामश्रुतोगृणे ।
विस्रुतयोयथापथइंद्रत्वद्यंतिरातयः ॥ त्वामिच्छवसस्पतैयंतिगिरोनसंयतइतितिस्रोद्विपदाःप्रतेमहेविदथेशंसिषंहरी
इतितिस्रोजगत्यस्त्रिकद्रुकेषुमहिषोयवाशिरं ॥ प्रोष्वस्मैपुरोरथमितितृचावातिच्छंदसौपच्छःपूर्वद्वेधाकारमुत्तरमनुष्टु
ब्गायत्रीकारंप्रचेतनप्रचेतयायाहिपिबमत्स्व ॥ ऋतुश्छंदऋतंबृहत्सुम्नआधेहिनोवसवित्यनुष्टुप्प्रवस्त्रिष्टुभमिषमर्चत
प्रार्चत ॥ योव्यर्तारफाणयदितितृचाआनुष्टुभाउत्तमस्योत्तमांशिष्टौत्तमांनिविदंदध्याहिङ्गैःपदानुपूर्वव्याख्यास्यामो

पूर्वष.
अ. ६

॥ ३६ ॥

मत्सदहिंवृत्रमपांजिन्वदुदार्यमुद्यादिविसमुद्रं पर्वताँऽइहोद्यद्भ्रस्यविष्टपमितिपरिधानीयैवाह्येवैवाहींद्रं ॥ एवाहिश
 क्रोवशीहिशक्रइतिजपित्वापाःपूर्वेषांहरिवःसुतानामितियजति ॥२॥ विहृतस्येंद्रजुषस्वंप्रवहायाहिशूरहरीइह ॥ पिबा
 सुतस्यमतिर्नमध्वश्चकानश्चारुर्मदाय ॥ इंद्रजठरंनव्यंनपृणस्वमधोर्दिवोन ॥ अस्यसुतस्यस्वर्णोपत्वामदाःसुवाचोअ
 स्थुः ॥ इंद्रस्तुराषाणिमत्रोनजघानवृत्रंयतिर्न ॥ बिभेदवलंभृगुर्नससाहेशत्रून्मदेसोमस्य ॥ श्रुधीहवंनइंद्रोनगिरोजुष
 स्ववज्रीन ॥ इंद्रसयुग्भिर्दिद्युंनमत्स्वामदायमहेरणाय ॥ आत्वाविशंतुकविर्नसुतासइंद्रत्वष्टान ॥ पृणस्वकुक्षीसोमो
 नाविद्धीशूरधियाहियानः ॥ साधुर्नगृध्रुर्कभुर्नास्तेवशूरश्चमसोन ॥ यातेवभीमोविष्णुर्नत्वेषःसमत्सुक्रतुर्नेतिस्तोत्रिया
 नुरूपाऊर्ध्वस्तोत्रियानुरूपाभ्यांतदेवशस्यंविहरेत्पादान्व्यवधायार्धचर्चशःशंसैत्पूर्वासांपूर्वाणिपदानिगायत्र्यःपंक्तिभिः
 पंक्तीनांतुद्वेद्वेपदेशिष्येतेताभ्यांप्रणुयादुष्णिहोबृहतीभिरुष्णिहांतूत्तमान्पादान्द्रौकुर्याच्चतुरक्षरमाद्यंद्विपदाश्चतुर्धाकृ
 त्वांप्रथमात्रिष्टुभोत्तराजगतीभिरुत्तमायाश्चतुर्थमक्षरमंत्यंपूर्वस्याद्यमुत्तरस्यानुष्टुभमतिछंदःस्ववदध्याद्वितीयतृतीययो
 स्तृतीययोःपादयोरवसानतउपदध्यात्प्रचेतनेतिपूर्वस्यांप्रचेतयेत्युत्तरस्यामुत्तरास्वितरान्पादान्पष्ठान्कृत्वानुष्टुपूकारंशं
 सैदूर्ध्वस्तोत्रियानुरूपाभ्यामातोविहृतस्तत्रप्रतिगरओथामोदैवमदेमदामोदेवोमथेतियाज्यांजपेनोपसृजेदेवाह्येवापाःपू
 र्वेषांहरिवःसुतानामेवाहींद्रं ॥ अथोइदंसवनंकेवलंते ॥ एवाहिशक्रोममद्धिसोमंमधुमंतमिंद्रवशीहिशक्रःसत्रावृषंजठ

श्रौतसू.

३७ ॥

रआवृषस्वेतिसमानमन्यत्स्तोत्रियायनिविदेपरिधानीयायाइत्याहावआहतंषोळशिपात्रैसमुपहावंभक्षयंतिघर्मेचभक्षि
णोमैत्रावरुणस्त्रयश्छंदोगांद्रषोळशिन्नोजस्विस्त्वंदेवेष्वस्योजस्वंतंमामायुष्मंतंवर्चस्वंतंमनुष्येषुकुरु ॥ तस्यतंद्रपीत
स्यानुष्टुप्छंदसउपहृतस्योपहृतोभक्षयामीतिभक्षजपः ॥ ३ ॥ अतिरात्रेपर्यायाणामुक्तःशस्योपायोहोतुरपियथाहोत्रका
णांप्रथमेपर्यायेहोतुराद्यांवर्जयित्वाप्रत्यृचंस्तोत्रियानुरूपेषुप्रथमानिपदानिद्विरुक्त्वावस्यंतिशिष्टेसमसित्वाप्रणुवंतिस
र्वेसर्वासांमध्यमेमध्यमानिप्रत्यादायऋगंतैःप्रणुवंत्युत्तमान्युत्तमेचतुरक्षराणित्वच्छावाकश्चतुःशस्त्राःपर्यायाहोतुराद्यं
याज्याभ्यःपूर्वेपर्यासाःपांतमावोअंधसोपादुशिष्यंधसस्त्यमुवःसत्रासाहमितिसूक्तशेषोभित्यंमेषमध्वर्यवोभरतंद्राय
सोममितियाज्याप्रवद्रायमादनंप्रकृतान्यृजीषिणःप्रतिश्रुतायवोधृषदितिपंचदशदिवश्चिदस्येतिपर्यासःसनोनव्येभि
रितिचांस्यमदेपुरुवर्पांसिविद्वानितियाज्यावयमुत्वातदिदर्थीवयमिंद्रत्वायवोभिवार्त्रहत्यायेत्युत्तमामुद्धरेदिंद्रोअंगम
हृदयमभिन्यूषुवाचमसुधूतस्यहरिवःपिबेहेतियाज्येद्रायमद्वनेसुतमिंद्रमिद्राथिनोबृहदेद्रसानसिमेतोन्विद्रंस्तवामे
शानमानोअस्मिन्मघवन्निद्रपिबतुभ्यंसुतोमदायेतियाज्यायंतंद्रसोमोयंतेमानुषेजनउद्धेदभीत्युत्तमामुद्धरेदहंभुवम
पाय्यस्यांधसोमदायेतियाज्यातूनंद्रक्षुमंतमाप्रद्रवपरावतो नह्यन्यंबळाकरमित्यष्टावींखयंतीरहंदापातासुतमिंद्रोअ
स्तुसोमंहंतावृत्रमितियाज्याभित्वावृषभासुतेभिप्रगोपतिंगिरातूनंद्रमद्यगितिसूक्तेअश्वावतिप्रोग्रांप्रीतिंवृष्णइयमिस

पूर्वष.
अ. ६

॥ ३७ ॥

त्यामितियाज्येदंवसोसुतमंधंइंद्रेहिमत्स्यंधसःप्रसम्राजमुपक्रमस्वाभरघृषतातदस्मैनव्यमस्यपिबयस्यजज्ञानइंद्रेतिया
 ज्येदंह्यन्वोजसामहांइंद्रोयओजसासमस्यमन्यवेविशइतिद्विचत्वारिंशद्विष्वजितेतिष्ठाहरीरथआयुज्यमानेतियाज्या
 त्वेतानिषीदतात्वशत्रवागर्हिनकिरिंद्रत्वदुत्तरइत्युत्तमामुद्धरेच्छतेदधामीदंत्यत्पात्रमिंद्रपानमितियाज्यायोगेयोगेतव
 स्तरंयुंजंतिब्रध्नमरुषंयदिंद्राहंप्रतेमहंऊतीशचीवस्तववीर्येणेतियाज्येद्रःसुतेषुसोमेषुयइंद्रसोमपातमंआघायेअग्निमिंधत
 इतिसप्तदशयइंद्रचमसेष्वासोमःप्रवःसतांप्रोद्रोणेहरयःकर्मागमन्नितियाज्येतिपर्यायाःपर्यासवर्जगायत्राः ॥ ४ ॥ संस्थि
 तेष्वश्विनायस्तुवतेशंसिष्यन्विसंस्थितसंचरेणनिष्क्रम्याग्नीधीयेजान्वाच्याहुतीर्जुहुयादग्निरज्वीगायत्रेणच्छंदसांतम
 श्यांतमन्वारभेतस्मैमामवतुतस्मैस्वाहा ॥ ऊषाअज्विनीत्रैष्टुभेनच्छंदसांतामश्यांतामन्वारभेतस्यैमामवतुतस्यैस्वाहा ॥
 अश्विनावज्विनौजागतेनच्छंदसांतावश्यांतावन्वारभेताभ्यांमामवतुताभ्यांस्वाहा ॥ बणमहांऽअसिसूर्येतिद्वाभ्यामि
 द्रंवोविश्वतस्परीतिचंप्राश्याज्यशेषमपउपस्पृशेन्नाचामेद्विज्ञायतेदेवरथोवाएषयद्धोतानाक्षमद्भिःकरवाणीतिंप्राश्य
 प्रतिप्रसृप्यपश्चात्स्वस्यधिष्ण्यस्योपविशेतसमस्तजंघोरुररत्निभ्यांजानुभ्यांचोपस्थंकृत्वायथाशकुनिरुत्पतिष्यन्नपस्थकृत
 स्त्वेवाश्विनंशंसैदग्निर्होतागृहपतिःसराजेतिंप्रतिपदेकपातिनीपच्छेत्तयाग्नेयंगायत्रमुपसंतनुयात्प्रातरनुवाकन्यायेन
 तस्यैवसमाम्नायस्यसहस्रावममोदेतोःशंसैद्वाहतास्त्रयस्तृचाःस्तोत्रियाःप्रगाथावातान्पुरस्तादनुदैवतंस्वस्यच्छंदसोय

श्रौतसू.

॥ ३८ ॥

थास्तुतंशंसेद्येषुवान्येषुपच्छोद्विपदाउपसंतनुयादेकपदास्ताभ्यश्चोत्तराविच्छंदसउद्धरेदपिवातन्यायेनशंसनैनतुपच्छो
न्यास्त्रिष्टुब्जगतीभ्यःपांकेनोदितेसौर्याणिप्रतिपद्यतेसूर्योनोदिवउदुत्यंजातवेदसमितिनवचित्रंदेवानानमोमित्रस्यैद्र
क्रतुंनआभराभित्वाशूरनोनुमोषहवःसूरचक्षसइतिप्रगाथामहीद्यौःपृथिवीचनस्तेहिद्यावापृथिवीविश्वशंभुवाविश्वस्य
देवीमृचयस्यजन्मनोनयारोषातिनग्रभदितिद्विपदाबृहस्पतेअतियदर्योअर्हादितिपरिधानीयाप्रतिपदेपरिधानीयायाइ
त्याहावोबृहत्सामचेत्तस्ययोनिंप्रगाथेषुद्वितीयांतृतीयांवांनवाश्विनेनग्रहेणसपुरोळाशेनचरंतीमेसोमासस्तिरोअन्ह्यासं
स्तीव्रास्तिष्ठंतिपीतयेयुवभ्यां ॥ हविष्मतानासत्यारथेनायातमुपभूषतंपिबध्याइत्यनुवाक्याहोतायक्षदश्विनासोमानां
तिरोअन्ह्यानामितिप्रैषःप्रवामंधांसिमद्यान्यस्थुरुभापिबतमश्विनेतियाज्यैअध्यर्धामनवानंयद्येतस्यपुरोळाशस्यस्विष्ट
कृदाचरेयुःपुरोळाअग्नेपचतोमेवृधानआहुतिमितिसंयाज्यै ॥ ५ ॥ यदिपर्यायानभिव्युच्छेत्सर्वेभ्यएकंसंभरेयुःप्रथमा
द्धोताद्वितीयान्मैत्रावरुणोब्राह्मणाच्छंसीचोत्तमादच्छावाकोद्वौचेद्वौप्रथमाद्वाउत्तमादपिवासर्वेस्युःस्तोमनिर्हस्ताऊर्ध्व
स्तोत्रियानुरूपेभ्यःप्रथमोत्तमांस्तृचांछंसेयुर्निर्हासएवैकस्मिन्होतृवर्जमित्येकआश्विनायैकस्तोत्रियोमेविवस्वदुषसइति
तंपुरस्तादनुदैवतैस्वस्यच्छंदसोयथास्तुतंशंसेत्रीणिषष्टिशतान्याश्विनैविमतानांप्रसवसंनिपातैसंसवोनंतर्हितेषुनद्यावा
पर्वतेनवाप्येकैतर्हितेष्वपितथासतिसंत्वरदेवतावाहनात्कयाशुमेतिचमरुत्वतीयेपुरस्तात्सूक्तस्यशंसेद्योजातएवेतिनि

पूर्वप.

अ. ६

॥ ३८ ॥

ष्केवल्यैममाग्नेवर्चइतिवैश्वदेवसूक्तस्यापिवैतेष्वेवनिविदोदध्यादुद्धरेदितराणिस्थानंचैन्निविदोतिहरैन्माप्रगामेतिपुर
स्तात्सूक्तंशस्त्वान्यस्मिस्तदैवतेदध्यात् ॥ ६ ॥ सोमातिरेकेस्तुतशस्त्रोपजनःप्रातःसवनेस्तिसोमोअयंसुतोर्गौर्धयतिम
रुतामितिस्तोत्रियानुरूपौमहाँऽइंद्रोयओजसातोदेवाअवंतुनइत्यैद्रीभिर्वैष्णवीभिश्चस्तोममतिशस्यैद्रायजेद्वैष्णव्यावै
द्रावैष्णव्येतिगाणगारिदैवतप्रधानत्वात्संवांकर्मणासमिषाहिनोमीतिमाध्यंदिनेवणमहाँऽअसिसूर्यौदुत्यदर्शतंवपुरिति
प्रगाथौस्तोत्रियानुरूपौमहाँइंद्रोनृवद्विष्णोर्नुकंयाविश्वासांजनितारामतीनामितियाज्यातृतीयसवनउत्तरोत्तरांसंस्था
मुपेयुरातिरात्रादतिरात्राच्चैत्प्रतत्तेअद्यशिपिविष्टनामप्रतद्विष्णुस्तवतेवीर्येणेतिस्तोत्रियानुरूपौमाध्यंदिनेनशेषस्त्वेष
मित्थासमरणंशिमीवतोरितिवायाज्या ॥ ७ ॥ क्रीतेराजनिनष्टेदग्धेवापिदग्धानिसदोहविधानान्यनावृताक्रियैरन्ना
वृतावान्यंराजानमभिषुणुयुरनधिगमेपूतीकान्फाल्गुनान्यन्यावाओषधयःपूतीकैःसहप्रायश्चित्तंवाहुत्वोत्तरमालभेत
सुत्यासूक्तमेवमन्येतप्रतिधुक्प्रातःसवनेशृतंमाध्यंदिनेदधितृतीयसवनेश्रायंतीयंब्रह्मसामयदिफाल्गुनानिवारवंतीयं
यज्ञायज्ञीयस्यस्थानेश्रायंतीयमेकैकदक्षिणंयज्ञंसंस्थाप्योदवसायपुनर्यजेततस्मिन्पूर्वस्यदक्षिणांदद्यात्सोमाधिगमेप्र
कृत्या ॥ ८ ॥ दीक्षितानामुपतापैपरिहितेप्रातरनुवाकेनुपाकृतेवापुष्टिपतेपुष्टिश्चक्षुषेचक्षुःप्राणायप्राणंत्मनेत्मानंवाचे
वाचमस्मैपुनर्धेहिस्वाहेतिब्रह्माहुतिंहुत्वाशीतोष्णाअपःसमानीयैकविंशतिमासुयवान्कुशपिंजूलांश्चावधायताभिरद्भि

श्रौतसू.

॥ ३९ ॥

रबर्थकुर्वीतताभिरेनमाप्लावयेज्जीवानामस्थता ३॥ इमममुंजीवयतजीविकानामस्थता ३॥ इमममुंजीवयतसंजीवानाम
स्थता ३॥ इमममुंसंजीवयतसंजीविकानामस्थता ३॥ इमममुंसंजीवयतेत्यौषधिसूक्तेनचाप्लाव्यानुमृजेदुपांश्वंतर्यामौतेप्रा
णापानौपातामसाउपांशुसवनस्तेव्यानंपात्वसावैद्रवायवस्तेवाचंपात्वसौमैत्रावरुणस्तेचक्षुषीपात्वसावाश्विनस्तेश्रोत्रं
पात्वसावाग्रयणस्तेदक्षक्रतूपात्वसाउक्थ्यस्तेगानिपात्वसौध्रुवस्तआयुःपात्वसावितितथासनमनुपरिक्रमणंत्रातारमिंद्र
मवितारमिंद्रमितिताक्ष्यादिर्यद्यप्यन्यदैकाहिकाद्वैश्वदेवैस्वस्त्यात्रेयेनिविदंदध्यात्प्रकृत्यानिगदे ॥ ९ ॥ संस्थितेतीर्थेन
निर्हत्यावभृथेप्रेतालंकारान्कुर्वतिकेशश्मश्रुलोमनखानिवापयंतिनलदेनानुलिंपांतिनलदमालांप्रतिमुंचंतिनिष्पुरीषमेके
कृत्वापृषदाज्यंपूरयंत्यहतस्यवाससःपाशतःपादमात्रमवच्छिद्यप्रोर्णुवंतिप्रत्यग्दशेनाविःपादमवच्छेदमस्यपुत्राअमाकु
र्वीरन्नग्नीनस्यसमारोप्यदक्षिणतोबहिर्वेदिदहेयुराहार्येणानाहिताग्निंपत्नींचप्रत्येत्याहःसमापयेयुःप्रातरनभ्यासमनभि
हिंकृतानिश्चस्त्रानुवचनाभिष्टवनसंस्तवनानिपुराग्रहग्रहणात्तीर्थेननिष्क्रम्यत्रिःप्रसव्यमायतनंपरीत्यपर्युपविशंतिपश्चा
द्धोतोत्तरोध्वर्युस्तस्यपश्चाच्छंदोगाआयंगौःपृश्निरक्रमीदित्युपांशुस्तुवतेस्तुतेहोताप्रसव्यमायतनंपरिव्रजन्स्तोत्रियमनु
व्रजेदप्रणुवन्यामीश्वप्रेहिप्रेहिपथिभिःपूर्व्येभिरितिपंचानांतृतीयमुद्धरेन्मैनमग्नेविदहोमाभिश्चोचइतिषट्पूषात्वेतश्चया
वयतुप्रविद्वानितिचतस्रउपसर्पमातरंभूमिमेतामितिचतस्रःसोमएकेभ्यउरूणसावसुतृपाउदुंबलावितिचसमाप्यसंचि

पूर्वष.

अ. ६

॥ ३९ ॥

त्यतीर्थेन प्रपाद्यथासनमासादयेयुर्भक्षेषु प्राणभक्षान्भक्षयित्वा दक्षिणे मार्जालीये निनयेयुर्दक्षिणस्यावावेदिश्रोण्यां सप्त
 दशमहर्भवति त्रिवृतः पवमाना रथं तरपृष्ठो ग्निष्टोमः संस्थिते ऽवभृथमेके गमयंत्येतस्यैतदहरभि शब्दयंतो निर्मथ्येन वाद
 गध्वानि खाय संवत्सरा देन मग्निष्टोमेन याजयेयुर्नेदिष्ठिनं वा दीक्षयेयुरपि वोत्थानं गृहपता उक्तः स्तुतशस्त्रविकार एकाहेषु य
 यजमाना सने शयीत संस्थिते पायतीष्ववभृथं गमयेयुरित्यालेखनः पूर्वेण सदोदहेयुरित्याश्मरथ्य एष एवावभृथः ॥ १० ॥
 अग्निष्टोमो त्यग्निष्टोम उक्थ्यः षोडशीं वाजपेयोतिरात्रो सौर्याम इति संस्थां स्तासां यामुपयंतितस्या अंते यज्ञपुच्छं मनुयाजाद्यु
 क्तं पशुनाशं युवाका दुत्तमस्त्वहसूक्तवाक प्रैषो वीवृधतेति पुरोळाश देवतां पशुदेवता मेकैयदिसवनीयस्य पशोः पशुपुरोळा
 शंकुर्युरवीवृधेतां पुरोळाशैरित्येव ब्रूयात्सवनीयैरेवैद्रो वर्धते पशुपुरोळाशेन पशुदेवतोर्ध्वं शंयुवाका द्वारियोजनोपाः सोमम
 स्तमिन्द्रप्रयाहि धाना सोमानामिन्द्राद्धि च पिब च युनज्मि ते ब्रह्मणा केशिना हरी इतीज्यानुवाक्ये अंत्येष्वहस्सुतिष्ठा सुकंमघ
 वन्मापरागा अयं यज्ञो देवया अयं मियेध इतीतरेषु परायाहि मघवन्ना च याहीति वानुवाक्योत्तरवत्स्वहः स्वननुवषट्कृतेति
 प्रैषं मैत्रावरुण आहेहमद एवमघवन्निद्रतेश्व इत्यद्येत्यतिरात्रेद्य सुत्यामिति च तस्यांतं श्रुत्वा ग्रीधः श्वः सुत्यां प्राह श्वः सुत्यां वा
 एषां ब्राह्मणानां तामिन्द्रायेंद्राग्निभ्यां प्रब्रवीमि मित्रावरुणाभ्यां वसुभ्योरुद्रेभ्य आदित्येभ्यो विश्वेभ्यो देवेभ्यो ब्राह्मणेभ्यः
 सौम्येभ्यः सोमपेभ्यो ब्रह्मन्वाचं यच्छेति ॥ ११ ॥ आहतमुन्नेत्राद्रोणकलशमिळामिव प्रतिगृह्योपहवमिष्ठावेक्षेत हरिव

श्रौतसू.

॥ ४० ॥

तस्तेहारियो जनस्यस्तुतस्तोमस्यशस्त्वोक्थस्यैष्टयजुषो योभक्षो गोस निरश्वसनिस्तस्यत उपहृतस्योपहृतोभक्षयामीति प्राण
भक्षंभक्षयित्वा प्रतिप्रदायद्रोणकलशमात्मानमाप्याय्य यथाप्रसृतं विनिःसृप्याग्नीधीये विनिःसृप्ताहुती जुह्वत्ययं पीत इंदु
रिंद्रं मदेधादयं विप्रो वाचमर्चन्नियच्छन् ॥ अयंकस्यचिद्रुहतादभीकै सोमो राजानसखायं रिषेधात्स्वाहा ॥ इंदराधो
अग्निना दत्तमागाद्यशोभर्गः सह ओजो बलं च ॥ दीर्घायुत्वाय शतशारदाय प्रतिगृभ्णामि महते वीर्याय स्वाहेत्याहवनीये
षट्षट्शकलान्यभ्यादधति देवकृतस्यैनसो वयजनमसि स्वाहा ॥ पितृकृतस्यैनसो वयजनमसि स्वाहा ॥ मनुष्यकृतस्यै
नसो वयजनमसि स्वाहा ॥ आत्मकृतस्यैनसो वयजनमसि स्वाहा ॥ एनस एनसो वयजनमसि स्वाहा ॥ यद्वो देवाश्च कृ
मजिह्वया गुर्विति चद्रोणकलशाद्धाना गृहीत्वा वेक्षेरन्ना पूर्यास्थामा पूरयत प्रजया च धनेन चैद्रस्य कामदुधास्थ कामान्मेधु
ङ्गध्वं प्रजां च पशूंश्चेत्यवघ्रायातः परिधिदेशे निवपेयुः प्रत्येत्य तीर्थदेशे पां पूर्णाश्च मसास्तान्त्सव्यावृतो ब्रजंति हरिततृणानि
विमृज्य प्रतिस्वंच मसेभ्यस्त्रिः प्रसव्यमुदकैरात्मनः पर्युक्षंते दक्षिणैः पाणिभिरितरैर्वा प्रदक्षिणैस्वधा पित्रे स्वधा पिता महायं
स्वधा प्रपिता महायेत्युक्तं जीवमृतेभ्यः पाणींश्च मसेष्ववघ्रायात्सुधूतस्य देवसोमते मतिविदो नृभिः सुतस्यस्तुतस्तोमस्यश
स्त्वोक्थस्यैष्टयजुषो योभक्षो गोस निरश्वसनिस्तस्यत उपहृतस्योपहृतोभक्षयामीति प्राणभक्षान्भक्षयित्वा माहं प्रजां परासि
चर्मित्येतेनाभ्यात्मं निनीयाच्छायं यो मरुतः श्लोक एत्वित्येतया भिमृशंति दधिक्वाणो अकारिषमित्याग्नीधीये दधिद्रप्सा

पूर्वप.

अ. ६

॥ ४० ॥

न्प्राश्यं सख्यानि विसृजंत उभा कवी युवाना सत्यादा धर्मणस्पती ॥ परिसत्यस्य धर्मणा विसख्यानि सृजामह इति ॥ १२ ॥
 पत्नी संयाजैश्चरित्वावभृथं व्रजंति व्रजंतः साम्नो निधनमुभयं त्यवभृथेष्ट्यातिष्ठंतश्चरंति प्रयाजाद्यनुयाजां तानास्यामिळा
 न बर्हिष्मंतौ प्रयाजानुयाजावप्सु मंतौ गायत्रौ वारुणं हविर्विरवते हेळो वरुण नमो भिरिति द्वे अग्नी वरुणौ स्विष्टकृदर्थे त्वं नो
 अग्ने वरुणस्य विद्वानिति द्वे संस्थितायां पादानुदकांते वदधुर्नमो वरुणायाभिष्ठितो वरुणस्य पाश इति तत आचामंति भक्ष
 स्यावभृथो सिंभक्षितस्यावभृथो सिंभक्षं कृतस्यावभृथो सीति प्रोथ्य प्रथमेन प्रष्टीवंति प्रगिरंत्युत्तराभ्यां तत आचम्याप्लवंत
 आपो अस्मान्मातरः शुंधयं त्विदमापः प्रवहत सुमित्र्या न आप ओषधयः सं त्वित्येतया वृताभ्युक्षेरन्नैवाप्यदीक्षिता उन्नेनैना
 नुन्नयत्युन्नेतरुन्नोन्नयौ न्नेतर्वस्वो अभ्युन्नयान इत्युन्नीयमाना जपंत्युद्वयं तमसस्परीत्युदेत्यसमानमत ऊर्ध्वं हृदयशूलेना सं
 स्थाजपात्सं स्थाजपेनोपतिष्ठंतैयेयेपवृत्तकर्माणः ॥ १३ ॥ गार्हपत्य उदयनीयया चरंति सा प्रायणीययोक्ता पथ्यास्वस्ति
 रिहोत्तमाज्यहविषां विपरीताश्च याज्यानुवाक्यास्ते चैव कुर्युर्ये प्रायणीयां प्रकृत्या संयाज्ये संस्थितायां मैत्रावरुण्यनूबंध्यां स
 दस्येक उत्तरवेद्यामेके हुतायां वपायां यद्येकादशिन्यग्रतः कृताग्नीषोमीयेण संचरेण व्रजित्वा गार्हपत्ये त्वाष्ट्रेण पशुना चरंत्यं
 जनादिपर्यग्निकृत्वोत्सृजंत्यपुनरायनाय दित्वध्वर्यव आज्येन समामुयुस्तथैव होता कुर्यात्संप्रैषवदादेशान्पशुवन्निपाता
 न्यद्यनूबंध्ये पशुपुरोळाशमनुदेविका हवींषि निर्वपेयुर्धातानुमतीराकासिनीवालीकुहूः ॥ धाता ददातु दाशुषे प्राचीं जीवा

श्रौतसू.

॥ ४१ ॥

तुमक्षितां ॥ वयं देवस्य धीमहि सुमतिं वाजिनीवतः ॥ धाता प्रजानामुतराय ईशं धातेदं विश्वं भुवनं जजान ॥ धाता कृ
ष्टीरनिमिषाभिचष्टे धात्र इद्ध व्यंघृतवज्जुहोतेति देवीनां चेत्सूर्योद्यौरुषागौः पृथिवीं स्मत्पुरंधिर्न आगहीति द्वे आद्यां तनोषि
रश्मिभिरावहंती पोष्या वार्याणि न ता अर्वा रेणुककाटो अश्रुतेन तान शंतिन दभाति तस्करौ बळित्थापर्वतानां दृष्ट्वा चिद्याव
नस्पतीन् पश्वलाभे पयस्यां मैत्रावरुण्य नूबंध्यास्थानं आज्यभागप्रभृति वाजिनां तां कर्मिणो वाजिनं भक्षयेयुः सर्वे तु दीक्षिताः
सर्वे तु दीक्षितोत्थिताः पृथगग्नीन्त्समारोप्योदग्देवयजनान्मथित्वोदवसानीययायजंतैपौनराधेयिक्यविकृता विकृता ॥
॥ १४ ॥ ॥ इत्याश्वलायनश्रौतसूत्रे पूर्वषट्के षष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥

॥ इत्याश्वलायनश्रौतसूत्रे पूर्वषट्कः संपूर्णः ॥

पूर्वष.

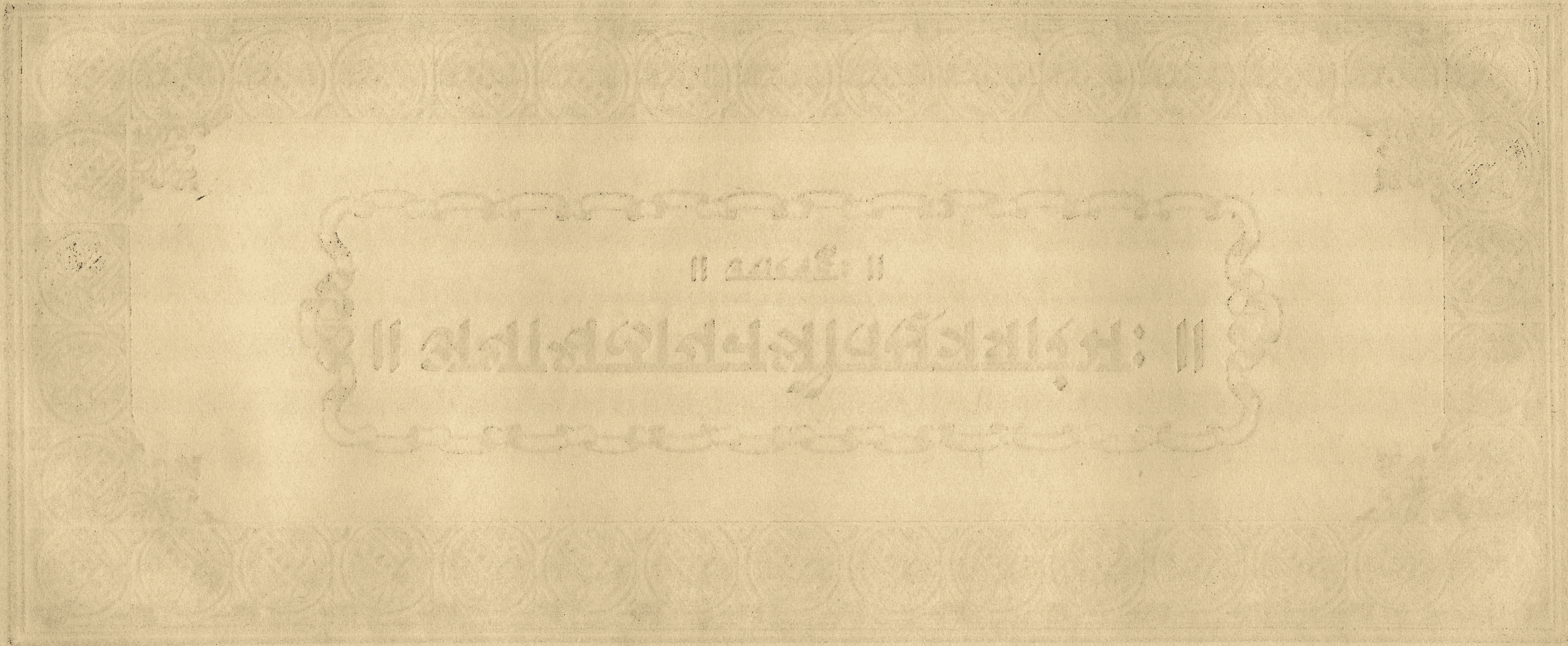
अ. ६

॥ ४१ ॥

॥ ईक्ष्वाकुसुतः ॥

॥ इत्याश्वलायनश्रौतसूत्रेपूर्वषट्कः ॥

॥ अथाश्वलायनश्रौतसूत्रप्रारंभः ॥
॥ उत्तरषट्कः ॥



श्रीगणेशायनमः ॥ हरिः ॐ ३म् ॥ सत्राणामुक्तादीक्षोपसर्दएतेनाह्लासुत्यानिप्रातरनुवाकाद्युदवसानीयांतान्यंतानि
 पत्नीसंयाजांतानीतराणिद्रप्सप्राशनसख्यविसर्जनेत्वंत्यएवंध्रुवाःशस्त्राणामातानाःसूक्तान्येवसूक्तस्थानेष्वहीनेषुदेवते
 नव्यवस्थास्तृचाःप्रउगेसर्वाहर्गणेषुतायमानरूपाणांप्रथमादहःप्रवर्तेतेअभ्यासातिप्रैषावहउत्तमेशस्त्रेपरिधानीयायाउ
 त्तमेवचनउत्तमंचतुरक्षरैद्विरुक्त्वाप्रणुयाद्वितीयादिषुत्यमूषुवाजिनंदेवजूतमितिताक्षर्यमग्रैनिष्केवल्यसूक्तानांजातवेद
 सेसुनवामसोममित्याग्निमारुतेजातवेदस्यानामारंभणीयाःपर्यासान्कद्वतोहरहःशस्यानीतिहोत्रकाद्वितीयादिष्वेवता
 निसर्वाणिसर्वत्रान्यत्राहउत्तमाद्वैकल्पिकान्यग्निष्टोमेहर्गणमध्यगतैग्निष्टोमायनेषुवान्यान्यभ्यासातिप्रैषाभ्यामितिकौ
 त्सोविकृतौतद्गुणभावान्नित्यानिहोतुरितिगौतमःसंघातादावनुप्रवृत्तत्वादच्युतशब्दत्वाच्चहोत्रकाणामपिगाणगारि
 नित्यत्वात्सत्रधर्मान्वयस्यप्रगाथतृचसूक्तागमेष्वैकाहिकंतावदुद्धरेत् ॥ १ ॥ चतुर्विंशेहोताजनिष्टेत्याज्यमानोमित्राव
 रुणामित्रंवयंहवामहेमित्रंहुवेपूतदक्षमयंवांमित्रावरुणापुरूरुणाचिद्ध्यस्तिप्रतिवांसूरउदितइतिषळहस्तोत्रियामैत्रावरु
 णस्यायाहिसुषुमाहितइंद्रमिद्राथिनोबृहदिंद्रेणसंहिदक्षसंआदहस्वधामन्वित्येकाद्वेचंद्रोदधीचोअस्थभिरुत्तिष्ठन्नोज
 सासहभिंधिविश्वाअपद्विषइतिब्राह्मणाच्छंसिनइंद्राग्नीआगतंसुतमिंद्रेअग्नानमोबृहत्ताहुवेययोरिदमियंवामस्यमन्मन
 इंद्राग्नीयुवामिमेयज्ञस्यहिस्थक्रत्विजेत्यच्छावाकस्यतेषांयस्मिन्स्तुवीरन्त्सःस्तोत्रियोयस्मिच्छूःसोनुरूपएकःस्तोत्रिये

श्रौतसू.

॥ २ ॥

ष्वहः सुयोन्योनंतरः सो नुरुपो न चेत्सर्वो हर्गणः षळहो वै काहिकस्तथा सत्यं त्ये चोर्ध्वमनुरूपेभ्यः ऋजुनीतीनो वरुण इंद्रं वो वि
श्वतस्परियत्सोम आसुते नर इत्यारंभणीयाः शस्त्वा स्वान्त्स्वान्परिशिष्टानावपेरंश्चतुर्विंशमहाव्रताभिजिद्वि श्वजिद्विषुव
त्सु सर्वस्तोम सर्वपृष्ठेषु चोर्ध्वमावापात्प्रतिवांसूर उदिते व्यंतरिक्षमतिरच्छया वा श्वस्य सुन्वत इति तृचाः पर्यासाः सत्वेव मैत्रा
वरुणस्य षळहः स्तोत्रिय उत्तमः स पर्यासस्तदैवतमन्यं पूर्वस्य स्थाने कुर्वीतान्यत्रापि संनिपातेन तृचं सूक्तं वा नंतर्हितमेकासने
द्विः शंसैन्महावालभिदं चेच्छंसैदूर्ध्वमनुरूपेभ्यः आरंभणीयाभ्यो वानाभाकांस्तृचानावपेरं गायत्रीकारं सक्षपः परिष्वज
इति मैत्रावरुणोयः ककुभो निधारय इति वा पूर्वीष्ट इन्द्रोपमातय इति ब्राह्मणाच्छंसीता हि मध्यं भराणामित्यच्छावाकः ॥ २ ॥
मरुत्वतीये प्रैतु ब्रह्मणस्पतिरुत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पत इति ब्राह्मणस्पत्यावावपते पूर्वौ नित्याद्बृहदिन्द्राय गायतन किः सुदासोरथमि
ति मरुत्वतीया ऊर्ध्वं नित्यात्कया शुभेति च मरुत्वतीये पुरस्तात्सूक्तस्य शंसै देवं स्थितान्प्रगाथान्पृष्ठ्याभिप्लवयोरन्वहं पुनः पु
नरावर्तयेयुरेकैकं ब्राह्मणस्पत्यानां मेवं मरुत्वतीयानां ध्रुव इन्द्र निहवो धाय्याश्च बृहत्पृष्ठं रथं तं रं वा तयोरक्रियमाणस्य योनिं
शंसै द्वै रूपवैराजशक्ररैवतानां च पृष्ठ्यस्तोत्रिया योन्योर्ध्वं चास्तासां विधानमन्वहं ताभ्य ऊर्ध्वं सामप्रगाथानुक्तोरथं तरस्यो
भयं शृणवच्चन इति बृहत् इन्द्र त्रिधातुशरणं त्वमिन्द्र प्रतूर्तिषु मोषुत्वा वा घतश्चनेति स द्विपद उपसमस्ये द्विपदा मिन्द्र मिदेवता त
य इतीतरेषां पृष्ठ्य एवैकैकमन्वहं तदिदासेति च पुरस्तात्सूक्तस्य शंसैदुक्थपात्रं च मसांश्चांतरातिग्राह्यान्भक्षयंति निष्केवल्ये

उत्तरप.

अ. १

॥ २ ॥

नित्योभक्षजपः षोडशपात्रेण भक्षिणः ॥ ३ ॥ होत्रकाणां कथानश्चित्राभुवत्कथात्वं न ऊर्त्या माचिदन्यद्विशंसतं य
 च्छिद्वित्वा जना इम इति स्तोत्रियानुरूपामैत्रावरुणस्य तं वोदस्म मृतीषहं तत्त्वायामिसुवीर्यमभिप्रवः सुराधसं प्रसुश्रुतं सुरा
 धसं वयं घत्वा सुतावंतः कर्द्वेदसुते सचा विश्वाः पृतना अभिभूतरं नरं तमिंद्रं जोहवीमिया इंद्रभुज आभर इत्येका द्वे चेंद्रो मदा
 यवा वृधे मदे मदे हिनो ददिः सुरुपकृत्नु मूतये शुष्मितमन्न ऊर्ते श्रायंत इव सूर्ये वणम हाँ असिसूर्यो दुत्य दृशतं वपुरु दुत्ये मधुमत्त
 मास्त्वमिंद्र प्रतूतिं पुत्वमिंद्रयशा असीं द्रक्रतुं न आभरेंद्र ज्येष्ठं न आभरात्वा सहस्रमाशतं ममत्वा सूर उदित इति ब्राह्मणाच्छं
 सिनस्तरो भिवो विदद्व सुंतरणिरित्तिषा सतित्वामिदा ह्योनरो वयमेन मिदा ह्यो यो राजा चर्षणी नायः सत्राहा विचर्षणिः स्वा
 दोरित्था विषूवत इत्था हि सोम इन्मद उभेयदिंद्रो दसी अवयत्वं शत क्रतो न किष्टं कर्मणान शन्नत्वा बृहंतो अद्रय उभयं शृण
 वच्चन आ वृषस्व पुरुवसो कदाचन स्तरीरसि कदाचन प्रयुच्छसि यत इंद्र भयाम हैयथा गौरो अपाकृतैयदिंद्र प्रागपागुदग्यथा
 गौरो अपाकृतमित्यच्छावाकस्य स्तोत्रियानुरूपाणां यद्यनुरूपेस्तु वीरं नस्तोत्रियो नुरूप ऊर्ध्वं स्तोत्रियानुरूपेभ्यः कस्तमिंद्र
 त्वावसुं कं नव्यो अतसीनां ॥ कदून्वस्याकृतमितिकद्वंतः प्रगाथा अपप्राच इंद्र विश्वाँ अमित्रान् ब्रह्मणा ते ब्रह्म युजा युनज्म्यु
 रं नो लोकमनुनेषि विद्वानिति कद्वन्न्य आरंभणीया ऊर्ध्वमारंभणीयाभ्यः सद्यो ह जात इत्यहरहः शस्यं मैत्रावरुणोऽस्मा इदुप्रत
 वसैशा सद्बहिरितीतरावहीनसूक्ते आसत्यो यात्वित्यहीनसूक्तं द्वितीयं मैत्रावरुण उदुब्रह्माण्यभितष्टे वेतीतरावहरहः शस्ये

श्रौतसू.

॥ ३ ॥

नूनं सात इत्यंतमुत्तमं महीनसूक्तानि षळहस्तोत्रियानावपत्सूदुष्यदेवः सविता हिरण्ययेतितिस्रस्ते हिद्यावापृथिवीयज्ञस्य
वोरथ्यमिति वैश्वदेवपृक्षस्य वृष्णो वृष्णेशर्धाययज्ञेन वर्धते त्याग्निमारुतं मग्निष्टोम इदमहरुक्थ्योवा ॥ ४ ॥ अभिप्लवपृष्ठया
हानिरथंतरपृष्ठान्ययुजानि बृहत्पृष्ठानीतराणि तृतीयादिषु पृष्ठयस्यान्वहं द्वितीयानि वै रूपवैराजशाकरैव तानि तेषां यथा
स्थाने क्रियायां योनीः शंसैत्सर्वत्र चास्वयोनिभावेन्यत्राश्विनाद्यज्ञायज्ञीयस्य त्वक्रियमाणस्यापि सानुरूपां योनिं व्याहावं
शंसैदूर्ध्वमितरस्यानुरूपाद्धोत्रकाः परिशिष्टानावापानुद्धृत्य मित्रं वयं हवामहे मित्रं हुवे पूतदक्षमयं वा मित्रावरुणानो मित्रा
वरुणेति तृचाः प्रवो मित्रायेति चतुर्णां द्वितीयमुद्धरेत्प्रमित्रयोर्वरुणयोरिति षट्काव्येभिरदाभ्येतितिस्रो मित्रस्य चर्षणीधृ
त इति चतस्रो मैत्र्यो यच्चिद्धिते विश इति वारुणमेतस्य तृचमावपेतमैत्रावरुणो नित्यादधिकं स्तोमकारणात्पंचसप्तदशेन वै
कविंशैर्द्वादशचतुर्विंशैर्पंचदशत्रिणवैकविंशतिं त्रयस्त्रिंशैर्द्वात्रिंशतं चतुश्चत्वारिंशैर्षट्त्रिंशतमष्टाचत्वारिंशैर्एकाल्पीय
सीवैकाहेष्वेकभूयसीर्वानारंभणीयानपर्यासां अंत्या एकाहिकास्तृचाः पर्यासस्थानेषु ब्राह्मणाच्छंसिनः सुरूपकृत्तुमूतयइ
ति षट्सूक्तान्यावापउक्तो मैत्रावरुणेनेहेंद्राग्नींद्राग्नी आगतं ताहुवेययोरिदमिति नवैयं वामस्य मन्मन इत्येकादशयज्ञस्य हि
स्य इत्यच्छावाकस्यायात्विद्रोवस इति मरुत्वतीयमान इंद्र इति निष्केवल्यं प्रथमस्याभिप्लविकस्य मध्यं दिन इत्युक्त एतेशस्त्रे
प्रतीयादहीनसूक्तस्थान एवात्वा मिद्रयन्न इंद्रः कथामहामिद्रः पूभिद्य एक इद्यस्ति गमशृंगं इमामूष्विच्छंतित्वा शासद्बहि

उत्तरप.

अ. १

॥ ३ ॥

रितिसंपाताएकैकस्यत्रयस्त्रयउक्तामरुत्वतीयैर्युजतेमनइहेहवइतिचतस्रोदेवान्हुवइतिवैश्वदेवं ॥ ५ ॥ द्वितीयस्यच
 तुविंशेनाज्यंवायोयेतेसहस्रिणइतिद्वैतीत्राःसोमासआगहीत्येकोभादेवादिविस्पृशेतिद्वैशुक्रस्याद्यगवाशिरइत्येकायंवां
 मित्रावरुणेतिपंचतृचांगात्समदंप्रउगमित्येतदाचक्षतेविश्वानरस्यवस्पतिमिंद्रइत्सोमपाएकइतिमरुत्वतीयस्यप्रतिपदनु
 चराविंद्रसोमंयातऊतिरवमेतिमध्यंदिनोनिष्केवल्यस्योत्तमेविपरीतेभारद्वाजोहोताचेत्प्रकृत्याचातुर्विंशिकंतृतीयसव
 नंविश्वोदेवस्यनेतुरित्येकातत्सवितुर्वरेण्यमितिद्वैआविश्वदेवंसत्पतिमितितुवैश्वदेवस्यप्रतिपदनुचरावाज्यप्रउगैप्रति
 पदनुचराश्चोभयोर्युग्मेष्वेवमभिप्लवे ॥ ६ ॥ तृतीयस्यत्र्ययमांयोजातएवेतिमध्यंदिनस्तद्देवस्यघृतेनद्यावापृथिवीइति
 तिस्रोऽनश्वोजातःपरावतोयइतिवैश्वदेवैवैश्वानरायधिषणांधारावरामरुतस्त्वमग्नेप्रथमोऽअंगिराइत्याग्निमारुतंचतुर्थ
 स्योग्रोजज्ञइतिनिष्केवल्यैह्याम्यग्निमस्यमेद्यावापृथिवीइतितिस्रस्ततमेअपइतिवैश्वदेवैवैश्वानरंमनसेतितिस्रःप्रयेशुं
 भंतेजनस्यगोपाइत्याग्निमारुतंपंचमस्यकयाशुभायस्तिग्मशृंगइतिमध्यंदिनःकयाशुभीयस्यतुनवम्युत्तमान्यत्रापियत्र
 निविद्धानंस्याद्धृतवतीभुवनानामभिश्चियैद्रक्रभुभिर्वाजवद्भिरितितृचौकदुप्रियायेतिवैश्वदेवैपृक्षस्यवृष्णोवृष्णेशर्धाय
 नूचित्सहोजाइत्याग्निमारुतंषष्ठस्यसावित्रार्भवेतृतीयेनवैश्वानरीयंचकतरापूर्वोषासानकेतिवैश्वदेवंप्रयज्यवइमंस्तोम
 मित्याग्निमारुतमित्यभिप्लवःषळहस्तस्याग्निष्टोमावभितउक्थ्यामध्यउक्थ्येषुस्तोत्रियानुरूपामैत्रावरुणस्य ॥ ७ ॥ एह्येषु

श्रौतसू.

॥ ४ ॥

ब्रवाणितं आग्निरगामिभारतः प्रवोवाजा अभिद्यवोभिप्रयांसिवाहसाप्रमंहिषायगायतं प्रसो अग्नेतवोतिभिरग्निवोवृधंतं म
ग्नेयं यज्ञमध्वरं यजिष्ठं त्वाववृमहैयः समिधाय आहुत्याते अग्नइधीमह्युभे सुश्वं द्रसर्पिष इति द्वे एकाचाग्निं तं मन्येयो वसुरातेव
त्सो मनोयमदाग्नेस्थूरं रयिं भरं प्रेष्ठं वो अतिथिं श्रेष्ठं यविष्ठं भारतं भद्रो नो अग्निराहुतो यदीघृतेभिराहुतं आघाये अग्निमिधतं
इमा अभिप्रणोनुम इत्यथ ब्राह्मणाच्छंसिनो भ्रातृव्यो अनात्वं माते अमाजुरो यथैवाह्यसि वीरयुरेवाह्यस्य सूनृता तं ते मदंगृ
णीमसितम्बभिप्रगायतं वयमुत्वामपूर्व्यो न इदमिदं पुरैद्रायसामगायतं सखायऽआशिषामहिय एकइद्विदयतैय इन्द्रसो
मपातमंन्द्रनोगध्ये दुमध्वोमदिंतरं मेतो न्विद्रंस्तवामसखायः स्तुहीन्द्रं व्यश्ववत्स्वं न इन्द्रा भरवयमुत्वामपूर्व्यो न इदमिदं पु
रायाहीम इन्द्रव इति समाहार्यो नुरूपो भ्रातृव्यो अनात्वं माते अमाजुरो यथैत्यथाच्छावाकस्यैन्द्रं विश्वा अवीवृधन्नुक्थमिन्द्रा
यशंस्यैश्रुधीहवंति रश्म्या आश्रुत्कर्णश्रुधीहवमसा विसोम इन्द्रत इममिन्द्रसुतं पिबयदिन्द्रचित्रमेहनायस्तेसाधिष्ठो वसेपुरां
भिंदुर्युवाकविर्वृषाह्यसिराधसे गायंतित्वागायत्रिण आत्वा गिरो रथीरिवेति सूक्तानामेकैकं शिष्टावपेरन् ॥ ८ ॥ स्तोमे
वर्धमान इमा उवां भूमयो मन्यमाना इति तिस्र इन्द्रा कोवामिति सूक्तैश्श्रुष्टीवां यज्ञो युवां नरा पुनीषेवा मिमानिवां भागधेयानी
त्येतस्य यथार्थं मैत्रावरुणो यस्तस्तं भयो अद्रिभिद्यज्ञे दिव इति सूक्तैः अस्ते वसुप्रतरं माया त्विन्द्रः स्वपतिरिमां धियमिति ब्राह्म
णाच्छंसी विष्णोर्नुकमिति सूक्तैः परोमात्रयेत्यच्छावाकः ॥ ९ ॥ पृष्ठयस्याभिप्लवेनोक्तैः अहनी आद्ये आद्याभ्यां तृतीय

उत्तरप.

अ. १

॥ ४ ॥

11 4 11

उत्तरप.
अ. १

11 4 11

मितिद्वितीयानेवमेवपंचमेहनियच्चिद्धिसत्यसोमपाइत्येकैकमेवमेवषष्ठेहर्नाद्रायहिद्यौरसुरोअनन्नतेत्येवमेव ॥ ११ ॥
स्तोमेवर्धमानैकोअद्यनर्योवनेनवायआयाह्यर्वाडित्यष्टर्चान्यावपेरन्नुपरिष्ठात्पारुच्छेपीनातैरप्यनतिशस्तऐंद्राणित्रैष्टु
भान्यमरुच्छब्दान्यावपेरन्नत्वेतान्यनोप्यातिशंसनमेकयाद्वाभ्यांवाप्रातःसवनैपरिमिताभिरुत्तरयोःसवनयोःपंचम
स्येममूषुवोअतिथिमुषर्बुधमितिनवाज्यमानोयज्ञंदिविस्पृशमितिद्वेआनोवायोमहेतनइत्येकारथेनपृथुपाजसांबहवःसू
रचक्षसइमाउवांदिविष्टयःपिबासुतस्यरसिनोदेवंदेवंवोवसेदेवंदेवंबृहदुगायिषेवचइतिबार्हतंप्रउगंप्रगाथानेकेद्वितीयो
त्तमवर्जयत्पांचजन्ययाविशेंद्रइत्सोमपाएकइतिमरुत्वतीयस्यप्रतिपदनुचराववितासीत्थाहीन्द्रापिबतुभ्यमितिमरुत्वती
यैशाक्ररंचेतृष्ठमहानाम्नयःस्तोत्रियस्ताअध्यर्धकारैनवप्रकृत्यातिस्रोभवंतिताभिःपुरीषपदान्युपसंतनुयात्पंचाक्षरशःपू
र्वाणिपंचसर्वाणिवायथानिशांतंयोनिस्थानेतुयथानिशांतंसपुरीषपदाउत्तमेनसंतानःस्वादोरित्थाविषूवतऽउपनोहरि
भिःसुतमिंद्रंविश्वाअवीवृधन्नितित्रयस्तृचाअनुरूपःप्रेदंब्रह्मैन्द्रोमदायसत्रामदासइतिनिष्केवल्यंपांक्तेपूर्वेसूक्तेमरुत्वती
येपांक्तेनिष्केवल्येआद्येतुत्रिष्टुबुत्तमेतयोरवसानोशतक्रतोसमप्सुजिदितिमरुत्वतीयैशचीपतेनेद्येतिनिष्केवल्येनिष्केव
ल्ये ॥ १२ ॥ ॥ इतिश्रौतसूत्रेउत्तरषट्केप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

श्रौतसू.

॥ ६ ॥

हरिः३०३म् ॥ षष्ठस्य प्रातः सवने प्रस्थितया ज्यानां पुरस्तादन्याः कृत्वोभाभ्यामनवानंतो यजंति वृषन्निद्रवृषपाणास ॥
इंदवः सुषुमाया तमद्रिभिर्वनोति हि सुन्वन्क्षयं परीणसो मोषुवो अस्मदभितानि पौंस्योषूणो अग्ने शृणु हित्व मीळितो ग्निहोता
रं मन्ये दास्व तं दध्यङ् हमे जनुषं पूर्वो अंगिरा इत्येवमेव माध्यंदिने ध्यर्धा तु तत्रानवानं पिबा सोममिन्द्र सुवानमद्रिभिर्निद्राय
हि घौरसुरो अनम्रते तिषलु परिष्ठा च वृचक्रतु या जानां प्रैषमृते सौ यजमृचं चानवानमुक्तं क्रगंतैरसौ यजेति प्रेष्ये देवमेव यजं
तितुभ्यं हिन्वानो वसिष्ठगा अपइति द्वादशायं जायतमनुषोधरी मणीत्याज्यमेकेन द्वाभ्यां च विग्रहस्त्रिभिरवसानं चतुर्भिः
प्रणवो यत्रार्धर्चशः पारुच्छेप्यं स्तीर्णवर्हि रितितृचौ सुषुमाया तमद्रिभिर्युवांस्तोमेभिर्देवयंतो अश्विना वर्मह इन्द्रवृषन्निद्रास्तु
श्रौषळोषूणोऽअग्ने शृणु हित्व मीळितो ये देवा सो दिव्ये कादशस्थे यमददाद्रभसमृणच्युतमिति प्रउगं द्वे चैकाचपंचम एकपा
तिन्यउपोत्तम उत्तमे न्वृचमभ्यासा अष्टाक्षरानवांस पूव्यो महानां त्रय इन्द्रस्य सोमा इति मरुत्वतीयस्य प्रतिपदनुचरौ यं त्वं रथ
मिन्द्रसयो वृषेन्द्रमरुत्व इति तिस्र इति मरुत्वतीयमेकेनाग्नेवसाय द्वाभ्यां प्रणुयाद्वाभ्यामवसाय द्वाभ्यां प्रणुयाद्यत्र पच्छः पारु
च्छेप्यो रैवतं चेत्पृष्ठं रेवतीर्नः सधमादेरेवा इन्द्रेवतः स्तोतेति स्तोत्रियानुरूपं वैन्द्रयाह्युपनः प्रधान्वस्याभूरेक इति निष्केवल्यं म
भित्यं देवं सवितारमोण्योरित्येका तत्सवितुर्वरेण्यमिति द्वे दोषो आगाद्धृह्नायद्युमद्धे ह्याथर्वण ॥ स्तुहि देवं सवितारं ॥
तमुष्टुह्यंतः सिंधुं सूनुं सत्यस्य युवानं ॥ अद्रोघवाचं सुशेवं ॥ सघानो देवः सविता साविषद्वसुपतिः ॥ उभे सुक्षिती सुधा

उत्तरप.

अ. २

॥ ६ ॥

तुरिति वैश्वदेवस्य प्रतिपदनुचरा उद्धृत्य चोत्तमं सूक्तं त्रीणीदमित्थारौद्रमिति प्रागुत्तमायायेयज्ञेनेत्यावपतेतस्यार्धर्च
 शः प्रागुत्तमाया ऊर्ध्वचतुर्थ्याः शिष्टेशस्त्वा स्वस्तिनो मिमीतामश्विना भग इति तृच इति वैश्वदेवं ॥ १ ॥ होत्रकाणां द्विप
 दास्विहोक्थ्येषुस्तुवतेत ऊर्ध्वमनुरूपेभ्यो विकृतानि शिल्पानि शंसेयुर्मैत्रावरुणस्याग्नेत्वं नो अंतमोग्नेभवसुषमिधा समिद्धं
 तिस्तोत्रियानुरूपावथवालखिल्याविहरेत्तदुक्तं षोडशिना सूक्तानां प्रथमद्वितीये पच्छस्तृतीयचतुर्थे अर्धर्चशं ऋक्शः पंचम
 षष्ठे व्यतिमर्शवा विहरेत्पूर्वस्य प्रथमामुत्तरस्य द्वितीययोत्तरस्य प्रथमां पूर्वस्य द्वितीयया तयोर्नानर्चा प्रथमद्वितीयाभ्यां पा
 दाभ्यामवस्येत्प्रथमद्वितीयाभ्यां प्रणुयात्तृतीयोत्तमाभ्यामवस्येत्तृतीयोत्तमाभ्यां प्रणुयादेवं व्यतिमर्शमर्धर्चश उत्तरे एवं
 व्यतिमर्शमृक्श उत्तरे विपरिहरे देवोत्तमे सूक्ते गायत्रे सर्वत्रे मानिवां भागधेयानीति प्रागुत्तमाया आहूय दूरोहणं रोहं ह्यं सः शु
 चिषदिति पच्छोर्धर्चशं स्त्रिपद्याचतुर्थमनवानमुक्त्वा प्रणुत्यावस्येत्पुनस्त्रिपद्यार्धर्चशः पच्छ एव सप्तममेतद्दूरोहणं मावां रा
 जानाविति नित्यमैकाहिकमिति नुहौडिना वथ महावालभिदेतान्येव षट्सूक्तानि व्यतिमर्शं पच्छो विहरेद्व्यतिमर्शमर्धर्च
 शो व्यतिमर्शमृक्शः प्रगाथां तेषु चानुपसंतानं ऋगावानमेकपदाः शंसेदिंद्रो विश्वस्य गोपतिरिंद्रो विश्वस्य भूपतिरिंद्रो विश्व
 स्य चेतर्तींद्रो विश्वस्य राजतीति चतस्र एकां महाव्रतादाहरेत्रयोविंशतिमष्टाक्षरान्पादान् महानाम्नीभ्यः सपुरीषाभ्यः षोड
 शिनोक्तः प्रतिगरोन्यत्रैकपदाभ्यो वक्व्यैकपदा अविहरंश्चतुर्थं शंसेत्समानमन्यत् ॥ २ ॥ ब्राह्मणाच्छंसिन इमानुक्तं भुवना

श्रौतसू.

॥ ७ ॥

सीषधामेतिपंचायावाजंदेवहितंसनेमेतिस्तोत्रियानुरूपावपप्राचइंद्रेतिसुकीर्तिस्तस्यार्धचशश्चतुर्थीमथवृषाकपिशंसैद्य
थाहोताज्याद्यांचतुर्थेपंक्तिशंसंत्विहाप्रणवांतश्चप्रतिगरोद्वितीयेपांक्तावसानेतस्मादूर्ध्वकुंतापंतस्यादितश्चतुर्दशविग्राहं
निनर्दशंसैत्तृतीयेषुपादेषूदात्तमनुदात्तपरंयत्प्रथमतंनिनर्देत्तदपिनिदर्शनायोदाहरिष्यामः । इदंजनाउपश्रुत । मराशं
सस्तविष्यते । षष्टिसहस्रानवतिचकौरमआरुशमेषुदद्महो३मोथामोदैवोमित्यस्यप्रतिगरश्चतुर्दश्यामेकेनद्वाभ्यांचवि
ग्रहःशेषोर्ध्वचशएताअश्वाआप्लवंतइतिसप्ततिपदान्यष्टादशवानवाद्यान्यलाबुकैनिखातकमितिसप्तयदीहनत्कथंहनत्प
र्याकारंपुनःपुनरितिचैतैविततौकिरणौद्वावितिषळनुष्टुभौदुंदुभिमाहननाभ्यांजरितरोथामोदैवकोशबिलेजरितरोथा
मोदैवरजनिग्रंथेर्धानांजरितरोथामोदैवोपानहिपादंजरितरोथामोदैवोत्तरांजनीमांजन्यांजरितरोथामोदैवोत्तराजनी
वर्त्मन्यांजरितरोथामोदैवेतिप्रतिगरावसानेष्विहेत्थप्रागप्रागुदगितिचतस्रोद्धेधाकारंप्रणवेनासंतन्वन्नलाबूनिजरि
तरोथामोदैवो ३ ॥ पृषातकानिजरितरोथामोदैवो ३ ॥ अश्वत्थपलाशंजरितरोथामोदैवो ३ ॥ पिपीलिकावटोजरि
तरोथामोदैवो ३ मितिप्रतिगराःप्रणवेषुभुगित्यभिगतइतित्रीणिपदानिसर्वाणियथानिशांतंश्वाजरितरोथामोदैवपण
शदोजरितरोथामोदैवगोशफोजरितरोथामोदैवेतिप्रतिगरावीमेदेवाऽअक्रंसतेत्यनुष्टुप्प्लीयीयप्स्यतेजरितरोथामोदै
वहोताविष्टीमेनजरितरोथामोदैवेतिप्रतिगरावादित्याहजरितरंगिरोभ्योदक्षिणामनयन्नितिसप्तदशपदान्योहजरितरो

उत्तरप.

अ. २

॥ ७ ॥

[illegible]

श्रौतसू.

॥ ८ ॥

सप्रगाथानिसर्वपृष्ठेषुपृष्ठानिपृष्ठ्येसंस्थाअग्निष्टोमःप्रथमंषोळशीचतुर्थमुक्थ्याइतरइतिपृष्ठ्यःप्रत्यक्षपृष्ठोन्यैःपरोक्षपृष्ठंए
तैर्वोपसृष्टैर्वैरूपादीनामभावेपृष्ठ्यःस्तोमःपवमानभावआपर्व्यपृष्ठ्यस्तनूपृष्ठ्योहोतुश्चेच्छयैतनौधसे ॥ ४ ॥ अभिजि
हृहत्पृष्ठउभयसामायद्यपिरथंतरंयज्ञायज्ञीयस्यस्थानेपिबवांस्त्वहसामप्रगाथःपिबासोमंतमुष्टुहीतिमध्यंदिनस्तयोरै
काहिकेपुरस्तादन्येवाशंसेयुरेतेएवेतिगौतमःसप्तदशत्वात्पृष्ठस्ययावत्योयावत्यःकुशानानवतोदशतोवानिष्केवल्येताव
तिसूक्तामध्यंदिनाःस्युरितिमहान्यायोमरुत्वतीयस्योत्तमेविपरीतेचातुर्विंशिकंतृतीयसवनंमभिप्लवत्र्यहःपूर्वस्वरसा
मानःस्वराणित्विहपृष्ठानितेषांस्तोत्रियायज्ञायथाअपूर्व्यमत्स्यपायितेमहएमेनंप्रत्येतनेत्याद्योवासर्वेषांवयंघत्वासुतावं
तइतितिस्रोबृहत्योयस्तेसाधिष्टोवसइतिषळनुष्टुभइत्यनुरूपाःस्तोत्रियेयथायुक्ताबृहतीतथानुरूपेस्थायीन्येतानियथाबृ
हद्रथंतरे ॥ ५ ॥ विषुवांदिवाकीर्त्युदितेप्रातरनुवाकःपृथुपाजाअमर्त्यइतिषड्धाय्याःसामिधेनीनांसौर्यःसवनीय
स्योपालंभ्यःसोमापौष्णोवासमुद्रादूर्मिरित्याज्यंत्यंसुमेषंकयाशुभेतिचमरुत्वतीयमहादिवाकीर्त्यपृष्ठविभ्राड्बृहत्पिब
तुसोम्यंमधु नमोमित्रस्यवरुणस्यचक्षसइतिस्तोत्रियानुरूपैयदिबृहद्रथंतरेपवमानयोःकुर्युर्योनीएनयोःशंसेद्रथंतरस्य
पूर्वमाद्येभवतोऽन्याभिरपिसंनिपातउत्तमस्त्वहसामप्रगाथोनृणामुत्वानृतमंगीभिर्रुक्थैरितितिस्रोयस्तिग्मशृंगोभित्यं
मेषमिंद्रस्यनुवीर्याणीत्येतस्मिन्नैर्द्रांनिविदंशस्त्वांशंसेदेवोत्तराणिषट्दिवश्चिदस्यसुतइत्त्वमेषप्रपूर्वीर्वृषामदःप्रमंहिषाय

उत्तरप.

अ. २

॥ ८ ॥

त्यमूष्वितीहताक्ष्यमंततस्तस्यैकाशस्त्वाह्यदूरोहणंरोहेदितिनिष्केवल्यैविकर्णं चेद्ब्रह्मसामोर्ध्वमनुरूपात्तंवोदस्ममृतीष
हमभिप्रवःसुराधसमितिब्राह्मणाच्छंसीश्यैतनौधसयोयोनीशंसैन्नौधसस्यपूर्वाश्यैतस्योत्तरामेतद्धोत्रकाणांयोनिस्थानं
यच्चप्रगाथआह्वानमेताभ्यस्तत्पंचाहावपरिमितत्वादुत्तमेनाभिप्लविकेनोक्तंतृतीयसवनंमैकाहिकौतुप्रतिपदनुचरौभा
संचयज्ञायज्ञीयस्यस्थानेपृक्षस्यवृष्णोऽअरुषस्यनूसहइतिस्तोत्रियानुरूपौमूर्धानंदिवोअरतिंपृथिव्यामूर्धादिवोनाभिर
ग्निःपृथिव्याइतिवान्यासुचेदेवलिंगास्वतोन्नुरूपआवृत्ताःस्वरसामानः ॥ ६ ॥ विश्वजितोग्निंनरइत्याज्यैचतुर्विंशेनम
ध्यंदिनोवैराजंतुपृष्ठसंयुंखंबृहतश्चयोनिंप्राग्वैरूपयोन्याहोत्रकाणांपृष्ठानिशाकरवैरूपरैवतानितेयोनीःशंसंतिवामदे
व्यस्यमैत्रावरुणउक्थेब्राह्मणाच्छंसिनःकालेयस्याच्छावाकैकाहिकौस्तोत्रियावेतयोयोनीताअंतरेणकद्वतश्चैतेषामेव
पृष्ठानांसामप्रगाथान्सत्रामदासोयोजातएवाभूरेकइतिसामसूक्तानिपुरस्तात्सूक्तानामुक्तंतृतीयसवनमुत्तमेनपृष्ठयाहै
काहिकौतुप्रतिपदनुचरौबृहच्चेदग्निष्टोमसामत्वमग्नेयज्ञानामितिस्तोत्रियानुरूपवितिनवरान्नःसर्वेग्निष्टोमाउक्थ्यानेकै
स्वरसाम्नोद्वितीयमाभिप्लविकैगौरायुरुत्तरंज्यहकृत्तैपूर्वस्माज्यहात्सवनशोयथांतरंगौरायुरुत्तरात्षळहकृत्तैयुग्मेभ्योगौ
रयुजेभ्यआयुर्दशरात्रेपृष्ठयःषळहःपूर्वज्यहःपुनश्छंदोमानत्वत्रस्थायिवैरूपंतृतीयैप्रथमस्यछांदोमिकस्यद्विषूक्तोमध्यं
दिनोवैषुवतेनिविद्धानेपूर्वेचद्वितीयस्यशंसामहामहश्चित्त्वमिंद्रपिबासोममभितमस्यद्यावापृथिवीमहांइंद्रोनुवदितिम

श्रौतसू-

॥ ९ ॥

रुत्वतीयमपूर्व्यापुरुतमानितांसुतेकीर्तित्वमहाँद्रयोहदिवश्चिदस्यत्वंमहाँद्रतुभ्यमितिनिष्केवल्यंतृतीयस्येंद्रस्वाहा
गायत्सामतिष्ठाहरीप्रमंदिनइमाउत्वेतिमरुत्वतीयसंचत्वेजग्मुरितिसूक्तैआसत्योयात्वहंभुवंतत्तइंद्रियमितिनिष्केव
ल्यमायाहिवनसेमानुकंबभ्रुरेकइतिद्विपदासूक्तानिपुरस्ताद्वैश्वदेवसूक्तानामितिनुसमूहः ॥ ७ ॥ व्यूहश्चेत्पृष्ठयस्यो
त्तरेऽयहेमध्यंदिनेषुगायत्रांस्तृचानुपसंशस्यतेषुनिविदोदध्यादिमनुमायिनंहुवैत्यमुवःसत्रासाहैमरुत्वाँंद्रमीद्वस्तमिंद्रं
वाजयामस्ययंहयेनवाइदमुपनोहरिभिःसुतमितित्रैष्टुभान्येषांतृतीयसवनानिचतुर्थेहन्यादेवोयातुप्रद्यावेतिवासिष्ठप्र
क्रभुभ्यःप्रशुकैत्वितिवैश्वदेवैवैश्वानरस्यसुमतौकईव्यक्ताअग्निंनरइत्याग्निमारुतमष्टादशोत्तमेविराजोद्विपदाएकादश
मारुतएकविंशतिवैश्वदेवसूक्तेपंचमस्योदुष्यदेवःसवितादमूनाइतितिस्रौमहीद्यावापृथिवीइहज्येष्ठेइतिचतस्रक्रभुर्वि
भ्वास्तुषेजनमितिवैश्वदेवहविष्पांतंवपुर्नुतदग्निर्होतागृहपतिःसराजेतितिस्रइत्याग्निमारुतमुत्तमावैश्वदेवसूक्तैसाध्या
सोत्तमाजातवेदस्यैसर्वत्राध्यासानुपसमस्यप्रणयात्पृष्ठस्योदुष्यदेवइतिगात्समदैकिमुश्रेष्ठउपनोवाजाइतित्रयोदशार्भ
वैचतस्रश्चवैश्वदेवसूक्तैतृचमंत्यमुद्धरेदितिवैश्वदेवमहश्चकृष्णमध्वोवोनामसप्रत्नथेत्याग्निमारुतमितिपृष्ठयः ॥ ८ ॥
अथछंदोमाःसमुद्रादूर्मिरित्याज्यमावायोभूषशुचिपाउपनःप्रयाभिर्यासिदाश्वांसमच्छानोनियुद्धिःशतिनीभिरध्वरैप्र
सोताजीरोअध्वरेष्वस्थाद्येवायवइंद्रमादनासोयावांशतंनियुतोयाःसहस्रमित्येकपातिन्यःप्रयद्वांमित्रावरुणास्पूर्ध्वन्ना

उत्तरप.

अ. २

॥ ९ ॥

गोमतानासत्यारथेनानोदेवशवसायाहिशुष्मिन्प्रवोयज्ञेषुदेवयंतोअर्चन्प्रक्षोदसाधायसासस्रएषेतिप्रउगंमाध्यंदिनेसू
 केविपरिहृत्यैतरयोर्निविदोदध्यादेवमुत्तरयोश्चतुर्थपंचमैअभित्वादेवसवितःप्रेतांयज्ञस्यशंभुवायंदेवायजन्मनइतितृ
 चाऐभिरग्नेदुवइतिवैश्वदेवंनित्यानिद्विपदासूक्तानिवैश्वानरोअजीजनदित्येकासविश्वंप्रतिचाकूपदतूनुत्सृजतेवशी ॥
 यज्ञस्यवयउत्तिरन् ॥ वृषापावकदीदिह्यग्नेवैश्वानरद्युमत् ॥ जमदग्निभिराहुतः ॥ प्रयद्वस्त्रिष्टुभंदूतंवइत्याग्निमा
 रुतं ॥ ९ ॥ द्वितीयस्याग्निवोदेवमित्याज्यंकुविदंगनमसायेवृधासःपीवोअन्नांरयिवृधःसुमेधाउच्छन्नुषसःसुदिनाअरि
 प्राइत्येकपातिन्यउशंतादूतानदभायगोपायावत्तरस्तन्वोयावदोजइत्येकाद्वेचंप्रतिवांसूरऽउदितेसूक्तैर्धेनुःप्रत्नस्यकाम्यं
 दुहानाब्रह्माणइंद्रोपयाहिविद्वानूध्वोऽअग्निःसुमतिंवस्वोअश्रेदुतस्यानःसरस्वतीजुषाणेतिप्रउगंहिरण्यपाणिमूतयइति
 चतस्रोमहीद्यौःपृथिवीचनोयुवानापितरापुनरितितृचौदेवानामिदवइतिवैश्वदेवंमृतावानंवैश्वानरंमृतस्यज्योतिषस्प
 तिं ॥ अजस्रंघर्ममीमहे ॥ दिविपृष्टोअरोचताग्निवैश्वानरोमहान् ॥ ज्योतिषाबाधतेतमः ॥ अग्निःप्रत्नेषुधामसुकामो
 भूतस्यभव्यस्य ॥ सम्राळेकोविराजति ॥ क्रीळंवःशर्धोमेमृळेत्याग्निमारुतं ॥ १० ॥ तृतीयस्यागन्ममहेत्याज्यंप्रवी
 रयाशुचयोदद्रिरेतैतेसत्येनमनसादीध्यानादिविक्षयंतारजसःपृथिव्यामाविश्ववाराश्विनागतंनोयंसोमइंद्रतुभ्यंसुन्व
 आतुप्रब्रह्माणोअंगिरसोनक्षंतसरस्वतीदेवयंतोहवंतआनोदिवोबृहतःपर्वतादासरस्वत्यभि नोनेषिवस्यइतिप्रउगमेक

श्रौतसू.

॥ १० ॥

पातिन्यउत्तमोदोषोआगात्प्रवांमहिद्यवीअभीतितृचाविंद्रइषेददातुनस्तेनोरत्नानिधत्तनेत्येकाद्वेचयेत्रिंशतीतिवैश्वदेवं
वैश्वानरोनऊतयआप्रयातुपरावतः ॥ अग्निर्नःसुष्टुतीरुप ॥ वैश्वानरोनआगमदिमंयज्ञंसजरूप ॥ अग्निरुक्थेनवा
हसा ॥ वैश्वानरोअंगिरोभ्यःस्तोमउक्थंचचाकनत् ॥ ऐषुद्युम्नंस्वर्यमत् ॥ मरुतोयस्यहिप्राग्नयेवाचमित्याग्निमारुतं
॥ ११ ॥ दशमेहन्यनुष्टुभांस्थानेग्निनरोदीधितिभिररण्योरितितृचमाग्नेयेक्रताउषाअपस्वसुस्तमइतिपच्छोद्विपदांत्रि
रुषस्यआशुभ्रायातमश्विनास्वश्वेतितृचमाश्विनेक्रतौस्तोकसूक्तस्यद्वितीयतृतीययोःस्थानेग्नेघृतस्यधीतिभिरुभेसुश्रंद्र
सर्पिषइत्येतैइदमापःप्रवहतेत्येतस्याःस्थानआपोअस्मान्मातरःशुंधयंतित्वित्यच्छावोअग्निमवसेप्रत्यस्माइतितृचयोःस्थाने
च्छानःशीरशोचिषंप्रतिश्रुतायवोधृषदितितृचावच्छावाकःपरित्वाग्नेपुरंवयमित्येतस्याःस्थानेग्नेहंसिन्यत्रिणमित्युत्तिष्ठ
तावपश्यतेत्येतस्याःस्थानउत्तिष्ठन्नोजसासहेत्युरुविष्णोविक्रमस्वेतिघृतयाज्यास्थानेभवामित्रोनशेव्योघृतासुतिरित्य
हरहश्चाहर्गणेषुयत्रैतदहःस्यात्सिनीवाल्याअभ्यस्येदित्येकेनास्मिन्नहनिकेनचित्कस्यचिद्विवाच्यमविवाक्यमित्येतदा
चक्षतेसंशयेबहिर्वेदिस्वाध्यायप्रयोगौतर्वेदीत्येकेनव्यंजनेनोपहितेनवार्थःप्रत्यसित्वाप्रायश्चित्तंजुहुयुरग्नेतमद्याश्वंन
स्तोमैरित्याज्यंपंचाक्षरेणविग्रहोदशाक्षरेणवात्वारथंयथोतयइत्येतस्याःस्थानेत्रिकद्रुकेषुमहिषोयवाशिरमितिसखाय
आशिषामहीतितिस्रउष्णिहोमरुत्वाँइंद्रेतिमरुत्वतीयंकयानश्चित्रआभुवदित्येतासुरथंतरंपृष्ठंतस्ययोनिंशंसैदृहतश्चगा

उत्तरप.

अ. २

॥ १० ॥

णगारिर्दशरात्रेयुग्मान्वयत्वात्ताक्ष्येणैकपदाउपसंशस्यक्रगावानमेकपदाःशंसैर्दिद्रोविश्वस्यगोपतिरितिचतस्रऽउत्तम
 योपसंतानोयइंद्रसोमपातमइतिषलुष्णिहोयुध्मस्यतइतिनिष्केवल्यैतत्सवितुर्वृणीमहइत्येतस्याःस्थानैभित्यंदेवंसवि
 तारमोण्योरित्यृभुक्षणइत्यार्भवैपश्वानतायुमितिद्वैपदैसमिद्धमग्निंसमिधागिरागृणइतितृचश्चद्विप्रतीकंजातवेदस्यंचतु
 र्थेनव्यूहस्येतराणिसूक्तानिवामदेव्यमग्निष्टोमसामाग्निनरोदीधितिभिररण्योरितिस्तोत्रियानुरूपावग्निष्टोमइदमहरू
 ध्वं पत्नीसंयाजेभ्यः ॥ १२ ॥ गार्हपत्येजुह्वतीहरमेहरमध्वमिहधृतिरिहस्वधृतिरग्नेवाद्स्वाहावाळित्याग्नीध्रीयउप
 सृजंधरुणैमातरंधरुणोधयन् । रायस्पोषमिषमूर्जमस्मासुदीधरत्स्वाहेतिसदःप्रसृप्यमानसेनस्तुवतैयर्हिस्तुतंमन्येता
 ध्वर्यवित्याह्वयीतहोहोतरितीतरआयंगौःपृश्निरक्रमीदित्युपांशुतिस्रःपराचीःशस्त्वाव्याख्यास्वरेणचतुर्होतृन्व्याचक्षी
 तदेवावाअध्वर्योप्रजापतिगृहपतयःसत्रमासतोहोतस्तथाहोतरित्यध्वर्युःप्रतिगृणात्यवसितेवसितेदशसुपदेषुतेषांचि
 त्तिःस्रुगासी३त् । चित्तमाज्यमासी३त् । वाग्वेदिरासी३त् । आधीतंबर्हिरासी३त् ॥ केतोअग्निरासी३त् । विज्ञा
 तमग्नीदासी३त् । प्राणोहविरासी३त् । सामाध्वर्युरासी३त् । वाचस्पतिर्होतासी३त् । मनउपवक्तासी३त् ।
 तेवाएतंग्रहमगृह्यत । वाचस्पतेविधेनामन् । विधेमतेनाम । विधेस्त्वमस्माकंनान्नाद्यांगच्छ । यां देवाःप्रजा
 पतिगृहपतयःक्रद्धिमराध्रुवैस्तामृद्धिरात्स्यामइत्यपब्रजत्यध्वर्युरथप्रजापतेस्तनूरितरउपांश्वनुद्रवतिब्रह्मोद्यंचान्नादाचा

श्रौतसू.

॥ ११ ॥

नपत्नीचभद्राचकल्याणीचानिलयाचापभयाचानासाचानाप्याचानाधृष्याचाप्रतिधृष्याचापूर्वाचाभ्रातृव्याचेतित
न्वोग्निर्गृहपतिरितिहैकआहुःसोस्यलोकस्यगृहपतिर्वायुर्गृहपतिरितिहैकआहुःसोतरिक्षलोकस्यगृहपतिरसौवैगृहपति
र्योसौतपत्येषपतिर्ऋतवोगृहाः ॥ येषांवैगृहपतिर्देवविद्वान्गृहपतिर्भवतिराधोतिसगृहपतीराधुवंतितेयजमानाः ॥
येषांवाअपहतपाप्मानंदेवविद्वान्गृहपतिर्भवत्यपसगृहपतिःपाप्मानंहतेपतेयजमानाः पाप्मानंघ्नतेध्वर्योअरात्स्मेत्युच्चै
रेषायाज्यैषवषट्कारो नानुवषट्कारोत्युक्तं वषट्कारानुमंत्रणं मरात्स्म होतरित्यध्वर्युः प्रत्याह मनसा ध्वर्युर्ग्रहं गृहीत्वा मनसा
भक्षमाहरतिमानसेषुभक्षेपुमनसोपह्वानभक्षणेमनसात्मानमाप्याय्यौदुंबरींसमन्वारभ्यवाचंयच्छंत्यानक्षत्रदर्शनात्त
त्रानधरान्पाणींश्चिकीर्षेरन्द्श्यमानेष्वध्वर्युमुखाःसमन्वारब्धाःसर्पत्यातीर्थदेशाद्युवंतमिंद्रापर्वतापुरोयुधेतिजपंतो
ध्वर्युपथेनेत्येकेदक्षिणस्यहविर्धानस्याधोक्षेणेत्येकेप्राप्यवरान्वृत्वावाचंविसृजंतैयदिहोनमकर्मयदित्यरीरिचाम । प्रजा
पतितत्पितरमप्येतित्यथवाचंनिह्वंतैवागैतुवागुपैतुवागुपमैतुवागित्युत्करदेशैसुब्रह्मण्यांत्रिराहूयवाचंविसृजंतैनित्य
स्त्वहवाग्विसर्गएतावत्सात्रंहोतृकर्मान्यत्रमहाव्रतात्तदेषाभियज्ञगाथागीयते ॥ अतिरात्रश्चतुर्विंशंषष्ठ्यावभिजित्स्व
राः ॥ विषुवान्विश्वजिच्चैवच्छंदोमादशमव्रतं ॥ प्रायणीयश्चतुर्विंशंषष्ठ्योभिप्लवण्वच ॥ अभिजित्स्वरसामानोविषु
वान्विश्वजित्तथा ॥ छंदोमादशमंचाहउत्तमंतुमहाव्रतं ॥ अहीनैकाहःसत्राणांप्रकृतिःसमुदाह्रियते ॥ यद्यन्यधीयतेपू

उत्तरप.

अ. २

॥ ११ ॥

वर्धयते तं प्रतिग्रामं त्यहानि पंचविंशतिर्यैवै संवत्सरो मितः ॥ एतेषामेव प्रभवस्त्रीणि षष्टिशतानि यदि तितद्ये केचन छांदो
 ग्येवाध्वर्यवेवा होत्रामर्शाः समाम्नातान तान् कुर्यादकृत्स्नत्वा द्वौ त्रस्यं छंदोगप्रत्ययं स्तोमः स्तोत्रियः पृष्ठं संस्थेत्यध्वर्युं प्रत्ययं ॥
 तु व्याख्यानं कामकालदेशदक्षिणानां दीक्षोपसत्प्रसवसंस्थोत्थानानामेतावत्त्वं हविषामुच्चैरुपांशुतायां हविषां चानुपूर्व्यं
 मेतेभ्य एवा होभ्यो हीनैकाहान्पश्चात्तरान्व्याख्यास्यामः ॥ १३ ॥ एतद्विदं ब्रह्मचारिणमनिराकृतिनं संवत्सरावमं चा
 रयित्वा व्रतमनुयुज्यानुक्रोशने प्रब्रूयादुत्तरमहर्महानाम्नीरग्रं उदगयने पूर्वपक्षे श्रोष्यन्बहिर्ग्रामात्स्थालीपाकं तिलमिश्रं
 श्रपयित्वा चार्याय वेदयीतं विदिते व्रतसंशयान्पृष्ट्वा लघुमात्राच्चेदापत्कारितास्युरन्वारब्धे जुहुयादग्नावग्निश्चरति प्रविष्टं
 ऋषीणां पुत्रो अधिराज एषः ॥ तस्मै जुहोमि हविषा घृतेन मा देवानां मोमुहद्भागधेयं मो अस्माकं मोमुहद्भागधेयं स्वाहा ॥
 याति रश्मीनि पद्यते हं विधरणी इति ॥ तां त्वा घृतस्य धारया यजे सम्राधनी महं स्वाहा ॥ यस्मै त्वा कामकामाय वयं सम्राज्यं जा
 महे ॥ तमस्मभ्यं कामं दत्त्वा थेदं त्वं घृतं पिब स्वाहा ॥ अयं नो अग्निर्वरिवः कृणोत्वयं मृधः पुर एतु प्रभिदन् ॥ अयं शत्रून् जयतु
 जर्ह पाणो यं वाजं जयतु वाजसातौ स्वाहा ॥ असूयं त्यै चानुमत्यै च स्वाहा ॥ प्रदात्रे स्वाहा ॥ व्याहृतिभिश्च पृथग्घृत्वा हैतं स्था
 लीपाकं सर्वमशानेति भुक्तवंतमपामं जलिपूर्णमादित्यमुपस्थापयेत्त्वं व्रतानां व्रतपतिरसि व्रतं चरिष्यामि तच्छकेयं तेन शके
 यं तेन राध्यासमिति समाप्य संमील्य वाचं यच्छेत्कालमभिसमीक्षमाणो यदा समधिष्यादाचार्येणैकरात्रं मध्यायोपपादना

श्रौतसू.

॥ १२ ॥

त्रिरात्रं वानित्याध्यायेन तमेव कालमभिसमीक्षमाणं आचार्यो हतेन वाससा त्रिः प्रदक्षिणं शिरः समुखं वेष्टयित्वा हतं कालमे
वंभूतो स्वपन्भवेति तं कालमस्वपन्नासीतानुवक्ष्यमाणे पराजितायां दिश्यग्निं प्रतिष्ठाप्यासिमुदकमंडलुमश्मानमित्युत्तरं
तोम्रेः कृत्वा वत्सतरीं प्रत्यगुदगसंश्रवणे बध्वा पश्चादग्नेराचार्यस्तृणेषूपविशेद पराजितां दिशमभिसमीक्षमाणो ब्रह्मचारी
लेपान्परिमृज्य प्रदक्षिणमग्निमाचार्यं च कृत्वोपसंगृह्य पश्चादाचार्यस्योपविशेत्तृणेष्वेव प्रत्यगदक्षिणाभिसमीक्षमाणः पृष्ठेन
पृष्ठसंधाय ब्रूयान्मनसामहानाग्नीर्भो ३ अनुब्रूहीति पुनः पृष्ठानुक्रोशिनैः संमील्यैवानुब्रूयात्सपुरीषपदास्त्रिरनूच्योन्मुच्यो
ष्णीषमादित्यमीक्षयेन्मित्रस्यत्वाचक्षुषाप्रतीक्षेन्मित्रस्यत्वाचक्षुषासमीक्षेन्मित्रस्यवश्चक्षुषानुवीक्षइति दिशः ससंभाराः पुन
रादित्यं मित्रस्यत्वाचक्षुषाप्रतिपश्यामि योस्मान्द्वेष्टियं च वयं द्विष्मस्तं चक्षुषोर्हेतुर्कच्छत्विति भूमिमुपस्पृशेदग्नइळानम
इळानमक्रुषिभ्यो मंत्रकृद्भ्यो मंत्रपतिभ्यो नमो वो अस्तु देवेभ्यः शिवानः शंतमा भव सुमृळीकासरस्वतिमाते व्योमसं दृशि ॥
भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम देवाः शंन इंद्राग्नी भवतामवोभिः स्तुषे जनं सुव्रतं नव्यसीभिः कयानश्चित्रा भुवदिति तिस्रः स्योना पृ
थिवि भवेति समाप्य समानं संभारवर्जं मेषद्वयोः स्वाध्यायधर्म आचार्यवदेकः फाल्गुनाद्याः श्रवणाया अनधीतपूर्वाणाम
ध्यायस्तैष्याद्यधीतपूर्वाणामधीतपूर्वाणां ॥ १४ ॥ इत्याश्वलायनश्रौतसूत्रे उत्तरपट्टे द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॥
हरिः ॐम् ॥ उक्तप्रकृतयोहीनैकाहाः सिद्धैरहोभिरहामतिदेशो नतिदेशे त्वेकाहो ज्योतिष्टोमो द्वादशशतदक्षिणस्ते

उत्तरप.

अ. ३

॥ १२ ॥

नशस्यमेकाहानां गोआयुषीविपरीतेद्व्यहानां त्र्यहणां पृष्ठ्यत्र्यहः पूर्वोभिप्लवत्र्यहो वैवंप्रायाश्चदक्षिणा अर्वागतिरात्रेभ्यः
 साहस्रास्त्वतिरात्राद्व्यहास्त्र्यहाश्चयेभूयांसस्त्र्यहादहीनाः सहस्रंतेषां त्र्यहेप्रसंख्यायान्वहंततः सहस्राणि समावत्वेवदक्षि
 णानयेयुरतिरिक्तास्तूत्तमेधिका अतिदिष्टानां स्तोमपृष्ठसंस्थान्यत्वादनन्यभावो नित्यानैमित्तिकाविकारा माध्यंदिने तुहो
 तुर्निष्केवल्यैस्तोमकारितं शस्यं तत्रोपजनस्ताक्षर्यवर्जमग्रे सूक्तानां हानौ तत एवोद्धारो येर्वा किल वृतस्तोमाः स्युस्तृचा एव त
 त्रसूक्तस्थानेषु यथानित्याननिविदोभ्युदियात् ॥ १ ॥ उक्तानि चातुर्मास्यानि सोमान्वक्ष्यामः पर्वणां स्थाने यूपकाने केप
 रिधौ पशुं नियुंजंति वैश्वदेव्याः स्थाने प्रथमं पृष्ठ्याहर्जनिष्ठा उग्र उग्रो जज्ञ इति मध्यंदिने एकाहिका होत्राः सर्वत्र प्रथमसांपाति
 केष्वहः स्वेकाही भवत्सु वैश्वानरपार्जन्ये हविषी अग्नीषोमीयस्य पशोः पशुपुरोळाशे न्वायातयेयुः प्रातः सवनिकेषु पुरोळाशेषु
 वैश्वदेव्या हवींष्यन्वायातयेयुर्वैश्वदेवः पशुर्बार्हस्पत्या नूबंध्या वरुणप्रघासस्थाने द्व्यह उत्तरस्याहः प्रातः सवनिकेषु पुरोळा
 शेषु वरुणप्रघासहवींष्यन्वायातयेयुर्मरुतवारुणौ पशू मैत्रावरुण्य नूबंध्याग्निष्टोम ऐंद्राग्नस्थाने साकमेधस्थाने त्र्यहोतिरा
 त्रांतौ द्वितीयस्याहो नु सवनं पुरोळाशेषु पूर्वेद्युर्हवींषितृतीये हन्युपांश्वंतर्यामौ हुत्वा पौर्णदर्व प्रातः सवनिकेषु क्रैळिनं माध्यं
 दिनेषु माहेंद्राण्यंतरेण घृतयाज्ये दक्षिणे मार्जालीये पित्र्या तत्रोपस्थानं यथानतिप्रणीय चरताम नूबंध्यायाः पशुपुरोळाश
 आदित्यमन्वायातयेयुराग्नेय्यैंद्राग्नैकादशिनाः पशवः सौर्या नूबंध्याग्निष्टोमः शुनासीरीयायाः स्थाने प्रातः सवनिकेषु पुरो

श्रौतसू.

॥ १३ ॥

ॐ शेषु शुनासीरीयायाहवींष्यन्वायातयेयुर्वायव्यः पशुराश्विन्यनूबन्ध्यान्वहंपंचाशच्छोदक्षिणाः ॥ २ ॥ अथ राजसू-
याः पुरस्तात्फाल्गुन्याः पौर्णमास्याः पवित्रेणाग्निष्टोमेनाभ्यारोहणीयेन यजेत पौर्णमास्यां चातुर्मास्यानि प्रयुंक्तै नित्यानि प-
र्वाणि चक्राभ्यां तु पर्वांतरेषु चरंत्यहर्विपर्ययंपक्षविपर्ययं वा संवत्सरांते समानपक्षेभिषेचनीयदशपेया उक्थ्यो बृहत्पृष्ठ उभय-
सामाभिषेचनीयः संस्थिते मरुत्वतीये दक्षिणत आहवनीयस्य हिरण्यकशिपावासीनो भिषिक्ताय पुत्रामात्य परिवृताय राज्ञे-
शौनः शेषमाचक्षीत हिरण्यकशिपावासीनऽआचष्टे हिरण्यकशिपावासीनः प्रतिगृणाति यशो वै हिरण्यं यशसैवैनंतत्समर्ध-
यंत्योमित्यृचः प्रतिगरं एवं तथेति गाथाया ओमिति वैदैवं तथेति मानुषं दैवेन चैवैनंतन्मानुषेण च पापादेन सः प्रमुंचति तस्मा-
द्यो राजा विजितीत्या दप्ययजमान आख्यापयेतैवैतच्छौनः शेषमाख्यानं न हास्मिन्नल्पंचनैनः परिशिष्यते सहस्रमाख्यात्रे-
दद्याच्छतं प्रतिगरि त्रैयथास्व मासने संसृपेष्टिभिश्चरित्वा दशपेयेन यजेत तत्र दशदशैकैकंचमसंभक्षयेयुर्नित्यान्प्रसंख्यायेत-
राननुप्रसर्पयेयुर्ये मातृतः पितृतश्च दशपुरुषंसमनुष्ठिता विद्यातपोभ्यां पुण्यैश्च कर्मभिर्येषामुभयतो नाब्राह्मण्यं निनयेयुः पि-
तृत इत्येकेन वग्वासः सुतसो मास इंद्रं सखा हयत्रसखिभिर्न वग्वैरिति निविद्धान योराद्ये सूक्तमुखीये इत्युक्त एते प्रतीया दुत्तर-
आपूर्यमाणपक्षे केशवपनीयो बृहत्पृष्ठोतिरात्रो द्वयोर्मासयोर्व्युष्टिद्व्यहो ग्निष्टोमः पूर्वमहः सर्वस्तोमोतिरात्र उत्तरमुत्तर आपू-
र्यमाणपक्षे क्षत्रस्य धृतिरग्निष्टोमः ॥ ३ ॥ इति राजसूयान्यायकृष्णाश्च दक्षिणा अन्यत्राभिषेचनीयदशपेयाभ्यामभि-

उत्तरप.

अ. ३

॥ १३ ॥

षेचनीयेतुद्वात्रिंशतंद्वात्रिंशतंसहस्राणिपृथङ्मुख्येभ्यःषोडशषोडशद्वितीयिभ्योष्टावष्टौतृतीयिभ्यश्चत्वारिचत्वारिपा
 दिभ्यःसंसृपेष्टीनांहिरण्यमाग्नेय्यावत्सतरीसारस्वत्यामवध्वस्तःसावित्र्याश्यामःपौष्ण्याशितिपृष्ठोबार्हस्पत्यायामृषभ
 ऐन्द्र्यामहानिरष्टोवारुण्यासाहस्रोदशपेयइमाश्चादिष्टदक्षिणाःसौवर्णीस्रगुह्यातुरश्वःप्रस्तोतुर्धेनुःप्रतिहर्तुरजःसुब्रह्मण्या
 यैहिरण्यप्राकाशावध्वर्योराजतौप्रतिप्रस्थातुर्द्वादशपृष्ठौह्योगर्भिणोब्रह्मणौवशामैत्रावरुणस्यरुक्मोहोतुर्ऋषभोब्राह्मणा
 च्छंसिनःकार्पासंवासःपोतुःक्षौमीवरासीनेष्टुरेकयुक्तंयवाचितमच्छावाकस्यानड्वानाग्नीध्रस्यवत्सतर्युन्नेतुस्त्रिवर्षःसांडो
 ग्रावस्तुतः ॥४॥ उशनसःस्तोमेनगरगीर्णमिवात्मानंमन्यमानोयजेतौशनायत्सहस्यैरयातं ॥ त्वमपोयदवेतुर्वशयेति
 सूक्तमुखीयेगोस्तोमभूमिस्तोमवनस्पतिसवानानताअर्वारेणुककाटोअश्रुतेनतानशंतिनदभातितस्करौबळित्थापर्वता
 नाहृह्वाचिद्यावनस्पतीन्देवेभ्योवनस्पतेहवींषिवनस्पतेरशनयानियूयेतिसूक्तमुखीयाआधिपत्यकामोब्रह्मवर्चसकामो
 वाबृहस्पतिसवेनयजेततस्यतृचाःसूक्तस्थानैष्वग्निर्देवेषुराजतीत्याज्यैयस्तस्तंभधुनेतयइतिसूक्तमुखीयेइंद्रमरुत्वइहनृ
 णामुत्वेतिमध्यंदिनउदुष्यदेवःसविताहिरण्ययाघृतवतीभुवनानामभिश्चियैद्रक्नुभुभिर्वाजवद्भिःसमुक्षितैस्वस्तिनोमि
 मीतामश्विनाभगइतिवैश्वदेवैवैश्वानरंमनसाग्निंनिचाय्यप्रयंतुवाजास्तविषीभिरग्नयःसमिद्धमग्निंसमिधागिरागृणइ
 त्याग्निमारुतहोत्रकाऊर्ध्वस्तोत्रियानुरूपेभ्यःप्रथमोत्तमांस्तृचान्छंसेयुःप्रगाथेभ्यस्तुमाध्यंदिनेनुसवनमेकादशैकादशद

श्रौतसू.

॥ १४ ॥

क्षिणां एकादशैकादशवासहस्राणि शतानि वा श्वो माध्यंदिने धिको भुवा भ्रातृव्यवानधिबुभूषुर्यजेत सद्यस्क्रियानुक्रियाप
रि क्रिया वा स्वर्गकाम एकत्रिकेण त्र्येकेन वा त्राद्यकामो गोतमस्तोमेन य इच्छेद्दानकामामे प्रजा स्यादित्येतेषां सप्तानां शस्यमु
क्तं बृहस्पतिसवेन त्वं भुवः प्रतिमानं पृथिव्या भुवस्त्वमिन्द्रब्रह्मणामहान्तसद्यो हजातो वृषभः कनीनस्त्वं सद्यो अपि वो जात इ
द्रानुत्वा हि मे अध देव देवा अनुते दायिमह इन्द्रियाय कथोनुते परिचराणि विद्वानिति द्वे एकस्य चिन्मे विश्वस्त्वो ज एकं नुत्वा
सत्पतिं पांचजन्यं त्र्ययं मामनुषो देवताता प्रधान्वस्य महतो महानीत्था हि सोम इन्मद इन्द्रो मदाय वा वृध इति सूक्तमुखीयाः
॥ ५ ॥ गोतमस्तोममंतरुक्थ्यं कुर्वति ग्रहांतरुक्थ्यश्चेदग्नेम रुद्धिर्ऋक्भिः पाइन्द्रावरुणाभ्यां मत्स्वेन्द्रा बृहस्पतिभ्यां मिन्द्रा
विष्णुभ्यां सजूरित्याग्निमारुते पुरस्तात्परिधानीयाया आवपेतो भय्यो राह्वानमन्यतरस्यामेक उक्थ्यः स्तोत्रियेषु चेद्यज्ञाय
ज्ञीयेन स्वैर्वासकृदा हूय स्तोत्रियांस्तथानुरूपानन्यत्राप्येवं स्तोत्रियानुरूपसंनिपातैर्यद्युवैयज्ञाय ज्ञीय योनौ सर्वैरेवोक्थ्य
सामभिः प्रकृत्या स्यात्तथा सति ॥ ६ ॥ श्येनाजिराभ्यामभिचरन्यजेता हंमनुर्गर्भेनु संस्त्वयामन्यो यस्ते मन्यविति मध्यं
दिनौ शेषो बृहस्पतिसवेन सन्नद्धालोहितोष्णीषा निस्त्रिंशिनो याजयेयुः शरमयं बर्हिर्मौसलाः परिधयो वै भीतक इध्मो वाघा
तको वापगूर्याश्रावयेत्प्रत्याश्रावयेच्च च्छिदन्निव वषट्कुर्याद्द्रुषन्निव जुहुयात्साद्यस्के पूर्वरावेदिः खल उत्तरवेदिः खलेवाली
यूपः स्फयग्रो यूपो च षालः कलापी च षाल इत्यागंतुका विकारा अन्यांश्चाध्वर्यवो विदुः सिद्धे तु शस्ये होता संप्रैषान्वयस्यात्पा

उत्तरप.
अ. ३

॥ १४ ॥

प्याकीर्त्यापिहितो महारोगेण वा यो वालं प्रजननः प्रजां न विदेत सो ग्निष्ठाया जेतति षाहरी यो जात एवेति मध्यं दिनः सर्वाग्ने
यश्चेत्सोत्रियानुरूपा आग्नेयाः स्युर्विचारिवापि वा सर्वेषु देवताशब्देष्वग्निमेवाभिसंनमेत्तथा सत्यन्वक्षमिन्द्रस्तुताय जेतन्द्र
सोममिन्द्रं स्तवेति मध्यं दिनो भूतिकामो वाग्रामकामो वा प्रजाकामो वोपहव्येन यजेत माउत्वाय एक इदिति मध्यं दिन इन्द्रा
भ्योः कुलायेन प्रजातिकामं स्तिष्ठाहरी तमुष्टुहीति मध्यं दिनः ऋषभेण विजिगीषमाणो मरुत्वा इन्द्रयुध्मस्य त इति मध्यं दिनः स्ती
त्रसोमेनान्नाद्यकामः कस्य वीरस्तीत्रस्याभिवयस इति मध्यं दिनो विघनेनाभिचरैस्तस्य शस्यमजिरेणैन्द्राविष्णोरुत्क्रांतिना
स्वर्गकाम इमाउत्वाद्यौ नय इन्द्रेति मध्यं दिनो यः कामयेत नैष्णिह्यं पाप्मन इयामिति स ऋतपेयेन यजेत ऋतस्य हिशुरुधः संति
पूर्वोरितिसूक्तमुखीये सत्येन च मसान्भक्षयंति सत्यमियं पृथिवी सत्यमयमग्निः सत्यमयं वायुः सत्यमसावादित्य इति सोमच
मसोदक्षिणा ॥ ७ ॥ अतिमूर्तिना यक्ष्यमाणो मासं सौर्या चान्द्रमसीभ्यामिष्टीभ्यां यजेत शुक्लं चान्द्रमस्या सौर्ययेतरं मन्त्रा
हगोरमन्वतं नवो नवो भवति जायमानं स्तरणिर्विश्वदर्शतश्चित्रं देवाना मुदगादनीकमिति याज्यानुवाक्याः स ईमही धुनिमे
तोररम्णात्स्वप्नेनाभ्युप्याचुमुरिंधुनिंचेति सूक्तमुखीये सूर्यस्तुताय शस्कामः पिबा सोममभीन्द्रं स्तवेति मध्यं दिनो व्योम्नान्ना
द्यकामो विश्वदेवस्तुताय शस्कामः पंचशारदीयेन पशुकाम एतेषां त्रयाणां कया शुभा तदिदासेति मध्यं दिन उभयसामानौ
पूर्वा उक्थ्यः पंचशारदीयो विशो विशो वो अतिथिमित्याज्यं कण्वरथं तरं पृष्ठं गोसवविवधौ पशुकाम इन्द्रसोममेतायामेति म

श्रौतसू.

॥ १५ ॥

ध्यंदिनो दशसहस्राणि दक्षिणाः षोडशैकाहा आयुर्गौरिति व्यत्यासमुद्भिद्वलभिदौ स्वर्गकाम इन्द्रसोममिन्द्रः पूर्भिदिति म
ध्यंदिनो विनुत्यभिभूत्योरिषु वज्रयोश्च मन्युसूक्ते अभिचरन्यजेत त्विष्यपचित्योः सम्राट् स्वराजो राडिराजोः शदस्य चैका
हिके उपशदस्य राशि मराययोश्च कया शुभीयत दिदासीये भूतिकामराज्यकामान्नाद्यकामैर्द्रियकामतेजस्कामानां मेतेका
माद्वयोर्द्वयोर्ऋषिस्तोमात्रात्यस्तोमाश्च पृष्ठ्याहानि नाकसदक्रतुस्तोमादिवस्तोमाश्चाभिप्लवाहानि ॥ ८ ॥ वाजपेयेनाधि
पत्यकामः सप्तदशदीक्षाः सप्तदशापवर्गो वा हिरण्यस्रजऋत्विजो याजयेयुर्वज्रकिंजल्काशतपुष्करा होतुर्विश्वजिदाज्यैक
या शुभात दिदासेति मध्यंदिनः संस्थिते मरुत्वतीये बार्हस्पत्येष्टिराज्यभागप्रभृतीळांता बृहस्पतिः प्रथमं जायमानो बृहस्प
तिः समजयद्वसूनि त्वामीळते अजिरंदूत्यायाग्निं सुदीतिं सुदृशंगृणंत इति संयाज्येयदित्वध्वर्यव आजिं जापयेयुरथ ब्रह्माती
र्थदेशे मयूखे चक्रं प्रतिमुक्तं तदारुह्य प्रदक्षिणमावर्त्यमाने वाजिनां सामगायादा विर्मर्या आवाजं वाजिनो अगमन् ॥ देवस्य
सवितुः सवे ॥ स्वर्गां अर्वतो जयतः स्वर्गां अर्वतो जयतीति वायदिसामनाधीयात्रिरेतामृचं जपेत्तृतीयेनाभिप्लविकेनोक्तं तृ
तीयसवनं चित्रवतीषु चेत्स्तुवीरं स्त्वं नश्चित्रऊत्याग्ने विवस्वदुषस इत्यग्निष्टोमसाम्नः स्तोत्रियानुरूपौ षोडशी त्विहतस्मादू
र्ध्वमतिरिक्तोक्थं प्रतत्ते अद्य शिपिविष्टनामं प्रतद्विष्णुस्तव ते वीर्येणेति स्तोत्रियानुरूपौ ब्रह्मजज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्यत्तेदित्सु
प्रराध्यंत्वामिच्छवसस्पते तं प्रलथेति त्रयोदशानां मेकां शिष्ट्वा हूय दूरो हणं रोहेद्बृहस्पते युवमिन्द्रश्च वस्व इति परिधानीया वि

उत्तरप.

अ. ३

॥ १५ ॥

भ्राड्बृहत्पिबतुसोम्यंमध्वितियाज्यातस्यगवांशतानामश्वरथानामश्वानांसाद्यानांवह्यानांमहानसानांदासीनांनिष्क
 कंठीनांहस्तिनांहिरण्यकक्ष्याणांसप्तदशसप्तदशानिदक्षिणादशान्येदक्षिणागणाधनानांशतावमापराध्यानांपूर्वान्वाग
 णशोभ्यस्येत्सप्तदशसप्तदशसंपादयेदितिवाजपेयस्तेनेष्ट्वाराजाराजसूयेनयजेतब्राह्मणोबृहस्पतिसवेन ॥ ९ ॥ अनिरुक्त
 स्यचतुर्विंशेनप्रातःसवनंचतृतीयसवनंचतंप्रलथेतितुत्रयोदशवैश्वदेवकयाशुभातदिदासेतिमध्यंदिनोहोत्रकाऊर्ध्वस्तो
 त्रियानुरूपेभ्यःप्रथमान्तसंपातान्छंसेयुरहीनसूक्तानिवैवंपूर्वसवनंबृहत्पृष्ठेष्वसमाम्नातेषुप्रतिकामंविश्वजिच्छिल्पस्तस्य
 समानंविश्वजिताप्रगाथेभ्योबृहस्पतिसवेनाज्यंनिष्केवल्यमरुत्वतीयौचतृचौताभ्यांतुपूर्वेएकाहिकैहोत्रकाऊर्ध्वप्रगाथे
 भ्यःशिल्पान्यविकृतानिशंसेयुःसामसूक्तानिचाद्यांस्तृचानहीनसूक्तानामंत्यानामैकाहिकानामुत्तमान्तसमानंतृतीयसव
 नंबृहस्पतिसवेननाभानेदिष्ठस्त्वहंपूर्वोवैश्वदेवात्तृचादेवयामरुच्चाग्निमारुतेमारुतात्तयोरुक्तःशस्योपायः ॥ १० ॥
 यस्यपशवोनोपधरेरन्नन्यान्वाभिजनान्निनीत्सेतसोप्तोर्यामेणयजेतमाध्यंदिनेशिल्पयोनिवर्जमुक्तोविश्वजितैकाहेनगर्भ
 कारंचेत्स्तुवीरंस्तथैवस्तोत्रियानुरूपात्रथंतरेणाग्रैततोवैराजेनततोरथंतरेणबृहद्वैराजाभ्यांवैवमेववामदेव्यशाकरेमैत्रा
 वरुणस्यनौधसवैरूपेब्राह्मणाच्छंसिनःश्यैतवैरूपेवाकालेयरैवतेअच्छावाकस्यसामानंतर्येणद्वौद्वौप्रगाथावगर्भकारंम
 तिरात्रस्त्वहद्वैपदोक्थ्यश्चेद्वेषुवतंतृतीयसवनमूर्ध्वमाश्विनादतिरिक्तोकथानिजराबोधतद्विविडुंजरमाणःसमिध्यसे

श्रौतसू.

॥ १६ ॥

ग्निनेद्रेणाभात्यग्निः क्षेत्रस्यपतिनावयमितिपरिधानीयायुवंदेवाक्रतुनापूर्व्येणेतियाज्यायदद्यकच्चवृत्रहन्नुद्धेदभिश्चुताम
घमानोविश्वाभिः प्रातर्यावाणाक्षेत्रस्यपतेमधुमंतमूर्मिमितिपरिधानीयायुवांदेवास्त्रयएकादशासइतियाज्यातमिंद्रंवाज
यामसिमहांइंद्रोयओजसानूनमश्विनातंवांरथंमधुमतीरोषधीर्द्यावआपइतिपरिधानीयापनाय्यंतदश्विनाकृतंवामिति
याज्यातोदेवाअवंतुनइतिस्तोत्रियानुरूपाउतनोधियोगोअग्राइतिवानुरूपस्योत्तमेळेद्यावापृथिवीउभाउनूनंदैव्याहो
ताराप्रथमापुरोहितेतिपरिधानीयायंवांभागोनिहितोयजत्रेतियाज्यायदिनाधीयात्पुराणमोकःसख्यंशिवंवामितिचत
स्रोयाज्यास्तद्वोगायसुतेसचास्तोत्रमिंद्रायगायतत्यमुवःसत्रासाहंसत्रातेअनुकृष्टयइतिवास्तोत्रियानुरूपाअपरिमिताः
परःसहस्रादक्षिणाश्वेतश्चाश्वतरीरथोहोतुर्होतुः ॥ ११ ॥ इत्याश्वलायनश्रौतसूत्रेउत्तरषट्केतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥

ॐम् ॥ ज्योतिर्ऋद्धिकामस्यनवसप्तदशप्रजातिकामस्यविषुवत्स्तोमोभ्रातृव्यवतोर्गौरभिजिच्चर्गौरुभयसामासर्वस्तो
मोबुभूषतआयुर्दीर्घव्याधेःपशुकामस्यविश्वजिद्धह्यवर्चसकामवीर्यकामप्रजाकामप्रतिष्ठाकामानांपृष्ठ्याहान्यादितःपृथ
क्कामैरित्यतिरात्रास्तेषामाद्यास्त्रयैकाहिकशस्याइत्येकाहाअथाहीनाद्वहप्रभृतयोद्वादशरात्रपरार्थ्याअग्निष्टोमादयो
तिरात्रांतामासापवर्गाअपरिमाणदीक्षाऐकाहांश्चैतरेयिणःसाहस्रशश्चदक्षिणाअतिरात्रांश्चसर्वशस्तत्राह्नांसंख्याःसंख्या
ताःषळहांताअभिप्लवादतिरात्रस्त्वंत्यःसंख्यापूरणेगृहीतानांहानौवैश्वानरोधिकः ॥ १ ॥ आंगिरसंस्वर्गकामोयोवा

उत्तरष.

अ. ४

॥ १६ ॥

पुण्योहीनोनुप्रेप्सुः स्याच्चैत्ररथमन्नाद्यकामः कापिवनं स्वर्गकाम इति द्विहाः प्रथमस्य तूत्तरस्याहस्तातीयं तृतीयसवनं त्वं हि
 क्षेतवदिति चाज्यं गर्गत्रिरात्रं स्वर्गकामं स्तस्य मध्यमस्याहो वामदेव्यं पृष्ठं विशो विशीयमग्निष्टोमसामं वारवंतीयमुत्तमैत्वम
 ग्रेवसूरिति चाज्यं वैदत्रिरात्रं राज्यकामः सर्वे त्रिवृतो तिरात्राश्छंदोमपवमानांतर्वसूपशुकामः पराकच्छंदोमपराकौ स्वर्ग
 काम इति त्र्यहां गर्गत्रिरात्रशस्या अत्रेश्वतुर्वीरं वीरकामं स्तस्य वीरवंत्याज्या नियमग्रे वाजसातमेति द्वितीये हन्याज्यं मग्नायो
 मर्त्य इति तृतीये ग्निरिति चतुर्थे षोडशिमच्चतुर्थे तस्याभित्वा वृषभासुत इति गायत्री पुरथं तरे पृष्ठमनुष्टुब्बहतीषु बृहच्चतुर्थे
 त्वं वलस्य गोमतो यजायथा अपूर्व्येति वाजामदग्नं पुष्टिकामं स्तस्य पुरोळाशिन्य उपसदो वैश्वामित्रं भ्रातृव्यवान् प्रजाकामो
 वसिष्ठं संसर्पमिति चतुरहाः सार्वसेनं पशुकामो दैवं भ्रातृव्यवान् पंचशारदीयं पशुकामो व्रतवंतमायुष्कामो बाबरं वाक्प्रवदि
 पुरिति पंचपंचरात्राः पंचशारदीयस्य तु सप्तदशोक्षाण ऐंद्रा मारुता मारुतीभिः सह वत्सतरीभिः सप्तदशभिः सप्तदशभिः पं
 चवर्षपर्यग्निकृताः सवनीयां स्तेषां त्रींस्त्रींश्चतुर्ष्वहः स्वालभेरन्परिशिष्टान् पंचपंचमेव व्रतवतस्तु तृतीयस्याहस्थाने महाव्रतं पृ
 ष्ठयपंचाह उत्तमः ॥ २ ॥ ऋतूनां षळहं प्रतिष्ठाकामः पृष्ठयः समूहो व्यूहो वा पृष्ठयावलंबं पशुकामः पृष्ठयपंचाहो भ्यासक्तो
 विश्वजिच्च संभार्यमायुष्कामः पृष्ठयत्र्यहः पूर्वो भिप्लवत्र्यहश्च ऋषिसप्तरात्रमृद्धिकामः प्राजापत्यं प्रजाकामश्छंदोमपवमान
 व्रतं पशुकामो जामदग्नमन्नाद्यकाम एते चत्वारः पृष्ठ्यो महाव्रतं च व्रतंतु स्वस्तोमं प्रथमे सप्तदशं द्वितीये छंदोमपवमानं तृतीये च

श्रौतसू.

॥ १७ ॥

तुविंशो बहिष्पवमानः सप्तदशः शेषश्चतुर्थः ऽ ऐंद्रमत्यन्याः प्रजाबुभूषंस्त्रिकद्रुकाऽ अभिजिद्विष्वजिन्महाव्रतं सर्वस्तोमोज
नकसप्तरात्रमृद्धिकामोऽभिप्लवचतुरहो विश्वजिन्महाव्रतं ज्योतिष्टोमः पृष्ठयः स्तोमो विश्वजिच्चपशुकामस्य सप्तमो देवत्व
मीप्सतोऽष्टरात्रः पृष्ठयो महाव्रतं ज्योतिष्टोमो नवरात्रमायुष्कामः पृष्ठयस्त्रिकद्रुकाश्चत्रिकद्रुकाः पृष्ठ्यावलंबइति पशुकामस्ये
तिनवरात्रौ त्रिककुबध्यर्धः पृष्ठयो महात्रिककुब्ज्यूहो नवरात्रः समूहस्त्रिककुप्समूहश्चतुष्टोमस्त्रिककुबध्यर्धोऽभिप्लवऽ ए
तैश्चतुर्भिः स्वानां श्रैष्ठ्यकामो यजेत कुसुरुबिंदुमृद्धिकामस्त्रयाणां पृष्ठ्याहामेकैकं त्रिच्छंदो मवंतं पशुकामः पृष्ठ्यावलंबस्य प्रा
ग्विष्वजितं रच्छंदो मादशमंचाहः पुराभिचरं ज्योतिर्गामभितो गौरभिजितं विश्वजिदायुषं शललीपिशंगं श्रीकामोऽभिप्लव
ज्यहः पूर्वस्त्रिरिति दशरात्राः ॥ ३ ॥ पौंडरीकमृद्धिकामः पृष्ठ्यस्तोम रच्छंदो मा गोतमस्तोमो विश्वजिद्व्यूहो नवरात्रो
महाव्रतं वैश्वानरऽ इति वाऽथ संभार्यावतिरात्रंश्चतुर्विंशमध्यर्धोऽभिप्लवः पृष्ठ्यो वैद्रवजं भ्रातृव्यवान्पृष्ठ्यस्याद्येऽअहनी
व्यत्यासमानवरात्रान्महाव्रतम् ॥ ४ ॥ अथ द्वादशाहाभवेयुः सत्राणि भवेयुरहीनावोक्तो दशरात्रः समूहो व्यूहो वा तम
भितोतिरात्रौ संभार्ययोर्वा वैश्वानरमुपदध्यात्संवत्सरप्रवहं श्रीकामोतिरात्रश्चतुर्विंशं विषुवद्वर्जो नवरात्रो महाव्रतं मथभ
रतद्वादशाहं इममेवैकाहं पृथक्संस्थाभिरुपेयुरतिरात्रमग्रेथाग्निष्टोमं मथाष्टाउक्थ्यानथाग्निष्टोमं मथातिरात्रमिति द्वाद
शाहास्तैरात्मना बुभूषंतः प्रजयापशुभिः प्रजनयिष्यमाणाः स्वर्गलोकमेष्यंतः स्वानां श्रैष्ठ्यमैच्छंतऽ उपेयुर्वा यजेत वेति पृथ

उत्तरप.

अ. ४

॥ १७ ॥

क्त्वमथ सामान्यमपरिमितत्वाद्धर्मस्य प्रदेशान्वक्ष्यामो यथा हि परिमितावर्णा अपरिमिता वाचो गतिमाप्नुवन्त्येवमेव परि
 मितानामहामपरिमिताः संघाताः सिद्धानित्वहानितेषां यः कश्च समाहारः सिद्धमेव शस्यमहान्तु स शयैस्तोमपृष्ठसंस्थाभिरे
 के व्यवस्थां तदकृत्स्नं दृष्ट्वा द्व्यतिक्रमस्य छंदोगैरेव कृत्वा समयमहो बार्हतराथंतरतायामेकाहेन शस्यं राथंतराणां द्वितीये
 नाभिप्लविकेन बार्हतानामपि वाक्याशुभीयतदिदासीये एव निविद्धानीये स्यातामैकाहिकमितरत् ॥ ५ ॥ सर्वान्का
 मानाप्स्यन्त सर्वा विजितीर्विजिगीषमाणः सर्वा व्युष्टीर्व्यसिष्यन्न् श्वमेधेन यजेतां श्वमुत्सृज्यन्निष्टीभ्यां यजेतां निर्मूर्धन्वा
 न्विराजौ संयाज्ये पौष्णी द्वितीया त्वमग्ने स प्रथा असि सोमयास्ते मयो भुव इति स द्वं तौ त्वां चित्रश्रवस्तमं यद्वा हि षं तदग्नय इति
 संयाज्ये अश्वमुत्सृज्य रक्षिणो विधाय सा वित्र्यस्ति स्र इष्टयो हर हवैराज तंत्राः सविता सत्यः प्रसवः प्रसविता सविता य इमा वि
 श्वाजाता न्या देवो यातु सविता सुरक्षः सघानो देवः सविता सहावेति द्वे समाप्ता सु समाप्ता सु दक्षिणत आहवनीयस्य हिरण्यक
 शिपावासीनो भिषिक्ताय पुत्रामात्य परिवृता यराज्ञे पारिप्लवमाचक्षीत हिरण्यमये कूर्चे ऽध्वर्युरासीनः प्रतिगृणात्याख्यास्यन्न
 ध्वर्यवित्याह्वयीत हो हो तरितीतरः ॥ ६ ॥ प्रथमे हनिमनुर्वैवस्वतस्तस्य मनुष्या विशस्त इम आसत इति गृहमेधिन उपस
 मानीताः स्युस्तानुपदिशत्यृचो वेदः सोयमिति सूक्तं निगदै द्वितीये हनियमो वैवस्वतस्तस्य पितरो विशस्त इम आसत इति स्थ
 विरा उपसमानीताः स्युस्तानुपदिशति यजुर्वेदो वेदः सोयमित्यनुवाकं निगदै तृतीये हनिवरुण आदित्यस्तस्य गंधर्वा विशस्त

श्रौतसू.

॥ १८ ॥

इमआसतइतियुवानःशोभनाउपसमानीताःस्युस्तानुपदिशत्यथर्वाणोवेदःसोयमितियद्भेषजंनिशातंस्यात्तन्निगदैच्चतुर्थे
हनिसोमोवैष्णवस्तस्याप्सरसोविशस्ताइमाआसतइतियुवतयःशोभनाउपसमानीताःस्युस्ताउपदिशत्यांगिरसोवेदःसो
यमितियद्धोरंनिशातंस्यात्तन्निगदैत्पंचमेहन्यर्बुदःकाद्रवेयस्तस्य सर्पाविशस्तइमआसतइतिसर्पाःसर्पविदइत्युपसमानी
ताःस्युस्तानुपदिशतिविषविद्यावेदःसोयमितिविषविद्यांनिगदैत्पष्ठेहनिकुबेरोवैश्रवणस्तस्यरक्षांसिविशस्तानीमान्यास
तइतिसेलगाःपापकृतइत्युपसमानीताःस्युस्तानुपदिशतिपिशाचविद्यावेदःसोयमितियत्किंचित्पिशाचसंयुक्तंनिशातं
स्यात्तन्निगदैत्सप्तमेहन्यसितोधान्वस्तस्यासुराविशस्तइमआसतइतिकुसीदिनउपसमानीताःस्युस्तानुपदिशत्यसुरविद्या
वेदःसोयमितिमायांकांचित्कुर्यादष्टमेहनिमत्स्यःसांमदस्तस्योदकेचराविशस्तइमआसतइतिमत्स्याःपुंजिष्ठाइत्युपसमा
नीताःस्युस्तानुपदिशतिपुराणविद्यावेदःसोयमितिपुराणमाचक्षीतनवमेहनिताक्ष्योवैपश्चितस्तस्यवयांसिविशस्तानीमा
न्यासतइतिवयांसिब्रह्मचारिणइत्युपसमानीताःस्युस्तानुपदिशतीतिहासोवेदःसोयमितीतिहासमाचक्षीतदशमेहनिध
र्मइंद्रस्तस्यदेवाविशस्तइमआसतइतियुवानःश्रोत्रियाअप्रतिग्राहकाइत्युपसमानीताःस्युस्तानुपदिशतिसामवेदोवेदः
सोयमितिसामगायादेवमेतत्पर्यायशःसंवत्सरमाचक्षीतदशमीन्दशमीन्त्समापयन्त्संवत्सरांतेदीक्षेत ॥ ७ ॥ त्रीणिसु
त्यानिभवंतिगोतमस्तोमःप्रथमंद्वितीयस्याहःपशोरुपाकरणकालेश्वमानीयबहिर्वेद्यास्तावेवास्थापयेयुःसचेदवघ्रायादु

उत्तरप.

अ. ४

॥ १८ ॥

पवर्तेतवायज्ञसमृद्धिं विद्यां न चैत्सुगव्यं नो वा जीस्व श्वमिति यजमानं वाचयेत्तमवस्थितमुपाकरणाय यदक्रंद इत्येकादश
 भिः स्तौत्यप्रणुवन्ननुस्वाध्यायमित्येकैध्रिगोशमीध्वमिति शिष्टा षड्विंशतिरस्य वं क्रय इति वा मानो मित्र इत्यावपे तो प प्रागा
 च्छसनं वाज्यवेति च द्वे संज्ञसमश्वं पत्न्यो धून्वंति दक्षिणान् केशपक्षानुद्ग्रथ्यैतरान् प्रचृत्य सव्या नूरूना घ्नानां अथास्मै महिषी
 मुपनिपातयंति तां होताभिमेथति माता च ते पिता च ते ऽग्रे वृक्षस्य क्रीळतः ॥ प्रतिळानीति ते पिता गभे मुष्टिमतंस यदि तिसा
 होतारं प्रत्यभिमेथत्यनुचर्यश्च शतं राजपुत्र्यो माता च ते पिता च ते ऽग्रे वृक्षस्य क्रीळतः ॥ यीयप्स्यत इव ते मुखं होतर्मा त्वं वदो
 बह्विति वा वातां ब्रह्मो धर्वा मेना मुच्छयतां द्विरौ भारं हरन्निव ॥ अथास्मै मध्यमे जतुं शीते वा ते पुनर्निवेति सा ब्रह्माणं प्रत्यभि
 मेथत्यनुचर्यश्च शतं राजपुत्र्य ऊर्ध्वमेन मुच्छयतं गिरौ भारं हरन्निव ॥ अथास्य मध्यमे जतुं शीते वा ते पुनर्निवेति सदः प्रसृ
 प्य स्वाहा कृतिभिश्चरित्वा ॥ ८ ॥ ब्रह्मोद्यं वदंति कः स्वदेकाकी चरति क उस्वि जायते पुनः ॥ किं स्विद्धिमस्य भेषजं किं
 स्विदा वपनं महदि ति होता ध्वर्यु पृच्छति सूर्य एकाकी चरति चंद्रमा जायते पुनः ॥ अग्निर्हिमस्य भेषजं भूमिरावपनं महदि
 ति प्रत्याह किं स्वि त्सूर्यसमं ज्योतिः किं समुद्रसमं सरः ॥ कः स्वि पृथिव्यै वर्षीयां न्कस्य मात्रान विद्यत इत्य ध्वर्युर्होतारं पृ
 च्छति सत्यं सूर्यसमं ज्योतिर्द्यौः समुद्रसमं सरः ॥ इंद्रः पृथिव्यै वर्षीयां न्गोस्तु मात्रान विद्यत इति प्रत्याह पृच्छामित्वा चि
 तये देव सख्यदित्वमत्र मनसा जगंथ ॥ केषु विष्णुस्त्रिषु पदेष्वस्थः केषु विश्वं भुवनमा विवेशेति ब्रह्मोद्गातारं पृच्छत्यपितेषु

श्रौतसू.

॥ १९ ॥

त्रिषुपदेष्वास्मिंसेषु विश्वं भुवनमाविवेश ॥ सद्यः पर्येमि पृथिवीमुत द्यामेकेनांगेन दिवो अस्य पृष्ठमिति प्रत्याह केष्वंतः पुरुष
आविवेश कान्यंतः पुरुष आर्पितानि ॥ एतद्ब्रह्मन्नुपवहामसित्वा किंस्विन्नः प्रतिवोचास्य त्रेत्युद्गाता ब्रह्माणं पृच्छति पंचस्वं
तः पुरुष आविवेश तान्यंतः पुरुष आर्पितानि ॥ एतत्त्वात्र प्रतिवन्वानो अस्मिन्मायया भवस्युत्तरो मदिति प्रत्याह प्रांचमु
पनिष्क्रम्यैकैकशो यजमानं पृच्छंति पृच्छामित्वा परमंतं पृथिव्या इतीयं वेदिः परो अंतः पृथिव्या इति प्रत्याह महिम्ना पुरस्ता
दुपरिष्ठाच्च वपानां चरंति सुभूः स्वयंभूः प्रथममंतर्महत्यर्णवे ॥ दधेह गर्भमृत्वि यं यतो जातः प्रजापतिः ॥ होता यक्ष
त्प्रजापतिं महिम्नो जुषतां वेतु पिबतु सोमं होतयं जेति प्रैषं स्तवे मे लोकाः प्रदिशो दिशश्चेति याज्यां श्वोजस्तूपरो गोमृग इति प्रा
जापत्या वैश्वदेवी कृत्तिरितरेषां पशूनां प्रचरंति पंचमेन पृष्ठ्या ह्वाशस्यं व्यूहस्य ॥ ९ ॥ तस्य विशेषान्वक्ष्यामोऽग्निं तं मन्य
इत्याज्यंतस्यैकाहिकमुपरिष्ठात्प्रउगतृचेष्वाैकाहिकास्तृचास्त्रिकद्रुकेषु महिषो यवाशिरमिति मरुत्वतीयस्य प्रतिपदेकातृच
स्थानं ऐकाहिकोनुचरः सूक्तेषु चांत्यमुद्धृत्यैकाहिकमुपसंशस्यतस्मिन्निविदं दध्या देवं निष्केवल्यैभित्यं देवं सवितारमोण्यो
रिति वैश्वदेवस्य प्रतिपदेकातृचस्थानं ऐकाहिकोनुचरः सूक्तेषु चैकाहिकान्युपसंशस्यतेषु निविदो दध्या देवमेवाग्निमारुतैच
तुर्थं पृष्ठ्या हरुत्तमं ज्योतिर्गौरायुरभिजिद्विश्वजिन्महाव्रतं सर्वस्तोमोऽस्तोर्यामो वाभूमिपुरुषवर्जं मब्राह्मणानां वित्तानि प्र

उत्तरष.

अ. ४

॥ १९ ॥

तिदिशमृत्विग्भ्योदक्षिणाददातिप्राचीदिग्घोतुर्दक्षिणाब्रह्मणःप्रतीच्यध्वर्योरुदीच्युद्गातुरेताएवहोत्रकाअन्वायत्ताअ
न्वायत्ताः ॥ १० ॥ ॥ इत्याश्वलायनश्रौतसूत्रेउत्तरषट्केचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ ॥ ॥

हरिःॐ ॥ अथैतेषामह्नायोगविशेषान्वक्ष्यामोयथायुक्तानियसैयसैकामायभवत्ययमेवैकाहोतिरात्रादौप्राय
णीयएषोत्यउदयनीयोव्यक्तोमध्येहीनेषुवैश्वानरएषएवंतावन्तरेणव्यूहोदशरात्राएषाप्रकृतिःसत्राणांतत्रावापस्थानमू
र्ध्वदशरात्रादेकाहार्थेमहाव्रतंप्राग्दशरात्रादितरेषामह्नाह्यहार्धोगोआयुषीत्यहार्थेत्रिकद्रुकाअभिप्लवत्र्यहंपूर्वत्रिकद्रुका
इत्याचक्षतेचतुरहार्थेत्रिकद्रुकामहाव्रतंचपंचाहार्थेभिप्लवपंचाहउत्तमस्यतुषष्ठात्तृतीयसवनंषष्ठहार्थेभिप्लवःषष्ठहएवं
न्यायाआवापाःषष्ठहांताःपुनःपुनःपूर्णःपूर्णश्चषष्ठहस्तंत्रतामेवगच्छति ॥ १ ॥ द्वौत्रयोदशरात्रावृद्धिकामानांप्रथमंपृ
ष्ठ्यंछंदोमांश्चांतरासर्वस्तोमोतिरात्रोन्यायकृत्संव्रतवंतंप्रतिष्ठाकामाद्वितीयंत्रीणिचतुर्दशरात्राणिसार्वकामिकंप्रथमंद्वौ
पृष्ठ्यावावृत्तउत्तरस्तल्पेवोदकेवाविवाहेवामीमांस्यमानाद्वितीयंपृष्ठ्यमभितस्त्रिकद्रुकान्यायकृत्संव्रतंहोपजनंप्रतिष्ठाका
मास्तृतीयंचत्वारिपंचदशरात्राणिदेवत्वमीप्सतांप्रथमंप्रथमस्यचतुर्दशरात्रस्यपृष्ठ्यमध्येमहाव्रतंब्रह्मवर्चसकामाद्विती
यंद्वितीयस्यचतुर्दशरात्रस्याग्निष्टुत्प्रायणीयादनंतरःसात्राहीनिकाउभौलोकावाप्स्यतांतृतीयंतृतीयस्यचतुर्दशरात्रस्या
ग्निष्टुत्प्रायणीयस्थानैन्यायकृत्संव्रतंहोपजनःशेषोन्यायकृत्संव्रतंहोपजनंप्रतिष्ठाकामाश्चतुर्थेषोळशरात्रंचतूरात्रोपजन

श्रौतसू.

॥ २० ॥

मन्नाद्यकामाः सप्तदशरात्रपंचरात्रोपजनपशुकामा अष्टादशरात्रमायुष्कामाः षष्ठहश्चात्रपूर्यते सतंत्रस्योपजनं वक्ष्याम ए
कान्नविंशतिरात्रमेकरात्रोपजनं ग्राम्या नारण्यान्पशूनवरुरुत्स्यमाना विंशतिरात्रं प्रतिष्ठाकामा अभिजिद्विष्वजितावभि
प्लवादूर्ध्व ॥ २ ॥ द्वावेकविंशतिरात्रौ प्रतिष्ठाकामानां प्रथमैत्रयाणामभिप्लवानां प्रथमावंतरातिरात्रौ ब्रह्मवर्चसकामा द्वि
तीयै नवरात्रस्याभिजिद्विष्वजितोः स्थाने द्वौ पृष्ठ्यावावृत्त उत्तरः संवत्सरसंमिता इत्याचक्षते द्वाविंशतिरात्रं चतूरात्रोपज
नमन्नाद्यकामास्त्रयोविंशतिरात्रं पंचरात्रोपजनपशुकामा द्वौ चतुर्विंशतिरात्रौ प्रजातिकामाः पशुकामावा प्रथमं षष्ठहश्चा
त्रपूर्यते सतंत्रस्योपजनं वक्ष्यामः स्वर्गलोके सत्स्यंतो ब्रध्नस्य विष्टपरोक्ष्यंतो द्वितीयं पृष्ठ्यस्तोमस्त्रयस्त्रिंशो निरुक्तो विशालः
पृष्ठ्यस्तोमा एकविंशत्रिणवस्त्रयस्त्रिंशाः प्रतिलोमाः पूर्वस्मिं रुयहेनुलोमा उत्तरस्मिन्त्स विशालोपिवोत्तर एव त्र्यहः प्रतिलो
मोनुलोमश्च निरुक्तमहरावृत्तः पृष्ठ्यस्तोमस्त्रिवृदनिरुक्तो ज्योतिरुभयसामा संसदामयनमित्येतदाचक्षते पंचविंशतिरात्र
मेकरात्रोपजनमन्नाद्यकामाः षड्विंशतिरात्रं द्विरात्रोपजनं प्रतिष्ठाकामाः सप्तविंशतिरात्रं त्रिरात्रोपजनमृद्धिकामा अष्टाविं
शतिरात्रं चतूरात्रोपजनं ब्रह्मवर्चसकामा एकान्नत्रिंशद्रात्रं पंचरात्रोपजनं परमां विजितिं विजिगीषमाणास्त्रिंशद्रात्रमन्ना
द्यकामाः षष्ठहश्चात्रपूर्यते सतंत्रस्योपजनं वक्ष्याम एकत्रिंशद्रात्रमेकरात्रोपजनमन्नाद्यकामा द्वान्त्रिंशद्रात्रं द्विरात्रोपजनं प्र
तिष्ठाकामाः ॥ ३ ॥ त्रीणि त्रयस्त्रिंशद्रात्राणि प्रतिष्ठाकामानां प्रथमैत्रयाणामभिप्लवानां मुपरिष्ठादुपरिष्ठादतिरात्रौ ब्रह्म

उत्तरप.
अ. ५

॥ २० ॥

वर्चसकामाद्वितीयं चतुर्णां पंचरात्राणां मावृत्त उत्तम उत्तमौ चांतरा सर्वस्तोमोतिरात्रं उभौ लोकावाप्स्यतां तृतीयं षण्णां पंच
रात्राणां मध्ये विश्वजिदतिरात्रं आवृत्तास्तूत्तरे त्रयं श्वतुस्त्रिंशद्रात्रं चतूरात्रोपजनमन्नाद्यकामाः पशुकामानामुत्तराणि च
त्वारि पंचत्रिंशद्रात्रः पंचरात्रोपजनः षड्विंशद्रात्रेषळहउपजायते सतंत्रस्योपजनं वक्ष्यामः सप्तत्रिंशद्रात्र एकरात्रोपजनोऽ
ष्टात्रिंशद्रात्रोद्विरात्रोपजन एकान्न चत्वारिंशद्रात्रं त्रिरात्रोपजनं मनंतां श्रियमिच्छंतं श्वत्वारिंशद्रात्रं चतूरात्रोपजनं परमा
यां विराजिप्रतितिष्ठंतं एकचत्वारिंशद्रात्रप्रभृतीन्युत्तराणि न्यायेनाष्टाचत्वारिंशद्रात्रात्पंचाशद्रात्रप्रभृतीनि चाषष्टिरा
त्राद्विषष्टिरात्रप्रभृतीनि चैकोनशतरात्रात्तत्रैकरात्रचतूरात्रोपजनानि व्रतवन्ति ॥ ४ ॥ सप्तैकान्न पंचाशद्रात्राणि विपा
प्मनावत्स्यंतः प्रथममतिरात्रं स्त्रीणि त्रिवृत्य हान्यतिरात्रौ दश पंचदशान्यतिरात्रौ द्वादश सप्तदशान्यतिरात्रः पृष्ठ्योतिरा
त्रौ द्वादशैकविंशान्यतिरात्रं स्त्रिवृतां प्रथमो ग्निष्टोमः षोळश्रुत्तमः पंचदशानामुक्थ्या इतरे विधृतय इत्याचक्षते यमातिरा
त्रं यमां द्विगुणामिव श्रियमिच्छंतो द्वावभिप्लवौ गो आयुषी अतिरात्रौ द्वावभिप्लवावभिजिद्विश्वजितावतिरात्रावेकोभिप्ल
वः सर्वस्तोमनवसप्तदशावतिरात्रौ महाव्रतं स्वानां श्रेष्ठ्यकामास्तृतीयं चतुर्णां पृष्ठ्याहामेकैकं नवकृत्वो नववर्गाणां प्रथमषष्ठ
सप्तमोत्तमान्य हान्यग्निष्टोमा उक्थ्या इतरे महाव्रतं सवितुः ककुभ इत्याचक्षते ॥ ५ ॥ त्रयाणामुत्तरेषां न्यायकृता अभि
प्लवाः प्रथमस्य तूर्ध्वं चतुर्थी त्सर्वस्तोमोतिरात्रं उपसत्सुगार्हपत्ये गुग्गुलुसुगंधिते जनपैतुदारुभिः पृथक्सर्पांषि विपच्यानुस

श्रौतसू.

॥ २१ ॥

वनंसंनेषु नाराशं सैष्वां जीरन्नभ्यं जीरंश्च येवर्चसानभायुर्येवात्मानं नैव जानीरंस्त एता उपेयुरां जनाभ्यं जनीया इत्याचक्षत
एता एव प्रतिष्ठाकामानां मां जनाभ्यं जनवर्जमेतासामेव सर्वस्तोमस्थाने महाव्रतमैद्रमत्यन्याः प्रजाबुभूषंत एतासामेव सर्व
स्तोममुद्धृत्य यथास्थानं महाव्रतं संवत्सरकामानाप्स्यंत उत्तममतिरात्रंश्चतुर्विंशत्रयोभिप्लवानवरात्रोभिप्लवौ गोआयुषीद
शरात्रोव्रतमतिरात्रः संवत्सरसंमिता इत्याचक्षत एकषष्टिरात्रं प्रतिष्ठाकामा एतासामेव पृष्ठ्यावभितो नवरात्रं तयोरावृत्त उ
त्तरः शतरात्रमायुष्कामाश्चतुर्दशाभिप्लवाश्चतुरहोपजना इति रात्रिसत्राणि ॥ ६ ॥ अथ गवामयनं सर्वकामाः प्रायणीय
चतुर्विंशेऽउपेत्य चतुरभिप्लवान्पृष्ठ्यपंचमान्पंचमासानुपयंत्यथ षष्ठं संभरंति त्रीनभिप्लवान्पृष्ठ्यमभिजितं स्वरसाम्न इत्या
द्याभ्यां पूर्यते होभ्यामिति नुपूर्वपक्षोऽथ विषुवानेकविंशो न पूर्वस्य पक्षसो नोत्तरस्यावृत्ताः स्वरसामानः षळहाश्चोत्तरस्य पक्ष
सः स्वरसाम्नो विश्वजितं पृष्ठ्यै त्रीनभिप्लवानिति सप्तमैद्विरात्रो न कृत्वाथ पृष्ठ्यमुखांश्चतुरभिप्लवांश्चतुरो मासानुपयंत्यथोत्त
मं संभरंति त्रीनभिप्लवान्गोआयुषीदशरात्रं व्रतोदयनीयाभ्यां सप्तमः पूर्यत इति न्वेकसंभार्यमुत्तरं पक्षोऽथ द्विसंभार्यं व्रतोदय
नीये एवोत्तमस्य गोआयुषी सप्तमस्य गोआयुषी वा विहरेयुर्गां विश्वजितो नंतरमायुषं पूर्वदशरात्रादपि वोर्ध्वं विश्वजितः सप्त
मं सवनमासं कृत्वोद्धरेयुर्गोआयुषीदशरात्रं चापि वोत्तरस्य पक्षसो हान्येवावर्तेरन्ननुलोमाः षळहाः स्युः षळहावावर्तेरन्ननु
लोमान्यहानीति गवामयनं सर्वेवा षळहा अभिप्लवाः स्युरभिप्लवाः स्युः ॥ ७ ॥ इति श्रौतसूत्रे उत्तरषट्के पंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

उत्तरष.

अ. ५

॥ २१ ॥

हरिः ॐम् ॥ गवामयनेनादित्यानामयनं व्याख्यातं सर्वे त्वभिप्लवास्त्रिवृतपंचदशमासाश्च पृष्ठमध्यमानवषष्ठसप्त
 मोत्तमान्वर्जयित्वा बृहस्पतिसर्वेन्द्रस्तुतौ चाभिजिद्विष्वजितोः स्थाने सप्तमस्य च मासस्योत्तमयोरभिप्लवयोः स्थाने त्रिवृद्ब्रू
 ह्योदशरात्रं उद्भिद्वलभिदौ चोत्तमस्य च मासस्यादौ येभिप्लवास्त्रयऽउद्धृत्य तेषां मध्यममथस्युः पृष्ठमध्यमाः समूहोदशरा
 त्रः ॥ १ ॥ आदित्यानामयनेनागिरसामयनं व्याख्यातं त्रिवृतस्त्वभिप्लवाः सर्वे पृष्ठयादयश्चाद्यामासाः पंचपूर्वस्य पक्षसंश्च
 त्वारस्तूत्तरस्य पृष्ठ्यां ता अष्टमादय उत्तमस्य च मासस्यादौ ये षष्ठ्यास्त्रयः पृष्ठ्यां ता एव तेपि स्युः पूर्वौ स्यातामभिप्लवौ ॥ २ ॥
 इति वातवतोरयनं प्रायणीयोतिरात्रं त्रिवृतामासं पंचदशेन मासं सप्तदशेन मासमेकविंशेन मासं त्रिणवेन मासं त्रयस्त्रिंशेन
 मासं त्रतं विषुवत्स्थान एतैरेव मासैः प्रतिलोमैः पक्ष उत्तरमुदयनीयोऽतिरात्रं एतेषामेवाह्वामतिरात्रावित्यपरं मन्यत्राप्यादि
 हैः कालपूरणेन चेत्संस्थानियमः ॥ ३ ॥ कुंडपायिनामयनं मासं दीक्षिता भवन्ति ते मासिसोमं क्रीणन्ति तेषां द्वादशोपसदो
 भवन्ति सोममुपनह्य प्रवर्ग्य पात्राण्युत्साद्योपनह्य वा मासमग्निहोत्रं जुह्वति मासं दर्शपूर्णमासाभ्यां यजन्ते मासं वैश्वदेवेन मा
 संवरुणप्रघासैर्मासं साकमेधैर्मासं शुनासीरीयेण यदहर्मासः पूर्यते तदहरिष्टिं समाप्याग्निप्रणयनादि घर्मोत्सादनादिवौपव
 सधिकं कर्म कृत्वा श्वोभूते प्रसुनुयुस्तद्धैक उपसद्भ्य एवानंतरं कुर्वन्ति तथा दृष्टत्वात्सौत्यान्मासानग्निहोत्रादीन्वदंतस्तदनुप
 पन्नं पश्वर्थं ह्यग्निप्रणयनं तस्य च श्वः सुत्यानिमित्तं मतिप्रणीत चर्यायां च वैगुण्यं दर्शपूर्णमासयोस्तथाग्निहोत्रस्य सदोहविधा

श्रौतसू.

॥ २२ ॥

नान्याग्नीध्रीयाग्नीषोमप्रणयनं वसतीवरीग्रहणानि पश्वर्थानि भवन्ति सुत्यार्थान्येकैतत्कालाश्चैव तद्गुणाः सिद्धस्वभावानां
नव्यवधानादन्यत्वं यथा पृष्ठ्याभिप्लवयौः सगुणानां ह्येव कर्मणा मुद्गार उपजनो वा सुब्रह्मण्यात्वं त्यंतमनवधृते ह कालसंश
यत्वा दुत्सर्गमेकै सुत्योपसद्गुणत्वात् क्रियात्वेव प्रवृत्ते ह्यंतमगत्वावस्थाने दोषस्त्रिवृता मासं पंचदशेन मासं सप्तदशेन मासमे
कविंशेन मासं त्रिणवेन मासमष्टादशत्रयस्त्रिंशानि द्वादशाहस्य दशाहानि महाव्रतं चातिरात्रश्च सर्वेण यज्ञेन यजंतै एतदुप
यंति ॥ ४ ॥ सर्पाणामयनं गो आयुषीददृशीस्तोमैः अनुलोमेषणमासान् प्रतिलोमेषद्ज्योतिर्द्वादशीस्तोमो विषुवत्स्थाने प्र
काशकामा उपेयुस्त्रैवर्षिकं प्रजाकामा गवामयनं प्रथमः संवत्सरोऽथादित्यानामथांगिरसांचत्वारितापश्चितानि क्षुल्लकताप
श्चितं प्रथमं संवत्सरं सदीक्षोपसत्कैतस्य चत्वारः सौत्या मासा गवामयनस्य प्रथमषष्ठसप्तमोत्तमास्त्रैवर्षिकं तापश्चितं तस्य सौ
त्यः संवत्सर उक्तो गवामयने न ज्योतिर्गौरायुरभिजिद्विष्वजिन्महाव्रतं चतुर्विंशानां वैकैकै द्वादशवर्षिकं तापश्चितं तस्य च
त्वारः सौत्याः संवत्सरा गवामयनशस्याः पूर्वेणैव न्यायेनापि वोत्तरस्य पक्षसौ द्वाविंशतिः सवनमासा भवेयुस्त्रयोविंशतिः पू
र्वस्य षट्त्रिंशद्वर्षिकं महातापश्चितं तस्य द्वादशसौत्याः संवत्सरा गवामयनशस्याः पूर्वेणैव न्यायेन प्रजापतेर्द्वादशसंवत्सरं त्रय
स्त्रिवृतः संवत्सरास्त्रयः पंचदशास्त्रयः सप्तदशास्त्रय एकविंशा एतैरेव स्तोमैः शाक्त्यानां षट्त्रिंशद्वर्षिकं मेकैकेन नवनववर्षा
ण्येतैरेव स्तोमैः साध्यानां शतसंवत्सरं मेकैकेन पंचविंशतिः पंचविंशतिर्वर्षाण्येतैरेव स्तोमैर्विश्वसृजां सहस्रसंवत्सरं मेकैके

उत्तरप.

अ. ६

॥ २२ ॥

नार्धतृतीयान्यर्धतृतीयानि वर्षशतान्यग्नेरग्निष्टोमसहस्रं सहस्रसाव्यमित्येतदाचक्षते ॥ ५ ॥ अथसारस्वतानिसर
 स्वत्याः पश्चिमउदकांते दीक्षेरंस्ते तत्रैव दीक्षोपसदः कृत्वा प्रायणीयं च सरस्वतीं दक्षिणेन तीरेण शम्याप्रासे शम्याप्रासे हरहर्य
 जमाना अनुव्रजेयुः संहार्य उलूखलबुध्नो यूपश्च क्रीवंति सदो हविर्धानान्याग्नीध्रीयं पत्नीशालं च दक्षिणपुरस्तादा हवनीयस्या
 वस्थाय ब्रह्माशम्यां प्रहरैत्सायत्र निपतेत्तद्गार्हपत्यस्यायतनं ततो धि विहारो विषमे चेन्निपतेद्दुद्धृत्य समे विहरेयुरप्सु चेद्धारु
 णं पुरोळांशं निर्वपेयुरपान्नप्ले चरुमपान्नपादाह्यस्थादुपस्थं समन्यायं त्युपयंत्यन्या इत्या तस्समानं सर्वेषां मित्रावरुणयोरय
 नं कुंडपायिनामयनस्याद्यान् षण्मासानावर्तयंतो व्रजेयुर्मासिमासि च गोआयुषी उपेयुरायुरयुग्मेषु गौर्युग्मेष्विति नुप्रथमः
 कल्पोऽथ द्वितीयो यथामावास्यायामतिरात्रः स्यात्तथा दीक्षेरंस्ते मावास्यायामतिरात्रं संस्थाप्य तदहरेवामावास्यस्य सान्ना
 य्यवत्सानपाकुर्युस्तं पक्षमामावास्येन व्रजित्वा पौर्णमास्यां गामुपेयुः पौर्णमासेनोत्तरं व्रजित्वा मावास्यायामायुषमुपेयुरेव
 मावर्तयंतो व्रजेयुरिन्द्राग्नयोरयनं गोआयुषीभ्यामयम्योयनं त्रिकद्रुकैः सरस्वतीपरिसर्पणस्य शस्यमुक्तं गवामयनेनैकपा
 तीनित्वहान्यतिरात्राः पृष्ठयाहश्चतुर्थमिति नुगतयोऽथोत्थानानि प्लाक्षं प्रस्रवणं प्राप्योत्थानं ते यमुनायां कारपचवैवभृथम
 भ्युपेयुरुदेत्याग्नये कामायेष्टिर्वैराजतंत्रास्तस्यामश्वां च पुरुषीं च धेनुके दद्युरेतद्वोत्थानं मृषभैकशतानां वा गवांसहस्रभावे
 सर्वस्वज्या न्यां गृहपतिमरणे वा ज्या न्यां तूत्तिष्ठंतो विश्वजितातिरात्रेणोत्तिष्ठेयुर्गृहपतिमरण आयुषा गवांसहस्रभाव

श्रौतसू.
॥ २३ ॥

इतिशस्यं ॥ ६ ॥ अथसवनीयाःऋतुपशवोवात्यंतमाग्नेयोवैद्राग्नोवाग्नेयंवारथंतरपृष्ठेष्वैद्रं बृहत्पृष्ठेष्वैकादशिनान्वाप्रा
यणीयोदयनीययोरतिरात्रयोःसमस्तानालभेरन्नैद्राग्नमंतर्धौवान्वहंवैकैकशऐकादशिनान्त्वैकादशिनीन्यूनामालभे
रन्नेतेनचेत्पश्वयनेनेयुस्तृतीयेहनिदशरात्रस्यद्वात्रिंशतमेकादशिन्यःसंतिष्ठंतैतएतस्मिन्नवरात्रैतिरिक्तपशूनालभेरन्वै
ष्णवंवामनमेकविंशैन्द्राग्नंत्रिणवेवैश्वदेवंत्रयस्त्रिंशैद्यावापृथिवीयांधेनुंचतुर्विंशैतस्याएववत्संवायव्यंचतुश्चत्वारिंशंआ
दित्यांवशामष्टाचत्वारिंशैमैत्रावरुणीमविवाक्यैवैश्वकर्मणमृषभंमहाव्रतंआग्नेयमुदयनीयेतिरात्रैपिवैकादशिनीमेवत्र
यस्त्रिंशींपूरयेयुरभिजिद्विष्वजिद्विषुवंतिद्विपशूनिष्युः ॥ ७ ॥ अथसन्निधर्मादीक्षणादिपित्र्याणांदैवानांचधर्माणां
प्राकृतानांनिवृत्तिःसर्वशश्र्वर्जयेयुर्ग्रामचर्यासरणंविवृतस्मयनंरुयभिहासमनार्याभिभाषणमनृतंक्रोधमपांप्रगाहणम
भिवर्षणमारोहणंचवृक्षस्यनावोवारथस्यवादीक्षिताभिवादनंदीक्षितस्त्वौपसदमुभौसुन्वंतौसमसिद्धांताःपूर्वारंभिणम
भितस्ततरंवासर्वसाम्येयथावयोनृत्यगीतवादितान्यन्यांश्चात्रत्योपाचारान्नचैनान्वहिर्वेदिषदोभ्याश्चावयेयुर्नोदकया
न्नोएवाभ्युदियान्नाभ्यस्तमियात्तेषांचेत्किंचिदापदोपनमैत्त्वमग्नेव्रतपाअसीतिजपेदाख्यायवेतरेषूपहवल्लीप्सेतावकी
र्णिनैतैरेवदीक्षितद्रव्यैरपर्युष्यपुनर्दीक्षयेयुराग्रयणकालेनवानांसवनीयांनिर्वपेयुर्दीक्षोपसत्सुव्रतदुधआदयेयुस्तेषांव्रत्या
निपयोदीक्षासुव्यतिनीयकालमुपसदांचतुर्थमेकस्यादुग्धेनतावदेवत्रिभिःस्तनैस्तावद्वाभ्यामेकेनतावदेवसुत्यासुहविरु

उत्तरप.
अ. ६

॥ २३ ॥

च्छिष्टभक्षाएवस्युर्धानाःकरंभःपरिवापःपुरोळाशःपयस्येतितेषांयद्यत्कामयीरंस्तत्तदुपविगुल्फयेयुराशिरदुधोदध्यर्थे
 सौम्यंवाविगुल्फंनिर्वपेयुरितिशौनकोयावच्छरावंमन्येरन्वैश्वदेवमेकैर्बार्हस्पत्यमेकैःसर्वान्वानुसवनमपिवान्यत्रसिद्धं
 गार्हपत्येपुनरधिश्रित्योपव्रतयेरन्नन्यान्वापथ्यान्भक्षानामूलफलेभ्यःएतेनवर्तयेयुःपशुनाच ॥ ८ ॥ तस्यविभागंव
 क्ष्यामोहनूसजिह्वेप्रस्तोतःश्येनंवक्षउद्गातुःकंठःकाकुद्रःप्रतिहर्तुर्दक्षिणाश्रोणिर्होतुःसव्याब्रह्मणोदक्षिणंसक्थिर्मैत्राव
 रुणस्यंसव्यंब्राह्मणाच्छंसिनोदक्षिणंपार्श्वसांसमध्वर्योःसव्यमुपगातृणांसव्योसःप्रतिप्रस्थातुर्दक्षिणंदोर्नेष्टुःसव्यंपोतुर्द
 क्षिणऊरुरच्छावाकस्यंसव्यआग्नीध्रस्यंदक्षिणोबाहुरात्रेयस्यंसव्यःसदस्यस्यंसदंचानूकंचगृहपतेर्दक्षिणौपादौगृहपतेर्ब्र
 तप्रदस्यंसव्यौपादौगृहपतेर्भार्यायैव्रतप्रदस्यौष्टएनयोःसाधारणोभवतितंगृहपतिरेवप्रशिष्याज्जाघनीपत्नीभ्योहरंतितां
 ब्राह्मणायदद्युःस्कंध्याश्चमणिकास्तिस्रश्चकीकसाग्रावस्तुतस्तिस्रश्चैवकीकसाअर्धंचवैकर्तस्योन्नेतुरर्धंचैववैकर्तस्यक्लोमा
 चशमितुस्तद्ब्राह्मणायदद्याद्यद्यब्राह्मणःस्याच्छिरःसुब्रह्मण्यायैयःश्वःसुत्यांप्राहतस्याजिनमिळासर्वेषांहोतुर्वातावाए
 ताःषट्त्रिंशतमेकपदायज्ञंवहंतिषट्त्रिंशदक्षरावैबृहतीबार्हताःस्वर्गालोकास्तत्प्राणेषुचस्वर्गेषुचलोकेषुप्रतितिष्ठंतोयंतिस
 एषःस्वर्ग्यःपशुर्यएनमेवंविभजंत्यथयेतो न्यथातद्यथासेलगावापापकृतोवापशुंविमश्रीरंस्तादृक्तांवाएतांपशोर्विभक्तिं
 श्रौतऋषिर्देवभागोविदांचकारतामुहाप्रोच्यैवास्माल्लोकादुच्चक्रामत्तामुहगिरिजायवाभ्रव्यायामनुष्यःप्रोवाचततोहै

श्रौतसू.

॥ २४ ॥

नामेतदर्वाङ्मनुष्याअधीयते ॥ ९ ॥ सर्वेसमानगोत्राःस्युरितिगाणगारिःकथंह्याप्रीसूक्तानिभवेयुःकथंप्रयाजाइत्यपि
नानागोत्राःस्युरितिशौनकस्तंत्राणांव्यापित्वाद्बृहपतिगोत्रान्वयाविशेषास्तस्यराद्धिमनुराद्धिःसर्वेषांप्रवरास्त्वावर्तेर
न्नावापधर्मित्वाज्जामदग्न्यावत्सास्तेषांपंचार्षेयोभार्गवच्यावनाम्रवानौर्वजामदग्न्येत्यथहजामदग्न्यानांभार्गवच्यावनाम्र
वानेत्यार्षिषेणानांभार्गवच्यावनाम्रवानार्षिषेणानूपेतिविदानांभार्गवच्यावनाम्रवानौवबैदेतियस्कवाधौलमौनमौक
शार्कराक्षिसार्षिषावर्णिशालंकायनजैमिनिदैवंत्यायनानांभार्गववैतहव्यसावेतसेतिश्यैतानांभार्गववैन्यपार्थेतिमित्रयु
वांवाध्यश्वेतित्रिप्रवरंवाभार्गवदैवोदासवाध्यश्वेतिशुनकानांगृत्समदेतित्रिप्रवरंवाभार्गवशौनहोत्रगात्समदेति ॥ १० ॥
गोतमानामांगिरसायास्यगौतमेत्युचथ्यानामांगिरसौचथ्यगौतमेतिरहूगणानामांगिरसराहूगण्यगौतमेतिसोमराज
कीनामांगिरससोमराज्यगौतमेतिवामदेवानामांगिरसवामदेव्यगौतमेतिबृहदुक्थानामांगिरसबार्हदुक्थ्यगौतमेतिपृ
षदश्वानामांगिरसपार्षदश्वैरूपेत्यष्टादंष्ट्रहैकेब्रुवतेतीत्यांगिरसमष्टादंष्ट्रपार्षदश्वैरूपेत्यृक्षाणामांगिरसबार्हस्पत्यभार
द्वाजवांदनमातवचसेतिकक्षीवतामांगिरसौचथ्यगौतमौशिजकाक्षीवतेतिदीर्घतमसामांगिरसौचथ्यदैर्घतमसेतिभर
द्वाजान्निवेश्यानामांगिरसबार्हस्पत्यभारद्वाजेति ॥ ११ ॥ मुद्गलानामांगिरसभार्याश्वमौद्गल्येतिताक्ष्यहैके
ब्रुवतेतीत्यांगिरसैताक्ष्यभार्याश्वमौद्गल्येतिविष्णुवृद्धानामांगिरसपौरुकुत्स्यत्रासदस्यवेतिगर्गाणामांगिरसबार्हस्पत्य

उत्तरप.

अ. ६

॥ २४ ॥

भारद्वाजगार्ग्यशैन्येत्यांगिरसशैन्यगार्ग्येतिवाहरितकुत्सपिंगशंखदर्भभैमगवानांमांगिरसांबरीषयौवमाश्वेतिमंधाता
 रंहैकेब्रुवतेतीत्यांगिरसमांधात्रांबरीषयौवनाश्वेतिसंकृतिपूतिमाषतंडिशंबुशैवगवानांमांगिरसगौरिवीतसांकृत्येतिशा
 क्तयोवामूलंशाक्त्यगौरिवीतसांकृत्येति ॥ १२ ॥ कण्वानामांगिरसाजमीहकाण्वेतिघोरमुहैकेब्रुवतेवकृष्याजमीह
 मांगिरसघोरकाण्वेतिकपीनामांगिरसामहीयवोरुक्षयसेत्यथयएतेद्विप्रवाचनायथैतच्छौंगशैशिरयोभरद्वाजाहशुंगाः
 कताःशैशिरयस्तेषामुभयतःप्रवृणीतैकमितरतोद्वावितरतोद्वावेतरतस्त्रीनितरतो नहिचतुर्णांप्रवरोस्तिनपंचानामति
 प्रवरणमांगिरसबार्हस्पत्यभारद्वाजकात्यात्कीलेति ॥ १३ ॥ अत्रीणामात्रेयार्चनानसश्यावाश्वेतिगविष्ठिराणामा
 त्रेयगाविष्ठिरपौर्वातिथेतिचिकित्तालवकालंबवमनुतंतुकुशिकानांवैश्वामित्रदेवरातौदलेतिश्रौमतकामकायनानांवै
 श्वामित्रदेवश्रवसदैवतरसेतिधनंजयानांवैश्वामित्रमाधुच्छंदसधानंजय्येत्यजानांवैश्वामित्रमाधुच्छंदसाज्येतिरोहि
 णानांवैश्वामित्रमाधुच्छंदसरौहिणेत्यष्टकानांवैश्वामित्रमाधुच्छंदसाष्टकेतिपूरणवारिधापयंतानांवैश्वामित्रदेवरातपौ
 रणेतिक्तानांवैश्वामित्रकात्यात्कीलेत्यघमर्षणानांवैश्वामित्राघमर्षणकौशिकेतिरेणूनांवैश्वामित्रगाथिनरैणवेतिवेणू
 नांवैश्वामित्रगाथिनवैणवेतिशालंकायनशालाक्षलोहिताक्षलोहितजह्नूनांवैश्वामित्रशालंकायनकौशिकेतिकश्यपानां
 काश्यपावत्सारासितेतिनिधुवाणांकाश्यपावत्सारनैधुवेतिरेभाणांकाश्यपावत्सारैभ्येतिशंडिलानांशांडिलासितदैव

श्रौतसू.

॥ २५ ॥

लेतिकाश्यपासितदैवलेतिवा ॥ १४ ॥ वासिष्ठेतिवसिष्ठानांयेन्यउपमन्युपराशरकुंडिनेभ्यउपमन्यूनांवासिष्ठाभर
द्वस्विद्रप्रमदेतिपराशराणांवासिष्ठशाक्त्यपाराशर्येतिकुंडिनानांवासिष्ठमैत्रावरुणकौंडिन्येत्यंगस्तीनामागस्त्यदार्ढच्यु
तेधमवाहेतिसोमवाहोवोत्तमआगस्त्यदार्ढच्युतसोमवाहेतिपुरोहितप्रवरोराज्ञामथयदिसार्ष्टप्रवृणीरन्मानवैलपौरुरव
सेतीतिसत्राणिनितान्यदक्षिणानितेषामंतेज्योतिष्टोमःपृष्ठ्यशमनीयःसहस्रदक्षिणोन्योवाप्रज्ञातदक्षिणोदक्षिणावतापृष्ठ्या
निशमयेरन्नितिविज्ञायतेसएवहेतुःप्रकृतिभावेप्रकृतिभावेनमोब्रह्मणेनमोब्रह्मणेनमआचार्येभ्योनमआचार्येभ्योनमः
शौनकायनमःशौनकाय ॥ १५ ॥ अथपरिशिष्टखंडं ॥ भृगूणांनविवाहोस्तिचतुर्णामादितोमिथः ॥ इयै
तादयस्त्रयस्तेषांविवाहोमिथइष्यते ॥ षण्णांवैगोतमादीनांविवाहोनेष्यतेमिथः ॥ दीर्घतमाऔचथ्यःकक्षीवांश्चैक
गोत्रजाः ॥ भरद्वाजाग्निवेश्यृक्षाःशुंगाःशैशिरयःकताः ॥ एतेसमानगोत्राःस्युर्गर्गानेकेवदंतिवै ॥ पृषदश्वामुहला
विष्णुवृद्धाःकण्वोगस्त्योहरितःसंकृतिःकपिः ॥ यस्कश्चैषांमिथइष्टोविवाहःसर्वैरन्यैर्जामदश्यादिभिश्च ॥ यावत्स
मानगोत्राःस्युर्विंश्वामित्रोनुवर्तते ॥ तावद्वसिष्ठश्चात्रिश्चकश्यपश्चपृथक्पृथक् ॥ द्वार्षेयाणांत्र्यार्षेयसन्निपातेअवि
वाहः ॥ त्र्यार्षेयाणांपंचार्षेयसन्निपातेअविवाहः ॥ विश्वामित्रोजमदग्निर्भरद्वाजोथगौतमः ॥ अत्रिर्वसिष्ठःकश्यपइ
त्येतेसप्तऋषयः ॥ सप्तानामृषीणामगस्त्याष्टमानांयदपत्यंतद्गोत्रमित्याचक्षते ॥ एकएवऋषिर्यावत्प्रवरेष्वनुवर्तते ॥

उत्तरप.

अ. ६

॥ २५ ॥

तावत्समानगोत्रत्वमन्यत्रभृग्वंगिरसांगणादित्यसमानप्रवरैर्विवाहः ॥ १६ ॥ इतिपरिशिष्टखंडं ॥ इत्याश्वलायन
श्रौतसूत्रेउत्तरषट्केषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ ॥

इत्याश्वलायनश्रौतसूत्रेउत्तरषट्कःसंपूर्णः ॥

इदं पुस्तकं पणशीकरोपाह्वलक्ष्मणशर्मतनुजनुषा वासुदेवशर्मणा गोरेइत्युपनामक-
कृष्णभट्टसाहाय्येन संस्कृतं तच्च मुंबय्यां पांडुरंग जावजी इत्येतैः
स्वीये निर्णयसागराख्याऽङ्कनयंत्रालये मुद्रयित्वा प्रकाशितम् ।

शकः १८५६ सन १९३४.

इत्याश्वलायनश्रौतसूत्रंसमाप्तं ॥

[OrderDescription]
,CREATED=24.07.20 14:48
,TRANSFERRED=2020/07/24 at 15:02:15
,PAGES=137
,TYPE=STD
,NAME=S0003379
,Book Name=M-2465-ASHWALAPAN SHOUTSUTRA
,ORDER_TEXT=
[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF

FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
,FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF

FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF

FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF
,FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF
,FILE43=00000043.TIF
,FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF
,FILE46=00000046.TIF
,FILE47=00000047.TIF
,FILE48=00000048.TIF
,FILE49=00000049.TIF
,FILE50=00000050.TIF
,FILE51=00000051.TIF

FILE52=00000052.TIF
,FILE53=00000053.TIF
,FILE54=00000054.TIF
,FILE55=00000055.TIF
,FILE56=00000056.TIF
,FILE57=00000057.TIF
,FILE58=00000058.TIF
,FILE59=00000059.TIF
,FILE60=00000060.TIF
,FILE61=00000061.TIF
,FILE62=00000062.TIF
,FILE63=00000063.TIF
,FILE64=00000064.TIF
,FILE65=00000065.TIF
,FILE66=00000066.TIF

FILE67=00000067.TIF
,FILE68=00000068.TIF
,FILE69=00000069.TIF
,FILE70=00000070.TIF
,FILE71=00000071.TIF
,FILE72=00000072.TIF
,FILE73=00000073.TIF
,FILE74=00000074.TIF
,FILE75=00000075.TIF
,FILE76=00000076.TIF
,FILE77=00000077.TIF
,FILE78=00000078.TIF
,FILE79=00000079.TIF
,FILE80=00000080.TIF
,FILE81=00000081.TIF

FILE82=00000082.TIF
,FILE83=00000083.TIF
,FILE84=00000084.TIF
,FILE85=00000085.TIF
,FILE86=00000086.TIF
,FILE87=00000087.TIF
,FILE88=00000088.TIF
,FILE89=00000089.TIF
,FILE90=00000090.TIF
,FILE91=00000091.TIF
,FILE92=00000092.TIF
,FILE93=00000093.TIF
,FILE94=00000094.TIF
,FILE95=00000095.TIF
,FILE96=00000096.TIF

FILE97=00000097.TIF
,FILE98=00000098.TIF
,FILE99=00000099.TIF
,FILE100=00000100.TIF
,FILE101=00000101.TIF
,FILE102=00000102.TIF
,FILE103=00000103.TIF
,FILE104=00000104.TIF
,FILE105=00000105.TIF
,FILE106=00000106.TIF
,FILE107=00000107.TIF
,FILE108=00000108.TIF
,FILE109=00000109.TIF
,FILE110=00000110.TIF
,FILE111=00000111.TIF

FILE112=00000112.TIF
,FILE113=00000113.TIF
,FILE114=00000114.TIF
,FILE115=00000115.TIF
,FILE116=00000116.TIF
,FILE117=00000117.TIF
,FILE118=00000118.TIF
,FILE119=00000119.TIF
,FILE120=00000120.TIF
,FILE121=00000121.TIF
,FILE122=00000122.TIF
,FILE123=00000123.TIF
,FILE124=00000124.TIF
,FILE125=00000125.TIF
,FILE126=00000126.TIF

FILE127=00000127.TIF
,FILE128=00000128.TIF
,FILE129=00000129.TIF
,FILE130=00000130.TIF
,FILE131=00000131.TIF
,FILE132=00000132.TIF
,FILE133=00000133.TIF
,FILE134=00000134.TIF
,FILE135=00000135.TIF
,FILE136=00000136.TIF
,FILE137=00000137.TIF
,